ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

■ Anul XX (LV) ■ Nr. 6 (456) ■ Iunie 2020 ■ 4 lei ■

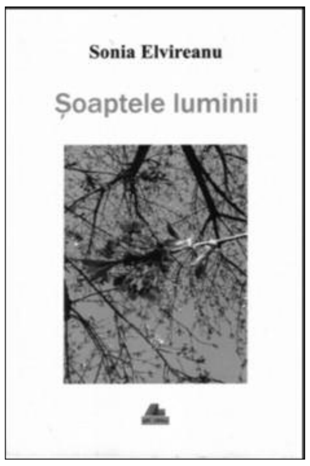
Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

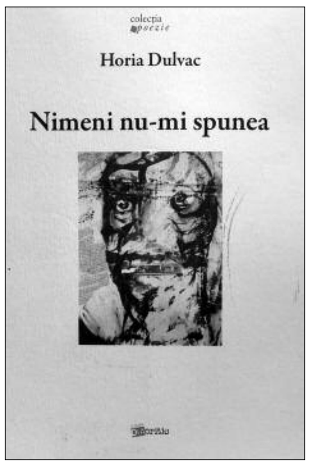
Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

IWAMI REIKA - Muntelui Fuji i se potrivește bine apa

Carte nouă

■ Sonia Elvireanu - *Șoaptele luminii* (Editura *Ars Longa*, 2019)

Sonia Elvireanu este poetă, prozatoare, eseistă, traducătoare, deci ceea ce s-ar numi un scriitor total dedicat scrisului. Acest aspect poate fi sesizat de un cititor avizat și numai din volumul de poeme *Șoaptele luminii* (Editura Ars Longa, 2019), o antologie de autor, în sensul că poezia de aici nu e una nativă, ci mai curând e elaborată, intelectualistă, cu ecouri livrești bine asimilate și meticulos cernute. Titlul antologiei trimite cumva spre Blaga, dar poate fi înșelător în ceea ce privește chiar esența acestei lirici; la o primă vedere, poezia pare una solară, cu imagini tonice: „verdele sticlos al mării,/rătăcind pe nisip" sau „cerul tău agățat de crengi în grădină/își cerne lumina în mine" sau „Stau pe o creangă și privesc lumea,/se face ziuă la noi în grădină,/lumina se împrăștie peste lucruri mărunte..." Dar, cum spuneam, e o pistă înșelătoare pentru cititor. După asemenea imagini, urmează altele tensionate, cu accente neoexpresioniste, deși poemele sunt în mare măsură pe tema iubirii alternând, e adevărat, cu altele pe tema morții: „Sângerează creier și trup,/inima se răsucește arsă/în somn, fără casă,//trup despicat/de tăișuri străine,// arsura,/plumbul în frunte..." De altfel, tonul elegiac este cel care-și pune amprenta pe această poezie. E de semnalat un joc grav cu suprapunerea imaginilor și stărilor interior-exterior, lăuntric-real palpabil: „O boare coboară în sânge,/un vânt alb fulguie în mine//neaua plăpândă curge/tăcut din cer pe pământ". Sau: „Desprindere lentă,/ sângerare lăuntrică,//orice plecare,//rugă de întoarcere,//rupere de ceea ce ești,/ timpul rămas în urmă,//mărul însingurat/ lângă o geană de casă..."

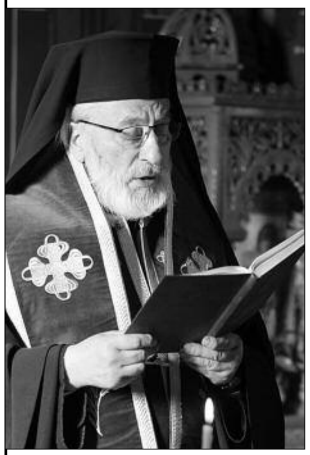
Volumul este unitar, omogen, atât stilistic, prin motivele poetice reluate obsedant, dar și valoric, fără urcușuri și coborâșuri, fără versuri inutile, fără lungimi care să afecteze rotunjimea întregului.

■ Horia Dulvac - *Nimeni nu-mi spunea* (Editura *Diacritic*, Timișoara, 2020)

Horia Dulvac este poet, prozator, eseist, având o mobilitate intelectuală remarcabilă. Cel mai recent volum al său este unul de poeme, nu de poezii, să ne înțelegem, textele fiind ample, având structură epică și cursivitate a ideii, tocmai de aceea fiind și greu de citat din ele. În ansamblu, volumul este o amplă autobiografie, fictivă, desigur, o autobiografie ușor suprarealistă alcătuită din amintiri, intimități, multe episoade erotice.

Ziceam că e dificil de reprodus din poemele acestea ample, dar vom exemplifica totuși un cu un text care dă seama de măiestria compozițională a autorului craiovean, de rotunjimea perfectă a poemelor, lucru care altfel ar părea aproape imposibil pentru un asemenea gen: „tata mi-a cumpărat o bicicletă rusească/se numea Sputnik de unde să știu/că ăsta era numele//navetei spațiale care se pierduse în cer/rămăseseră acolo/doi cosmonauți și o frumoasă rusoaică//mie mi-ar fi surâs o asemenea biografie//ce ne-am mai fi distrat toți trei/pedalând/biciclete imaginare//ne-am fi jucat de-a absența/gravitației am fi plutit/pe spate am fi făcut/dragoste fără frecare//am fi dat naștere/unor copii lucioși/pe care/i-am fi lansat pe orbite/ alegându-le biografii întâmplătoare//chiar dacă ei ar fi plâns din/tot felul de păcate/sonore/pe care le purtam cu noi din nepăsare//ce-am mai fi poftit prin hublouri/la planete/cu ataș și oglinzi retrovizoare". Este de remarcat cursivitatea textului, în pofida așezării în pagină cât se poate de aiurea, autorul parcă dorind să taie chiar această cursivitate. Avem de-a face cu un volum de poeme aparent prozaice, dar de o mare virtuozitate. **(D.A.D.)**

Calinic Argeșeanul

Din frumusețea lumii văzute

Gândirea noastră este fulgerătoare, este formidabilă, este înrobitoare, este distrugătoare, dacă n-o ții în hăț. Mintea noastră este fantastică și stăpânul rațiunii este Dumnezeu, atunci când aceasta este pozitivă.

Strămoșii noștri, așezați la răscrucea furtunilor, au înfruntat neamurile fără rădăcină și rod binecuvântat. Iar noi am rămas unde am fost semănați de Dumnezeu. Credința statornică a moșilor și strămoșilor noștri ne-a hrănit în toate veacurile și ne-a proptit aici pentru totdeauna.

Ceea ce este remarcabil în relațiile interumane este cumsecădenia, eleganța și buna creștere.

Dacă într-o zi nu fac o șotie, sunt bolnav. Sau, dacă nu citesc ceva comic, snoave, glume... Este o stare de care nu m-am putut despărți, starea copilărească pe care am avut-o de la început.

Medicamentul cel mai important pentru organismul nostru, pentru mintea și pentru inima noastră, este bucuria. Suntem mai frumoși, mai sănătoși, mai aproape de Dumnezeu când suntem veseli.

Trebuie să ascultăm de Iisus Hristos, neapărat. El le-a spus celor care au mers la mormânt: „Bucurați-vă!" Bucuria ne este cerută imperativ. Nu ni s-a spus: „Vă rog să vă bucurați!" sau „Dacă puteți..." Nu! Nu! Iisus Hristos a fost imperativ!

Cel care sfătuiește îndeamnă (mă feresc să zic poruncește), cel care cere altcuiva să facă un lucru, dacă nu crede și nu se roagă pentru îndeplinire, să știe că nu se va realiza. Pentru că trebuie să dai forță din forța ta, energie din energia ta celui care este pus să acționeze.

Delicatețea oamenilor m-a fascinat totdeauna! Este o bucurie să întâlnești, să lucrezi și să te bucuri să ai în preajmă ființe care nu te pot vătăma. Ce bucurie ar fi dacă toată lumea ar fi ca mama!

Oamenii au căldura Duhului Sfânt pe dinăuntru, iar cea a naturii este doar adaos care, atunci când se roagă cu credință, nici nu le mai este necesar. Se vede bine că Duhul Sfânt umblă cu traista lui de bunătăți și binecuvântări.

Așa se răsfăța lumina la chindii, cu soarele la o suliță de deal, gata de a apune, încât aveai impresia că este lumina lină trimisă direct de Dumnezeu, ca să învăluie lumea Lui pe care a creat-o.

Lumina de la Argeș este sărutul îngerilor sau sărutul lui Dumnezeu asupra naturii și, prin ea, noi devenim părtași la taina creației, la această extraordinară măreție și putere dumnezeiască.

Festivalul Naţional de Literatură „Marin Preda" - ediţia a XVII-a, 15 și 16 octombrie 2020 -

Consiliul Judeţean Teleorman și Centrul Judeţean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiţionale Teleorman, în parteneriat cu revistele: „Luceafărul de dimineaţă", „Proza 21", „Neuma", „Argeș", „Bucureștiul literar și artistic", „Mozaicul", „Litere", „Pro Saeculum", „Sud" și „Caligraf", organizează **Festivalul Naţional de Literatură „Marin Preda"**, ediţia a XVII-a, ale cărui manifestări finale urmează a se desfășura în zilele de 15 și 16 octombrie 2020, la Alexandria și la Siliștea-Gumești.

Festivalul își propune să omagieze personalitatea scriitorului Marin Preda, la împlinirea a 40 de ani de la moarte, și să promoveze prozatori de talent, care nu au debutat în volum. În cadrul ***concursului de proză scurtă***, organizat cu acest prilej, se acordă următoarele premii:

- ***Premiul „Marin Preda"*** și Premiul Revistei „Luceafărul de dimineaţă" (în valoare de 1000 lei);
- ***Premiul I*** și Premiul Revistei „Proza 21" (în valoare de 800 lei);
- ***Premiul I*** și Premiul Revistei „Neuma" (în valoare de 800 lei);
- ***Premiul I*** și Premiul Revistei „Argeș" (în valoare de 800 lei);
- ***Premiul al II-lea*** și Premiul Revistei „Bucureștiul literar și artistic" (în valoare de 700 lei);
- ***Premiul al II-lea*** și Premiul Revistei „Mozaicul" (în valoare de 700 lei) ;
- ***Premiul al II-lea*** și Premiul Revistei „Litere" (în valoare de 700 lei) ;
- ***Premiul al III-lea*** și Premiul Revistei „Pro Saeculum" (în valoare de 600 lei);
- ***Premiul al III-lea*** și Premiul Revistei „Sud" (în valoare de 600 lei) ;
- ***Premiul a III-lea*** și Premiul Revistei „Caligraf" (în valoare de 600 lei).

Prozele scurte premiate vor fi incluse într-un volum, ce va fi lansat în cadrul manifestărilor finale ale festivalului; de asemenea, vor fi publicate de revistele partenere.

Concurenţii vor trimite ***1-3 proze scurte pe suport de hârtie***, care nu pot depăși 15 pagini în total, culese cu font 12 (Normal, Times New Roman, 1.5 Space), ***în câte 10 (zece) exemplare***, semnate cu un motto, același motto figurând și pe un plic însoţitor, conţinând o fișă cu datele de identificare ale autorului: numele și prenumele, data și localitatea nașterii, adresa poștală, adresa de e-mail și numărul de telefon mobil, precum și un CD cu textele trimise, inscripţionat cu același motto.

Lucrările pentru concurs vor fi trimise, ***până la data de 1 septembrie 2020***, pe adresa: ***Centrul Judeţean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiţionale Teleorman***, str. Ion Creangă, nr. 52-54, 140056 – mn. Alexandria, jud. Teleorman, cu menţiunea „pentru concurs".

În funcţie de situaţia determinată de criza Covid-19, organizatorii pot să aleagă varianta finalizării doar a concursului de proză scurtă, realizându-se jurizarea lucrărilor, acordarea premiilor și editarea caietului premianţilor, procedură care va fi comunicată online. În acest caz, laureaţii urmează să primească diploma, suma în bani și caietul premianţilor.

ORAȘUL DE SUS

Tatălui meu,
prof. Spirea Constantinescu
(15.VI.1946 – 15.V.2020)

Nu mai există cuvinte, lacrimile au murit
cum mor lumânările în Biserici furate
Libertatea se împarte pe la colțuri, cu ora
Casele devin sicrie.
Gândurile – implacabile cavouri.

Nemaiștiind ce să facem cu apropierea
am inventat depărtarea;
Declarându-ne existența pe foaia propriei răspunderi.
Între ziduri cresc trandafirii tăcerilor noastre...
N-ai mai așteptat ploile de vară cu tunetele
și fulgerele sclipirilor îngândurate de lumină.

S-a înveșnicit noaptea peste pământ ca o fiară
Coșmarul revoltei în care strigă dorul de tine, TATĂ!
Dorul – ca un spin al durerii
că au reușit să mi te închidă privirii!
Să te închidă prea repede, în liniștea Orașului de Sus...

AMALIA ELENA CONSTANTINESCU

actualitate

Gheorghe Grigurcu

„În anii tineri”

■ Metafora: o dorință de-a lua în posesie ideală obiectele lumii. Inefabila bulimie a poetului prin mijlocirea metaforei.

■ Poezia: un diletantism superior. N-ar putea fi o profesie deoarece are o finalitate incertă. Un poet nu știe niciodată exact ce trebuie să facă, unde trebuie să ajungă.

■ „Cel mai greu lucru într-o prietenie nu stă în a ne dezvălui defectele în fața unui prieten, ci a-l face să și le vadă pe ale lui” (La Rochefoucauld).

■ În orașele în care se întîmplă să ajungi acum, privești cu emoție clădirile vechi aidoma unor amintiri devenite obiecte care te tulbură ca și cum ți-ar aparține doar ție.

■ „Năzuința de «a ieși din sine însuși» a creat toate formele orgiasticului: beția, misticismul, îndrăgostirea etc. Nu spun prin asta că toate au aceeași «valoare»; nu vreau decît să sugerez că ele aparțin aceleiași filiații și că au o rădăcină comună în orgie. Se pune problema să ne odihnim de povara vieții concentrate asupra noastră, transferîndu-ne altcuiva ca să ne susțină și să ne conducă. Din acest motiv nu e întîmplătoare nici utilizarea coincidentă în mistică și dragoste a imaginii raptului sau extazului. (...) Raptul a fost forma primitivă a dragostei conservată în mitologie sub aspectul centaurului vînător de nimfe pe care le așază pe crupa sa. O rămășiță a răpirii originare s-a păstrat și în ritualul căsătoriei romane: mireasa nu intră în casa matrimonială pe propriile-i picioare, ci mirele o ia pe sus ca să nu calce pragul. Ultima sublimare simbolică a sa e «transa» și levitația călugăriței mistice și leșinul îndrăgostiților” (Ortega y Gasset).

■ Scrii în perspectiva recitirii a ceea ce ai scris, adică a înstrăinării de tine, care e condiția sacral - sacrificială a creației, conformă Creației acestei lumi.

■ A. E.: Depărtîndu-ne treptat de durerea pierderii celor dragi, timpul dă dovadă de caritate sau de cruzime?” Mai încape vorbă? De o cumplită cruzime, căci ne proiectează pe unii dintre noi într-un soi de moarte vie.

■ O disperare precum adîncimea unei fîntîni de țară, în copilărie.

■ Îți propui de n ori să scrii despre acele emoții ușoare dar recurente care te încearcă în timpul plimbărilor lungi prin pădure dinaintea prînzului tîrziu, despre acele posibilități credule de evaziune într-o lume ce nu s-a închegat încă, deși stă în puterile celei reale, cum o sevă în trunchiurile negre, răsucite, gata acum de înflorire. Dar le amîni mereu. Și totuși cum le-ai putea cu adevărat consemna?

■ Sunt locuri care nu-ți plac din motive obscure, deși nu sunt legate de nici o caracteristică, de nici o întîmplare dezagreabilă. Locuri în care parcă simți că s-ar putea ivi ceva rău, colțuri de străzi ori porțiuni de parc prin care trece suflarea unui viitor indecis încă asupra spațiului și împrejurărilor în care să acționeze, dar avînd preferințe sumbre.

■ Ironia nu te cunoaște. Ea se cunoaște doar pe sine ca orice vanitate.

■ „În ultimă instanță omul își reface noi galerii, omul această cîrtiță bătrînă” (Kafka).

■ „Un inel de aur oferit de celebrul scriitor irlandez Oscar Wilde unui prieten a fost găsit de un expert de artă olandez, la aproape douăzeci de ani după ce a fost furat de la Universitatea Oxford. Inelul, a cărui formă amintește de catarama unei curele și avînd inscripționat un mesaj în limba greacă, a reapărut în cele din urmă datorită cercetărilor expertului de artă olandez Arthur Brand. Numit «Indiana Jones din Lumea Artelor» pentru talentul său de anchetator, el și-a contactat cunoștințele din «lumea interlopă» londoneză pentru a da de urma bijuteriei. Uneori chiar se poate să găsești și acul în carul cu fîn” (**Dilema veche**, 2019).

■ Don Quijote a luptat cu morile de vînt, nu cu uriașii, lupta cu morile fiind mai dificilă.

■ Senectute. Rămîne ceea ce se cuvine să rămînă și pleacă nu neapărat ceea ce s-ar cuveni să plece: ceea ce pur și simplu pleacă.

■ Scriptor. Relația creației sale cu misterele? Aceea de-a le certifica aidoma unui notar conștiincios.

■ Moartea: „a-ți schimba trupul astfel cum actorul își schimbă haina” (Plotin).

■ Senectute. Acum, către sfîrșit de stagiune existențială, te gîndești la ceea ce s-ar fi putut întîmpla dar nu s-a întîmplat, însă mai cu seamă la ceea ce s-ar fi putut să nu se întîmple, dar s-a întîmplat. Hazard contra hazard?

■ Atracția spre clarități n-ar putea semnifica o indiferență față de tine însuți?■ „O echipă de cercetători americani a analizat mai multe atestări istorice și a studiat care sunt simptomele deochiului, cum ne putem feri de el și cum ne lecuim atunci cînd ne-a lovit. Cercetătorii de la «Live Science» cred că «privirea rea» e declanșatorul unui cumul de reacții negative asupra victimei. Principala cauză a acestei «căutături dușmănoase» e invidia, iar victima e de obicei o persoană norocoasă, sănătoasă, frumoasă, optimistă care atrage ca un magnet energiile negative. Principalele semne de deochi sunt: lipsa poftei de mîncare, tendința de a căsca încontinuu, sughiț, stare de vomă și chiar febră. Dacă victima este o vacă, aceasta nu mai dă lapte sau i se strică laptele. Dacă este vorba de o plantă, aceasta se usucă din senin (n. r. o echipă de cercetători japonezi a testat în laborator efectele deochiului asupra plantelor în anul 1999). Deși analizele medicale de sînge nu au confirmat prezența unei infecții în organismul deochiaților, în 2015 cercetătorii americani au descoperit la computerul tomograf o activitate ciudată a creierului unei persoane lovite de deochi. După «alungarea deochiului» activitatea neurocerebrală a revenit la normal” (**Click**, 2019).

■ Te îndepărtezi de tine însuți tactic, pentru a nu dispărea (pentru a-ți exorciza moartea).

■ Scriptor. Ești uneori aidoma unui *străin* într-un sens mereu amplificat, rotunjit ca un ecou. Îndepărtat de tine însuți, dar nu rupt, nu anulat, nu *necunoscut*. Un *străin* care urmărește o cunoaștere a ta, avînd așadar un țel dintre cele mai riscante.

■ Cîte o anume imagine stradală oprindu-te, silindu-te a întoarce capul și a rămîne așa o vreme. Ceilalți trecători par a nu zări nimic.

■ Neîmplinirea are avantajul de-a te situa concomitent în lume și în afara ei.

■ „Cuvinte, fraze, idei oricît de sublime sau ingenioase, cele mai nebunești zboruri ale poeziei, cele mai profunde vise, cele mai halucinante viziuni nu sunt decît hieroglife grosolane, cioplite cu durere și patimă, pentru a celebra un eveniment intransmisibil. Într-o lume inteligent ordonată nu ar fi necesar să se facă această inutilă încercare de-a se consemna întîmplări atît de miraculoase. (...) O mare operă de artă, dacă folosește la ceva, atunci servește la a ne reaminti sau, ca să spunem așa, de-a ne face să visăm tot ceea ce este fluid și intangibil” (Henry Miller).

■ Atît de intense pot fi unele amintiri afective, încît crezi că nu mai ai nevoie de prezent, aidoma unui om care ar refuza să mai mănînce.

■ Moment negru. Și totuși nu ne așteaptă nimeni la capătul trecutului, mai pustiu, mai înfricoșător decît viitorul. În unele zile prielnice, viitorul acceptă a resuscita fragmente din trecut spre a ne liniști, spre a ne sugera un Destin, oricare.

■ De la un timp libertatea are preț pentru ființă doar ca dificultate.

■ „La Hotelul Port Lympne de lîngă orașul Hythe, din Kent, Marea Britanie, turiștii au parte de o experiență mai puțin obișnuită pe perioada cazării. Toate camerele în care se cazează au ferestrele largi care le permit «gazdelor», leul Andras și leoaica Oudrica, să privească nestingheriți la musafirii care le invadează spațiul. Pentru sume cuprinse între 100 și 250 de lire sterline, turiștii pot petrece sejururi de neuitat sub privirile pofticioase ale felinelor. La 13 mai, familia de lei s-a mărit după ce Oudrica a adus pe lume trei pui. Locația are regim de rezervație naturală și este administrată de o familie de localnici” (**Click**, 2019).

■ A. E.: „Un om agresiv te poate face să-ți pierzi capul și să-l cauți apoi pe sub masă și pe sub scaune”.

■ O carte ratată, observă Valéry, „poate fi o capodoperă interioară”. Nu cumva și o viață?

■ Scrie despre lucruri triste, pline de spaimă, dintr-o obscură convingere că numai ele îl pot salva, că imaginea lor se transmută caritabilă în propriul său sacrificiu.

■ Boală. Ieșit din suferință ca dintr-un tunel, dar lumina zilei parcă nu mai e cea de care te-ai despărțit.

■ Ieri, bolnav cu febră. Cînd ieși din boală, ai impresia unei fragilități a lumii, de parcă obiectele ar fi alcătuite din membrane subțiri, sticloase, gata să se spargă. Dar prin slăbirea aparențelor, ce senzație de ușurare! O incertitudine ce te eliberează, o dulce împotmolire a sufletului în lumină. Pășești pe un tărîm parcă improvizat, odaia, lucrurile, copacii, stîlpii de telegraf par a aparține unei noi realități, modeste, umile, generoase. Din adînc răzbat semnale copilărești demult uitate, superioare cuvîntului analitic care, simțindu-se de prisos, se clatină, se retrage decent...

■ „Un prieten cu adevărat, dar cu adevărat bun, e acela pe care îl cauți în zadar” (Ibrăileanu).

■ „Vrei să știi adevărul despre tine? Ceartă-te cu prietenul” (proverb polonez).

■ Un nor ponosit, surclasat de mulțimea evenimentelor terestre.

■ X, unul din acei indivizi care, cumpărînd un caiet gros, simte nevoia de a-i număra filele de cîteva ori.

■ „Creștinismul nu este, cred eu, o învățătură, nu este o teorie despre ceea ce s-a întîmplat și se va întîmpla cu sufletul omului, ci o descriere a unui proces real în viața omului. Căci «recunoașterea păcatului» este un proces real și deznădejdea de asemenea, și mîntuirea prin credință de asemenea. Cei ce vorbesc despre acestea (ca Bunyan) descriu pur și simplu ceea ce li s-a întîmplat, ceea ce va spune întotdeauna cineva despre acestea” (Wittgenstein).

■ „Dumnezeu e moștenitorul acelora ce au murit în El. Astfel te desparți ușor de tine și de lume, lăsîndu-L să continue firul atîtor mîhniri și părăsiri” (Cioran).

■ Fulgi de lumină cad în această dimineață de mai neverosimilă, de parcă timpul s-ar fi întors înapoi cu mai multe decenii. Timp transformat în lumină lăuntrică.

■ Scriptor sfios în fața propriului său text ca în fața unei femei.

■ „Asta chiar că le întrece pe toate. Fermierii ruși de lîngă Moscova au găsit soluția perfectă pentru a le scăpa pe bovinele din staul de depresia de iarnă, cînd pajiștea se ofilește și rumegătoarele mănîncă numai fîn. Le-au montat văcuțelor ochelari de Realitate Virtuală și astfel le-au făcut să creadă că încă e frumos afară. Experimentul a dat roade și laptele pe care l-au dat a fost de cea mai bună calitate iar metabolismul lor a rămas la fel de alert ca în timpul sezonului cald. (...) Ochelarii au fost purtați pe timpul zilei, iar pe durata nopții fermierii au avut grijă ca în staul să fie menținută o temperatură de 18-21 de grade Celsius, pentru a le păcăli pe bovine cu privire la anotimp” (**Click**, 2019).

■ Surîsul lui Y, cum un efect de cămașă imaculată.

■ Moartea „naturală”, prea adesea ca o execuție imperfectă (un călău cu satîrul neascuțit, un pluton de execuție care greșește ținta, un scaun electric care face scurt-circuit etc.).

■ O inteligență alcătuită dintr-un angelism sfîșiat, stoarsă de energie, vulnerabilă și totuși uluitor de fermă, de rezistentă în prezența sa.

■ A populariza (a răspîndi exagerat, în contexte inoportune) o imagine de artă, înseamnă nu neapărat a o trăda, ci a o părăsi la jumătatea drumului.

■ „Prin egoism devin cum nu se poate mai sensibil față de ceilalți și, în aceeași măsură, străin lor” (Monseniorul Ghika).

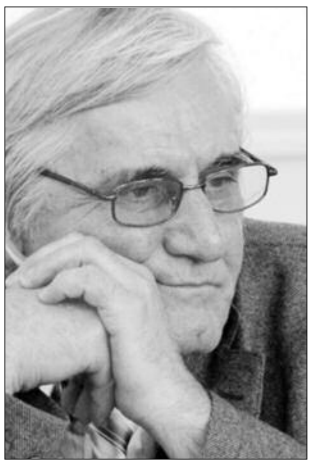
■ „A-ți recunoaște superstițiile ar însemna a recunoaște ceea ce ai mai personal, mai ireductibil la general. Dar iată aspectul uimitor al mărturisirii: îi poate face pe ceilalți să înțeleagă, într-o străfulgerare, că fiecare om este ireductibil și că fiecare om are mărturisirile lui de făcut. Înțelegi astfel, deodată, că ești un om «ca și ceilalți» tocmai prin faptul că te simți absolut diferit de toți ceilalți” (Denis de Rougemont).

■ Scriptor. Trăim într-o literatură virtuală care e viața însăși.

■ Bucuria: o transcendență a normalității. Durerea: o redempțiune a anormalității.

Senectute. Acum, către sfîrșit de stagiune existențială, te gîndești la ceea ce s-ar fi putut întîmpla dar nu s-a întîmplat, însă mai cu seamă la ceea ce s-ar fi putut să nu se întîmple, dar s-a întîmplat. Hazard contra hazard?

Nicolae Oprea

Natura splendidă văzută de Pillat în nenumărate nuanţe cromatice tezaurizează amintirile intime din copilărie. Orice revenire în casa strămoşească înseamnă pentru poet renaştere sufletească, odată cu reintrarea în memoria afectivă pe fir proustian.

portret

Glose de calendar

ION PILLAT – 75
(Poezia toamnei argeşene)

A trecut fără nici un ecou în presa literară (ce să mai spun de presa locală!) comemorarea a trei sferturi de veac de la moartea ilustrului poet și eseist interbelic Ion Pillat – în 17 aprilie -, probabil sub influența Corona-Virusului năucitor. Fiul moșierului parlamentar cu același prenume și al Mariei, fiica politicianului liberal Ion C. Brătianu, s-a născut în Capitală pe 31 martie 1891. Dar și-a petrecut mare parte din copilărie și adolescență la conacul bunicilor materni *Florica* - din Ştefăneştii Noi de azi, județul Argeș -, absolvind clasele primare și trei clase gimnaziale în Pitești (1891-1904), pregătit în particular. În 1905, a fost înscris la Liceul „Sf. Sava" din București, dar este mutat spre sfârșitul anului la Paris, la Liceul „Henri IV", obținând bacalaureatul aici în 1909. După o scurtă întrerupere pentru stagiul militar, revine la Paris, în 1910, ca student la Sorbona, și va obține licența în Litere, în 1913, și în Drept, în 1914. Din acest an, se întoarce definitiv în țară, remarcându-se printr-o activitate literară multivalentă: poet, eseist, traducător, dramaturg și editor. În 1915 se căsătorește cu pictorița Maria Brateș, în casa bătrânească de la Florica. Activează ca ofițer de legătură pe lângă armata franceză în primul război mondial, iar în 1919 participă la Conferința de pace de la Paris ca secretar al lui Al. Vaida-Voievod. În 1920, începe cariera de parlamentar, de Botoșani și, apoi, de Dorohoi, din partea Partidului Liberal. Întreprinde o serie de călătorii europene în: Grecia, Spania, Austria, Belgia, Olanda, Danemarca ș.a. Devine membru corespondent al Academiei Române în 1936, an în care primește și Premiul Național de Literatură. Moare de congestie cerebrală, la doar 54 de ani, în seara zilei de 17 aprilie 1945.

Scriind poezii din timpul liceului parizian, tânărul Pillat debutează publicistic în ianuarie 1912, în *Convorbiri literare*, la recomandarea lui Titu Maiorescu. Iar editorial, a debutat în același an, cu volumul *Visări păgâne*, după ce editase la Paris placheta de circulație restrânsă *Povestea celui din urmă sfânt*. În chip semnificativ, cu un an înaintea morții, poetul-cărturar a publicat ediția definitivă de autor în trei volume, *Poezii* (la „Fundația regală pentru literatură și artă"), în cadrul căreia fiecărui volum îi corespunde o etapă din evoluția sa creatoare, conform clasificărilor critice consacrate. În prima etapă, *parnasiano-simbolistă*, sunt reunite volumele: *Visări păgâne, Eternități de-o clipă* (1914), *Amăgiri* (1917) și poemele în proză din *Iubita de zăpadă* (1914). Poeziile din etapa *tradiționalistă* – publicate inițial în revista ortodoxistă *Gândirea* - alcătuiau cuprinsul volumelor: *Pe Argeș în sus, Satul meu* (1925), *Biserica de altădată* (1927) și *Limpezimi* (1929). Ultima etapă, *clasicizantă*, este inaugurată de *Caietul verde* (1932) și apare accentuată în volumele: *Scutul Minervei* (1933), *Țărm pierdut* (1937), *Balcic* și *Umbra timpului* (1940); la care se adaugă *Poeme într-un vers* din 1935. Ion Negoițescu denumește mai adecvat fazele evoluției poetice pillatiene, în *Istoria literaturii române* din 1991: *parnasian-impresionistă, simbolist-tradiționalistă* și *neoclasică*. În planul paralel al condiției de creator original, predispus unor influențe contrarii, dar fertile pentru cristalizarea timbrului personal, Ion Pillat a fost un cititor avid de poezie universală, comentator avizat și traducător, mai cu seamă, din lirica franceză, cunoscută de la sursă: Francis Jammes, Baudelaire, Paul Valéry Paul Claudel, Saint-John Perse ș.a. Nu e lipsit de semnificație faptul că a editat pe cont propriu *Plumb*-ul simbolist al lui Bacovia; după ce, cu patru ani înainte, publicase *Flori*-le *sacre* ale lui Macedonski. Și alcătuiește cea mai importantă antologie interbelică, în 1925, împreună cu Perpessicius, *Antologia poeților de azi*.

Volumul care l-a consacrat pe Ion Pillat ca poet „original și tradiționalist", cum îl definea G. Călinescu, este *Pe Argeș în sus* din 1923. Chiar dacă E. Lovinescu va considera poezia lui Pillat doar „transpunerea lui Alecsandri" după o jumătate de secol de evoluție. Fără să considere esențial tradiționalismul în lirica pillatiană, ci mai degrabă „clasicismul senectuții", Nicolae Manolescu, în *Istoria critică...*, împărtășește convingerea călinesciană, adăugând: „Originalitatea se produce aproape pe neașteptate în *Pe Argeș în sus*. Când întreaga poezie a lui Pillat a stat la dispoziția istoricilor literari, s-a putut remarca faptul că deja în *Visări păgâne*, culegerea de debut, există câteva piese în care cartea din 1923 se poate întrevedea *en herbe*." E de reținut, în context, aprecierea simpatetică și plastic formulată asupra ciclului inspirat de spațiul poetic Florica a poetului afin, Vasile Voiculescu: „Florica, după 1918, ca și după 1878, era în culmea slavei. Sub semnul Florichii – indiferent dacă versurile vor fi scrise la București, la Florica sau la Predeal – se petrecu întâia tainică înfăptuire a poeziei lui Pillat – acea vie îmbinare între sufletul cucernic al poetului și trecutul neamului. Aici, la Florica, sufletul pâlpâietor al poetului crește, se înmiește, se lărgește la suprafața vieții ca cercul pe ape de iezer și merge, cuprinzând, de la ramura bunicului propriu până la trunchiul moștenirilor românești, de la nucul din vie, până la codrii feciorelnici (...) Pentru el Florica a fost un microcosm: orice motiv local simboliza unul de ordin general, avea în desfășurarea lui corespondențe și repercusiuni, până la cufundarea în vasta țesătură a țării." *Pe Argeș în sus* va fi completat în 1926 cu ciclul *Florica* -, însumând poezii scrise în intervalul 1920-1921 la Călimănești și Câmpulung-Muscel, ordonate în trei cicluri omogene: *Florica, Trecutul viu, Bătrânii*. Conform mărturisirii sale, poetul recuperează aici timpul mitic într-o „poezie chtonică" – a pământului natal și a rădăcinilor ancestrale – și reînvie universul copilăriei petrecute la moșia Florica, văzută ca un tărâm edenic sau o Arcadie a poetului modern.

În ediția critică *Opere* (vol. 2, 1985), îngrijită de Cornelia Pillat (soția lui Dinu Pillat, fiul poetului și al Mariei Pillat-Brateș) poemele ciclului *Pe Argeș în sus* sunt clasate în două secțiuni tematice, în urma cercetării manuscriselor, *Florica* și *Trecutul viu*. Timbrul pillatian original se întemeiază aici pe suprapunerea dintre peisajul natural rustic și amintire, pe fundalul ținutului străbunilor de la Florica. Cu certitudine, pastelismul lui Pillat nu are nici o legătură cu naturismul descriptiv din pastelurile lui Vasile Alecsandri. Probabil, nedreapta opinie lovinesciană a „transcrierii" a fost generată de versul convențional din *Septemvrie* (III): „Voi reciti „Pasteluri" de V. Alecsandri." Natura splendidă văzută de Pillat în nenumărate nuanțe cromatice tezaurizează amintirile intime din copilărie. Orice revenire în casa strămoșească înseamnă pentru poet renaștere sufletească, odată cu reintrarea în memoria afectivă pe fir proustian: „Pe soarele-nserării văd plopii mulți din zare./.../Și casa străjuită de anii mei, deodată/ În suflet și sub plopii din zare, mi se-arată.// În pocnete de bice și tropote de cai,/ Intrai în amintire cu zgomotos alai." (*Înapoiere*) Reperele constante ale perspectivei deschise, sub anturajul amintirii, sunt privite ca semne ale perenității: dealul și via („Ținutul unde seara din lunci și din zăvoaie,/ ca și argintul sprinten, viu apele sclipesc,/ Și unde clarul cântec de clopot creștinesc/ Apropie colina de-a cerului văpaie."); casa din deal – *casa amintirilor închise* („În fiece odaie dezvăluiam cu frică/ Alt gând din vechiul suflet curat și românesc.../ Ce nu-mi cuprinde mintea, deși îmbătrânesc,/ Pe-atunci trăia în voie în inima mea mică."); câmpia („verdea câmpie argeșeană"); pădurea („O simți deodată toată, ca o cutremurare,/ Cum stăpânește peste micimea ta de om,/ Cu mii de trunchiuri albe și cu un singur dom/ Fremătător – pădurea de fagi din Valea Mare."); râul Argeș și lunca îmbelșugată („Cu-apusul luna albă căzu în eleșteu:/ Pe floare-ai pe pe-un nufăr se-așează broteceii,/ Și cântecul lor straniu, prin umbrele aleii,/ Cu zile descântate m-ar urmări mereu"; „Nebănuit ca dânsul mă naște viitorul -/ Dar tu te chemi tot: Argeș, eu tot: Ion Pillat.")

Coordonatele viziunii poetice cu substrat simbolist sunt *toamna* și *amurgul* („Când toamna și amurgul își dezveleau tot gândul" – în enunț poetic). Prefigurativ, Ion Pillat a alcătuit/publicat în 1921 o antologie tematică, *Poezia toamnei*. Nu primăvara renașterii este anotimpul preferat de poetul nostru, ci toamna percepută ca timp al anilor de întemeiere și maturizare, cum sugerează în poemul de deschidere al ciclului, *Ctitorii*: „Acolo unde-n Argeș se varsă Râul Doamnei/ Și murmură pe ape copilăria mea,/ Ca Negru Vidă, care descălecând venea,/ Mi-am ctitorit viața pe dealurile toamnei./.../Și s-aud deodată cu-nfiorare cum/ Trosnește amintirea ca o castană coaptă." Dar toamna reprezintă și timpul de răscruce al înaintării în vârstă, cum sună un vers emblematic: „Aleele – e toamnă – duc toate către moarte." Iar lumina difuză a amurgului întreține misterul naturii, văzută în *galbena lumină a toamnei argeșene*: „Am așteptat amurgul ca zările să fie/ Altare largi suflate în aer preacurat,/ Iar sălciile, care pe drum au tremurat,/ Înspre Golești să-nșire albastra lor stafie." Imaginile din amurgul vieții, impregnate de religiozitate, în spiritul jammismului, probează tendința poetului de a realiza simbioza dintre tradiționalism și simbolism: „ Priveliște menită să-mi fie o psaltire,/ Întâia mea credință și ultimul meu scut,/ Moșie aurită de-amurg și de-amintire,/ Deal albăstrit de lună, de dor și de trecut /.../ Fii pentru regăsitul o mănăstire vie/ În care amintirea aprinde lumânări/ și unde, pe o tâmplă de umbră, reînvie/ Ochi cunoscuți, luceferi ieșind din înnoptări..." În *Pe Argeș în sus* Ion Pillat a revitalizat tradiționalismul prin altoiul de elemente simboliste, de la sugestia expresivă până la cromatică și corespondențe.

Geografia lirică din poemul *Inscripție pentru o fântână* care închide ciclul *Pe Argeș în sus* ilustrează în fond specificul satului românesc, transfigurând particularul în general: „De unde vezi Piteștii și Argeșul și țara/ Zăvoaielor albastre când le îmbracă vara,/ De unde prinzi lumina jucând pe Râul Doamnei/ Prin luncile de aur sub cerurile toamnei,/ Acolo unde casa-și înalță alb pridvorul,/ Prietene te-așează să-ți murmure izvorul/ Și ca Florica toată în suflet să-ți rămână,/ Mai stai s-auzi trecutul cum cântă în fântână." Iar poemul final al primei părți, intitulat cu bună-știință *Adio la Florica*, după modelul romanticilor pașoptiști care evocă ruinele istorice, accentuează corespondența simbolică dintre trăirile interioare și fugarele *eternități de-o clipă* din memorie: Nu-mi părăsesc căminul în suflet când îl duc/ Îmi voi zidi-n orașe întâmplătoare casă -/ Dar de averi, de lume și huliri uituc,// Ca Argeșul să-și mâne murmurătoare ape,/ În crângul de-altădată iar cucul să-l ascult,/ Pe ochii mei lăsa-voi să cadă grele pleoape -/ Și voi găsi în mine Florica de demult." Tonalitatea elegiacă și undele de paseism care diminuează tensiunea trăirilor lirice sunt perceptibile doar în versurile de evocare a fiicei bătrânului Brătianu, moartă după naștere, al cărei nume a dat denumirea locului (moșia și conacul).

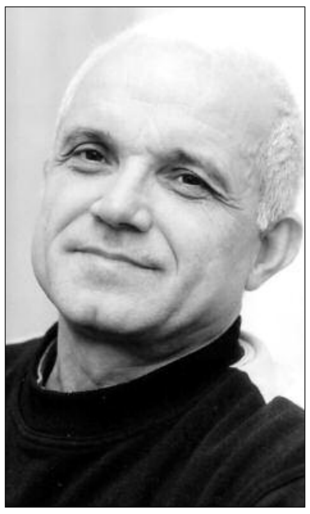
Aci sosi pe vremuri, recunoscută în mai toate comentariile critice capodopera grupajului omogen, este datată de Ion Pillat în 28 iulie 1918 și a fost publicată în revista trimestrială bucureșteană *Letopiseți* (nr. 8 / 1919). Tema ordonatoare a acestei arte poetic este tema timpului în accepțiune cvasi-horațiană de: *trecere*/scurgere implacabilă și *petrecere*/ bucuria trăirii clipei efemere. Sub acolada analogiei dintre două generații și două veacuri, într-o „simbolizare spectaculoasă a uniformității în devenire" (în termeni călinescieni), liricul nostalgic reface, în prima parte, cadrul romantic al *casei amintirii* de la Florica, locul unde s-a înfiripat idila bunicilor: „La casa amintirii cu-obloane și pridvor, / Păienjeni zăbreliră și poartă, și zăvor.//Iar hornul nu mai trage alene din ciubuc/De când luptară-n codru și poteri, și haiduc//În drumul lor spre zare îmbătrâniră plopii./Aci sosi pe vremuri bunica-mi Calyopi.// Nerăbdător bunicul pândise de la scară/Berlina legănată prin lanuri de secară." În cadrul neschimbat, generația nepoților repetă povestea de dragoste: „Ca ieri sosi bunica...și vii acuma tu:/Pe urmele berlinei trăsura ta stătu. //Același drum te-aduse prin lanul de secară. /Ca dânsa tragi, în dreptul pridvorului, la scară."

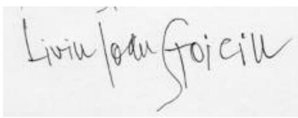
În viziunea poetului implicat în discurs, bunicul-bunica reprezintă perechea arhetipală, a cărei experiență e repetabilă, iar casa strămoșească devine un loc al inițierii în tainele vieții: „M-ai ascultat pe gânduri, cu ochi de ametist,/Și ți-am părut romantic și poate simbolist./Și cum ședeam...departe, un clopot a sunat/Același clopot poate – în turnul vechi

(continuare în pag. 27)

Liviu Ioan Stoiciu

Pandemia-lu`-Pește a omorât și evenimentele literare

Nu se mai satură actualele autorităţi de „pandemia Covid19”, am trecut în luna de stare de alertă direct din cele două luni de stare de urgenţă, stau mereu cu frica descoperirii unor morţi pe stradă, căzuţi de pe picioare, că altfel nu-mi explic de ce e atât de gravă situaţia, de ce nu se termină odată toată mascarada asta (mascarada vine de la mască, nu?). Până acum plăteai amenzi ilegale cu declaraţia pe propria răspundere (ilegale, dovedite de Curtea Constituţională) dacă nu stăteai în casă, acum plăteşti amenzi legale dacă eşti prins fără mască „în spaţii închise” sau într-o grămadă de gură-cască, afară, nimerit din neatenţie, uitând să numeri (grămadă mai mare de opt persoane nu se poate; nici la înmormântare, nici la nuntă, nici la o acţiune... culturală). E din ce în ce mai vesel, infectările cu noul coronavirus au scăzut natural în întreaga lume (nu numai în România; natural, ca la orice gripă, durează cam 70 de zile, o tot repetă specialiştii), la fel numărul morţilor (orice fel de gripă sezonieră îi omoară, fiind grav bolnavi, cu „comorbidităţi”, cum aud mai nou că se spune; lasă că noul coronavirus ne-a adus în limba română şi „distanţarea socială”, care îngroapă limbajul de lemn).

Pandemia-lu`-Peşte a omorât şi manifestările literare programate în primăvara acestui an. Înainte de a se anunţa nebunia stării de urgenţă a noului coronavirus, mă programasem, invitat în luna martie, să merg la Zalău (pentru prima oară), la Zilele revistei *Caiete Silvane* (invitat de Daniel Săuca) şi la Ipoteşti, de Ziua Internaţională a Poeziei (invitat de Ala Sainenco). N-am mai mers. Lasă că prezenţa mea aici nu conta. Regretabil, să dau un exemplu cu adevărat semnificativ, Uniunea Scriitorilor şi-a dat peste cap proiecte de impact (citez din *România literară* Nr. 14 / 3 aprilie 2020; conducerea de azi a Uniunii Scriitorilor are marele merit că a pus pe roate lumea literară, că i-a redat vizibilitatea publică, organizând atâtea programe de top): *Previzibil, pandemia de coronavirus are consecinţe nefaste asupra funcţionării Uniunii Scriitorilor. Programele culturale iniţiate de instituţia noastră, care erau deja pregătite, nu se mai pot derula după calendarul fixat. Astfel, au fost anulate două proiecte culturale care urmau să debuteze în acest an: Colocviul dedicat personalităţii lui Matei Călinescu, ce trebuia să se desfăşoare chiar în această perioadă la Drobeta-Turnu Severin, şi prima reuniune a editurilor care publică scriitori români contemporani, ce era planificată să aibă loc la sfârşitul lunii aprilie, la Olteniţa. Au fost anulate şi alte evenimente culturale importante şi de tradiţie: Colocviul Revistelor de Cultură de la Arad, Gala Poeziei Române Contemporane de la Alba Iulia şi, tot la Alba Iulia, festivitatea de decernare a Premiului Naţional de Poezie „Lucian Blaga“ (toate aceste manifestări erau preconizate să se desfăşoare în luna mai). Tot în luna mai, la Iaşi, era programat Festivalul de Literatură „Poezia la Iaşi“, iar la Târgu Jiu, Festivalul Internaţional de Literatură „Tudor Arghezi“, cu decernarea premiilor Opera Omnia pentru poezie şi critică. Aceste două proiecte culturale deocamdată au fost amânate. Tot în cursul lunii mai, trebuia să aibă loc la Bucureşti decernarea Premiile Uniunii Scriitorilor pentru anul 2019. Încă nu s-a luat o decizie în privinţa acestui proiect. În schimb, s-a anulat Festivalul Naţional de Literatură „FestLit“ de la Cluj, din perioada 31 mai-2 iunie. Sub semnul incertitudinii stă şi ediţia a X-a a Turnirului de Poezie, care era programată la Nessebar, în Bulgaria, între 7-12 iunie.* Mă uit pe site-ul Uniunii Scriitorilor, la Peştele sale mai sunt trecute în prima jumătate a anului (compromisă de acest nenorocit de virus intitulat Covid19): Conferinţele „Ovidius”, Constanţa, 8 aprilie, 6 mai; Colocviul Internaţional „Emil Cioran”, ediţia a XXVI-a, Sibiu, 10-11 aprilie; Festivalul „Alexandru Macedonski” – 100 de ani de la moartea scriitorului, ediţia I, Craiova-Goieşti, 15-16 mai; Premiul „Garabet Ibrăileanu”, ediţia a III-a, Roman, iunie; Premiul „Steaua Dunării”, ediţia a III-a, Galaţi, 15 iunie... Nu am idee dacă în luna iunie vor avea loc ultimele două manifestări pomenite aici, la Roman şi la Galaţi, dacă n-au fost şi ele anulate (sau amânate aiurea). Dumnezeu ştie ce va fi din toamnă (când e aşteptat un nou val al noului coronavirus, că nu te poţi pune cu Organizaţia Mondială a Sănătăţii şi recomandările ei transformate în ordine de politicieni), când Uniunea Scriitorilor, sobră, are în proiect: „Literatura tinerilor”, ediţia a IV-a, Neptun, 11-12 septembrie; Festivalul „Limba română”, Braşov, 7-8 octombrie; Interferenţe literare româno-maghiare, ediţia a III-a, Târgu Mureş, 8-9 octombrie; Colocviul Naţional de Proză, ediţia a IX-a, Alba Iulia, 9-10 octombrie; Simpozionul Internaţional al Traducătorilor, ediţia a II-a, Bucureşti, 4-5 noiembrie; „Scriitorul Anului”, ediţia a V-a, Iaşi, 5-7 noiembrie; ,,Toamna bacoviană a scriitorilor”, ediţia a II-a, Bacău, 12-13 noiembrie... (Nu pot decât să laud încă o dată conducerea de azi a Uniunii Scriitorilor pentru patronarea atâtor evenimente literare aparte, e păcat să fie ratate)

Neobişnuit, original (reţin asta pentru un ochi din posteritate, să vadă cum se mai descurcau „oamenii de cultură” în vremuri de pandemie cu noul coronavirus), am primit în aprilie un e-mail din partea Centrului Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Gorj (director Ion Cepoi): *Pentru ca editia 2020 a Festivalului Tudor Arghezi nu se poate desfasura in format clasic, avand in vedere ca in acest an se implinesc 140 de la nasterea lui Arghezi si 40 de ani de la infiintarea la Tg. Jiu a Festivalului care-i poarta numele, am decis ca aceasta editie sa fie realizata on line in perioada 21 - 24 mai a.c. De aceea avem rugamintea - dumneavoastra fiind laureat Opera Omnia al acestui Festival - sa ne transmiteti un mesaj scris ori video despre Festivalul organizat de noi, despre cei 40 de ani de Festival si cei 140 de ani de la nasterea poetului. Mesajele dumneavoastra vor deveni publice si transmise pe retelele de socializare care ne stau la indemana. Multumim.* La care am răspuns (nu mă pricep cum să asist tehnic la această manifestare online, vai):

140 de ani cu Ion

140 de ani de la naşterea lui Ion Nae Theodorescu, viitorul scriitor Tudor Arghezi! „S-a născut la 23 mai 1880, la Bucureşti, într-o familie originară din Târgu Cărbuneşti, judeţul Gorj”, spun biografii (Nae Theodorescu îl chema pe tatăl lui). Nu o dată m-am întrebat, de curiozitate, cum de a fost posibil să nu-şi păstreze prenumele Ion, ortodox practicant fiind (patru ani călugăr sub numele Iosif la Mănăstirea Cernica, începând cu anul 1900, ajuns chiar diacon), s-a supărat pe el însuşi (şi pe toată lumea) într-atât, înainte de a deveni un scriitor cunoscut? Oare, botezat Ion Nae, îşi serba de Sf. Ioan Botezătorul (ba chiar şi de Sf. Nicolae) ziua onomastică, pe când toată lumea îl ştia de Tudor? Cum să-şi dezmintă botezul?

(continuare în p. 30)

Iudita Dodu Ieremia

Corect/Incorect

Destinul unui popor depinde de starea gramaticii sale. Nu există mare naţiune fără proprietatea limbii.

(Fernando Pessoa)

UNDE AM FOST EU ASTĂ-VARĂ?

Deoarece fac parte dintr-o categorie de risc (vârstă etc.), în această vară voi sta cuminte acasă, voi face baie cu apă de la robinet şi voi duce dorul apelor termale din staţiunea Călimăneşti. Tot reflectând la această situaţie, nu ştiu ce ori cine m-a îndemnat să deschid DEX-ul şi... surpriză! În DEX la cuvântul *staţiune* nu este scrisă nicio explicaţie şi se face trimitere către cuvântul *staţie*. Să înţeleg că această formă este una greşită? Prin urmare, eu nu am fost în staţiunea Călimăneşti, ci în staţia Călimăneşti, adică am aşteptat autobuzul în staţie când am fost în staţia Călimăneşti! Caut şi cuvântul *staţie* în DEX şi găsesc la punctul I sensurile pe care le ştiam. La punctele II şi III aflu însă că *staţie în forma staţiune* are sensul de staţiune balneară ori staţiune de cercetare. Aşadar, astă-vară nu am fost în staţiunea Călimăneşti, ci *în staţia în forma staţiune* Călimăneşti! Ca să vezi! Se duce omul şi nu ştie unde!

Este adevărat că cele două cuvinte (*staţie* şi *staţiune*) au aceeaşi origine: fr. *station*, lat. *statio, -onis*. Acest fapt ar justifica înregistrarea într-un singur articol de dicţionar a cuvântului polisemantic *staţie*. Însă tot atât de adevărat este şi faptul că forma unui cuvânt polisemantic nu se schimbă în funcţie de sensul actualizat într-un context specific. De exemplu, cuvântul polisemantic *carte*: *A primit în dar o carte* (= volum). *Omul fără carte poate fi periculos* (= analfabet). *Ar fi vrut să aibă mai multă carte* (= şcoală). *El este un om de carte* (= cultură). *Ai carte, ai parte* (= învăţătură) etc. La fel, *staţie*: *staţie de autobuz, staţie de taxiuri, staţie spaţială, staţie de benzină, staţie meteorologică* etc. Forma *staţiune*, iniţial variantă a cuvântului *staţie*, a devenit unitate lexicală distinctă, s-a specializat din punct de vedere semantic în raport cu forma literară de care a depins la început: *staţie* (a unui vehicul etc.); *staţiune* (climaterică; de cercetare etc.)

Confuzia, anomalia, neadaptarea, nu ştiu cum să-i spun, din DEX, am regăsit-o în *Noul dicţionar universal al limbii române*, Editura Litera Internaţional şi în *Dicţionarul universal ilustrat al limbii române*, aceeaşi editură.

Mai grav decât atât este faptul că unele dicţionare de omonime au născocit patru omonime *staţie*, adică au disociat sensurile, ignorând principiul conform căruia omonimele au origini diferite. Voi scrie aici numele autorilor acestor dicţionare de omonime, pentru a vă feri de ele: Sergiu Anton Berceanu, Alexandru Emil M., Diana Marin.

Din fericire, DOOM² deosebeşte cele două cuvinte, care sunt înregistrate ca articole distincte: *staţie* (de vehicule) şi *staţiune* (climaterică, de cercetare, tehnică, anatomică). De asemenea, DAN (Dicţionar actualizat de neologisme, Florin Marcu) înregistrează cele două unităţi lexicale sub titluri diferite.

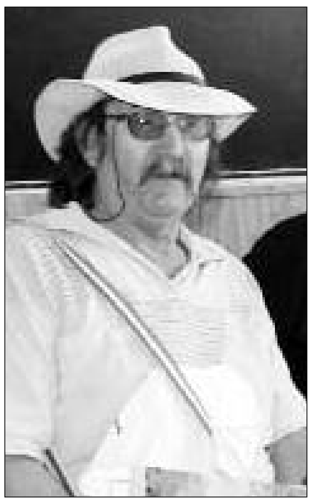
Sunt convinsă, dragi cititori, că niciunul dintre dumneavoastră nu şi-a petrecut concediul într-o *staţie în forma staţiune*. M-am gândit însă la cei care se pregătesc pentru examenul de limba română.

MAI CATOLIC DECÂT PAPA

Chiar îi simpatizez pe cei care fac greşeli de hipercorectitudine. De ce? Pentru că ei ştiu cât de cât oleacă de gramatică şi pentru că se străduiesc să se conformeze normelor limbii literare, deşi o fac într-un mod mecanic. Schimbând ceea ce e de schimbat, mi se pare că li se potriveşte expresia *mai catolic decât papa*, expresie referitoare la cineva care face exces de zel, crezându-se un mândru cunoscător într-un anumit domeniu. Astfel, cu toate că este incorect, mă înduioşează un enunţ ca acesta: *În ceea ce privesc relaţiile noastre, vom mai discuta*. Zelosul nostru vorbitor a aflat el ceva despre acordul predicatului cu subiectul, neştiind că substantivul *relaţiile* nu este subiectul verbului *priveşte*.

Grupările *în ceea ce priveşte, în ce priveşte, cât priveşte* (< fr. en ce qui concerne) sunt locuţiuni prepoziţionale specializate ca elemente introductive pentru circumstanţialul de relaţie. Verbul din structura acestor grupări are flexiune limitată la prezent singular şi atribuie funcţia de subiect pronumelui relativ invariabil (*ceea*) *ce*. Prin urmare, corect ar fi fost: ***În ceea ce priveşte relaţiile noastre, vom mai discuta.***

Costel Simedrea

***Să mă duc,
să mă tot duc
înspre cuibul
unui cuc,***

***să îi cer,
ce să-i mai
cer, numai
lucruri
care pier.***

***Și să-i spun,
ce să-i mai
spun,
că oricum
nu sunt uituc***

***și că tot
ce a mai fost,
este numai
efemer.***

Primiți o inimă, vă rog

*se dedică doamnei doctor
Cristina Trache*

Primiți o inimă, vă rog, e cam bolnavă și cam ruptă,
e rătăcită în tăceri, căutând cuvântul de pe buze.
Poate, așa cum nu credea, a fost înfrântă într-o luptă,
pe care-a dus-o mai demult, cu sentimentele ursuze!

Acum ce-aş mai putea să fac? Azi și regretele sunt multe,
retrase-s la o mănăstire și spun în taină rugăciuni.
Dar îngerii sunt toți plecați, nineni nu stă să le asculte
și, chiar de-ai vrea să îi găsești, nu ai de unde să-i aduni...

Doar clopotul ce bate-n turlă mai știe unde au plecat
și, parcă tulburând padurea, vibrează stins, pe când îi cheamă.
Să vindece pe biet bolnavul, să-l curețe și de păcat
și numai cu puterea lor să-l vindece acum de teamă!

Dar îngerii nu vor s-audă, doar unul singur a venit,
să-l ia în grija lui pe omul cu sufletul acum olog.
Și parcă greu îl mai aude când îi șoptește chinuit:
dacă nu am nimic să dărui, primiți o inimă, vă rog?

De o vreme stau în crâșmă

De o vreme stau în crâșmă și paharul mi-este plin,
mai privesc și pe fereastră cum pe-afară trece vânt.
A-nceput apoi să plouă, apa îmi curgea în vin
Și cuprins de disperare, trist , am început să cânt.

Eram singur la o masă, lucru ce se- ntâmplă rar,
am strigat și ospătarul ca să vină lângă mine.
I-am turnat și lui din sticlă să golească un pahar,
l-am rugat să-l dea de dușcă și cu mine să închine.

Mi-a făcut pe plac băiatul chiar de nu mă cunoștea
și m-a întrebat în șoaptă: V-ați dori și o urare?
Eu priveam prin geam afară și-am văzut că vrema-i rea
și-ntrebam, făcându-i plata, dacă n-are puțin soare...

M-a privit uimit băiatulul, a crezut că sunt nebun,
a vrut să îmi dea și restul, eu i-am sus că-i în zadar.
Când am întrebat de sticlă n-a-nțeles ce vreau să spun
și-a strigat: Pleacă, bătrâne, și bea-ți ultimul pahar!

Mă așez iarăși la masă

Mă așez iarăși la masă, voi mai scrie un poem
despre una, despre alta,despre timpul ce-a trecut.
E târziu acum în toate, de aceea iar te chem
să ne ținem blând de mână, să o luăm de la-nceput.

Voi deschide- ncet caietul și voi căuta prin file
o frunză ce-a fost presată acolo, din alta toamnă.
Semănând cu amintirea sentimentelor umile,
ce spre dragoste curată și iertare mă îndeamnă.

Doamne, aș mai vrea poemul să nu aibă, azi, egal
Și pe creștet o cunună să îți pună, de mireasă.
Să te duc într-o caleașcă, să petrecem la un bal
și să te declar regină, apoi să venim acasă!

Și-aș mai vrea, câte-aș mai vrea, să îți spun în rime rare,
însă ți le-am spus pe toate și ție nu ți-a păsat...
De-aceea-nchid caietul, nu mai scriu fiindcă mă doare.
E târziu, afară plouă, e toamnă... și e păcat!

Era un anticar ce-avea

Era un anticar ce-avea doar o carte cu poeme,
ce vorbea de cețuri groase și de ploile mărunte.
La-ntrebat despre ce-i vorba, i-a răspuns, texte boeme,
ce își fac culcuș în suflet, fiindcă nu mai vor sub frunte.

Poate-au fost scrise în crâsmă cu cerneala din pahare,
de un bard cu mult prea singur, neavând cui să îi spună,
că visul orbit de stele fără lege azi îl doare
și că pleacă într-o noapte să se-ngroape-n clar de lună.

La el vine un prieten și-l întreabă blând de carte,
dacă și-o dorește cumva și de-ar vrea să o citească.
I-a spus c-a răsfoit-o, c-a citit-o-n mare parte
și îi pare desuetă neputând să strălucească.

De-aceea la ea renuntă și o pun iarăși pe pult,
dar ce vede îl șochează, să-nțeleagă-i vine greu:
titlul ei de pe copertă... Nu vreau, Doamne, să insult,
dar este o carte veche, pe care am scris-o eu...

Purtam un câine blând în lesă

cuțului meu, Rotti

Purtam un câine blând în lasă, plimbându-l printr-un luminiș,
eram doar noi, singurătata părea totuși necesară.
Nici nu mai știu de avea rasă, nu era búldog, nici caniș,
era mai blând decât un om, n-avea în el nimic de fiară.

Pentru o treabă oarecare, se mai oprea la un copac,
eu mă uitam în alta patre, mă prefăceam că n-am văzut.
El îmi făcea discret din coadă, de parcă îmi cerea să tac
și începeam iarăși plimbarea, și o luam de la-nceput.

Apoi, în loc de mulțumire, îmi aducea în dinți o floare,
chiar dacă eu nu prea știam ce floare-anune vrea să fie.
N-am vrut să-l supăr în vreun fel, știam că sufletul îl doare
și pe botic l-am sărutat, ca să îi fac o bucurie...

O, Doamne, cum ne mai plimbam, pădurea devenea a noastră,
si hoinăream, și ne jucam, și nu aveam nicio adresă.
În luminiș, deschis aveam cerul albastru, o fereastră,
dar n-am putut afla nicicum, cine pe cine ține-n lesă....

Hai să numărăm și frunza

Hai să numărăm și frunza, iarba, florile uscate,
poate ne ajută vântul să scăpăm de inventar.
Poate numărăm copaci, poate și tufele toate,
altfel cu ce ne alegem, ar fi toate în zadar.

N-am mai ști din toate astea nimic ce am vrut să fie,
am vedea doar cu stupoare cum codrul ni s-a uscat.
Am mai vedea cu tristețe că toamna este târzie
și cărările că poartă fără voie un păcat.

Poate vreo sălbăticiune ne va mai iesi in cale,
noi, poate, vom întreba-o ce mai vrea azi de la noi.
Fiindcă nuavem nimica, doar o vorbă despre jale,
cu care să-i putem spune că azi nu mai suntem doi.

De-aceea intregul codru poate că nu mai există,
poate eu l-am dat vreodată pe sub mână, illicit.
De-aceea judecătorii mă vor pune pe o listă
și, chiar de îți cer iertare, știu că voi fi pedepsit!

Să mă duc, să mă tot duc

Să mă duc, să mă tot duc înspre cuibul unui cuc,
să îi cer, ce să-i mai cer, numai lucruri care pier.
Și să-i spun, ce să-i mai spun, că oricum nu sunt uituc
și că tot ce a mai fost, este numai efemer.

Oul lui e oul meu, dar de mine nu-i clocit,
nu va mai ieși din el niciodată al meu pui.
Eu nu știu ce să mai știu, când și cine m-a iubit,
nici de dragoste mai e, nici de dragoste azi nu-i...

Poate vor mai fi-n păduri oameni care își zic furi,
poate vor ouă ce nu-s, ouate pe la apus.
Și te roagă, dacă vrei, de ei azi să te înduri
și să le mai spui vreun cuc unde ouă a mai pus.

Iar eu plec, am să tot plec, nu am minte-n capul sec
și nu știu de bine e si nu știu dacă e rău.
Dar, dacă vreun cuc șiret lasă-n dar un ou de grec,
eu o să tot cresc mereu puiul lui din cuibul tău...

Magda Grigore

În numele poemului

(cântec vertical)

În rodnicia luminii
se aude încet cântecul vieţii;
muzica este atât de adâncă, atât de firească,
încât este cu neputinţă să fie despărţită
de spaţiile pure ale existenţei
în care şi Dumnezeu este viu.

Prin cântec se *împădureşte* lumea
în sunete şi culori!
Cântecul este atât de aproape, este al fiecăruia,
se revarsă încet, pretutindeni,
şi dă lumii o frumuseţe de nebănuit.

Din libertatea şi forţa sunetelor,
până în singurătatea durerilor lăuntrice,
linia lui este atât de calmă,
curgerea continuă, fără sincope –
sunetele clare vin către tine,
te îmbrăţişează şi luminează ca soarele,
strălucesc, ard ca focul fără sfârşit;
formele, unghiurile, suprafeţele,
toate distanţele se mişcă, se schimbă
sub unduirea lui.
Numai o lume *îndumnezeită*
îşi poate afla atâtea forme în cântec.

Dacă sufletul îl aude...
contemplă şi se purifică!
Setea de viaţă este atunci atât de aprinsă,
dorul de viaţă atât de greu de limpezit!

La naştere şi la moarte
cântecul se înalţă vertical
şi apele sufletului se încarcă din nou...

poesis

Geo Galetaru

ADEVĂRUL ȘI AȘTEPTAREA

Am intenționat să plec
Chiar am plecat
Vedeți voi
Lumea e alcătuită din aparențe
Care se divid
Se condensează
Ca o pulbere a zilelor
Un pahar gol amorsează teama
În limitele rezonabile ale lucrului bine făcut
Definim elementele
În funcție de ultima migrație a lepidopterelor
Vibrația scaunelor de inox
Caracterul insalubru al perenității
Cândva am trecut pe o stradă în pantă
Am admirat abisul
Fețele emaciate
Ale ștrengarilor din canalele municipalității
Pe urmă a venit îndoiala de sine
Am schițat gesturile cele mai corecte
Am ajuns la cuvinte
La reglări de conturi
Bătăile în ușă s-au multiplicat
Asemenea castanelor coapte
Mai târziu am iubit un animal de companie
Am cules aplauze în orașul hazardului
Polemici indulgente și rătăciri prospere
În gelatina sonoră a nopților de aprilie
Mâinile întinse rezolvă totul
O altă fațetă a gestionării dezastrelor
Pentru copiii care se dizolvă în băile publice
Ca niște respirații extravagante
Ale zeilor infideli
Vom crede că am pierdut și ultimul tren
Că violența se cuibărește doar în calendare
Cu sinceritatea unui fruct abandonat sub nori
De palmele reci ale întâmplării
Am intenționat să plec
Chiar am plecat
În locul rămas gol am adus adevărul și așteptarea
Doar adevărul și așteptarea

PĂMÂNTUL AȘTEPTA

Încercam să vorbesc
Pe malul acela
Dar păsările nu se mai așezau pe mal
Avioanele zburau în cer
Inimile zburau în cer
O cadență a faptelor incerte
O mână căzând în singurătatea străzii
Și brazde aurii
Nevăzute
Pe corpul care nu mai știa să cânte
Prevalența iernii
Într-un amalgam de sunete anonime
Precum păpădiile
Spre seară
Încercam să vorbesc
Pe malul acela
O fericire fără margini deasupra oricărei aripi
Păsări nu mai erau
Pământul aștepta
Aștepta

MEREU ATENȚI

Pentru ceea ce se întâmplă
Pentru copacii fără scoarță
Pentru morții de ieri
Și de azi
Și de altundeva
În desișul ideii de nimic
De aproape un sfert din culorile lumii
Ucise macerate trimise în exil
Eu nu pot să spun
Dar spun
O dată de două ori aceeași privire
În geamul aburit de ploile acide
Mâna de calcar
Brazda care se deschide cu o mie de răni
Aici cădem cu genunchii pe străzile păcii
Aici strigăm cu spaima ultimei căderi în gâtlej
Fascinați de fulgerul acru al altui adevăr
Mereu atenți
La cadențele crimei
La cerul care pleacă
Și nu se mai întoarce

CINE VINE

Cine vine
Să creadă
Să ducă în spinare ceva
Copaci arzând
În pedanterii de-o clipă
Învingător sau nu
Un om și mâinile în apă
Până la tandrețe
De unde această inimă
Acest cuțit
Gol în sonoritatea luminii
Să fie
Să fie un râu
Un discurs pe mal
La margini care se deschid
Se închid
Cine vine
Să creadă
Să ducă în spinare ceva
Ceva ce stagnează
Ca un suflet
Acolo

PENTRU O SINGURĂ CLIPĂ

Nimeni nu-l atinge
Nimeni nu-l crede
Ochiul lui e un ochi zburător
Atât cât putem respira în preajma lui
El ridică o casă și vede pământul
Acest înțeles imaginar
Cum liniștea vindecă epidermele
De semne rău prevestitoare
El iubește umbra unui copac în iarnă
Călătoria cu avionul
Disputele la marginea piețelor publice
Unde adorm valurile secretelor nocturne
Nimeni nu-l atinge
Nimeni nu-l crede
Ar fi de ajuns această imprecizie sonoră
A trenurilor subpământene
Pentru o singură clipă petrecută în afara timpului
(Pentru o singură clipă petrecută în afara timpului)

FĂRĂ CUVINTE

Ai trecut pe acolo
Ai trecut
Și liniștea ca un mac însângerat
Ce se poate întâmpla
Îți spui
Un fruct în afara timpului
Să învingem ceea ce doare
Ceea ce rămâne
Așchia tânără
A dimineții
Fără cuvinte alunecarea
În peisajul
Din spatele tău
Fără cuvinte

Am intenționat să plec
Chiar am plecat
În locul rămas gol am adus adevărul și așteptarea
Doar adevărul și așteptarea

poesis

Din poezia lumii

Mai Văn PHẤN (Vietnam)

În traducerea lui LEO BUTNARU

S-a născut în nordul Vietnamului (1955), regiunea Kim Sơn, provincia Ninh Bình, din delta Fluviului Roșu (Hong Ha). În perioada 1974-1981 este militar, după care se înscrie la Colegiul de limbi străine de pe lângă Facultatea de lingvistică și cultură rusă din Hanoi. Din 1983 studiază la Institutul Pedagogic din Minsk, Belarus. Actualmente locuiește în orașul Haifon. Deținător al mai multor premii importante, precum cel al Asociației Scriitorilor din Vietnam (2010), premiul „Cikada" (Suedia), cel al Academiei de Științe și Arte din Serbia, premiul Asociației Traducătorilor din Muntenegru. Poemele sale au fost traduse în câteva zeci de limbi ale lumii, în alte țări fiindu-i editate 17 cărți de autor. În anii 2012 și 2014, trei cărți ale sale – *Firmament fără acoperiș*, *Urmărind tunsul ierbii în curtea pagodei, Semințele nopții și zilei* – au fost printre cele mai bine vândute 100 de titluri în Asia și prin rețeaua „Amazon".

Eu sunt peștele cu gura plină de lumina lunii,

De unul singur avântându-mă-n marea zbuciumată.

Păstrându-mi calmul, conduc oaspetele spre poartă

Am pus de un ceai,
Apoi am revenit în odaie,
Însă oaspetele deja nu mai este.
Telefonez –
Ai săi de acasă îmi spun
Că s-au împlinit cam șapte ani de la moartea lui.
Uluire, derută...

În casa mea
E mare zăpăceală:
Nici nu-mi mai amintesc când
A fost scos portretul de pe perete,
Unde ar fi ceasul mecanic de mână.
Serviciul pentru ceai... – cui l-aș fi dat
Drept anticariat?

Am intrat pe la vecini,
Întrebând de costul produselor alimentare la piață –
Unele s-au scumpit,
Altele și-au păstrat prețurile vechi.

Iar în casă ceaiul e încă fierbinte
Și eu am împins ceașca spre locul unde stătuse oaspetele.

Vălurirea aburului anihilator
Mi se clătină în fața ochilor la înălțimea
De peste un metru și jumătate...
Peste o clipită însă se lăsă în jos.

Rafalele vântului

Noi ne-am sărutat prin holuri strâmte,
Pe pajiștea verde,
În clopotniță, sub coroana stejarului secular –

De pretutindeni spre glezne ne răzbătea apa
Învolburată de rafalele vântului.

Iar acum iată o molie care, parcă măsurându-mă,
Prinde a se târî pe umărul meu, după care
Zboară în fraged frunziș, hrănindu-se cu el.

Ca și până la acest moment zburaseră albinele,
Cascada vuiește monoton, stropii de ploaie
Cad fără grabă.
Vârfurile arborilor se înclină
Într-o singură direcție.

Gânduri întâmplătoare la răsărit de soare

La poalele muntelui s-a adunat apa.
Pe o stâncă înaltă se află
O pietricea lipsită de griji.

Noaptea a plouat,
Cineva stătuse aici
Până încetă ploaia.

Dintr-o dată simt ce dor mi-e de tine.
Nici nu îndrăznesc să mă mișc:
Mă îmbib cu cer albastru
Care să mă pătrundă
Din creștet la tălpi.

Ploaie după ploaie, șuvoaie după șuvoaie
Spală această pietricea
Chipul căreia mă face
Să iubesc nebunește
Viața. Astfel că,
Soarele devreme luminează
Culmile munților,
Străluminând și întinsul pădurii,
Întregul pământ.

În drum spre pagodă

După ce am urcat panta colinei,
Apropiindu-ne de poarta pagodei,
În chipul tău s-a reflectat fugitiv
Înfățișarea zeiței Avalokiteśvara*:

În mâini cu un sipet cafeniu,
Cu guler înalt, rochie lungă și largă,
Inel alb și nimb luminos pe frunte
Sub clara boltă cerească.

În gând, cad cu fața la pământ
Cu trupul pustiit
Invocând sacra mantră:
...Auṃ maṇi padme hūṃ **.

În tufișurile de pe laturile drumului
Se ridică vântul
Și se aude urletul fiarei
Ce se afundă, alergând, în pădure,
Frângând cu trosnet rămurișul.

____

** Avalokiteśvara este o zeitate ce încorporează compasiunea tuturor Buddha. În diverse culturi, apare în chip de femeie sau de bărbat.*

***Celebră mantra tibetană adresată zeiței Avalokiteśvara. Are mai multe interpretări, una din care e „Universul dăruiește înflorire și belșug".*

Scaldă la început de an

Oricât m-aș spăla, nicicând nu mă simt
Absolut curat.

Și am revenit să mă îmbăieze
Lumina lămpii.
Mi-s umerii sub ea,
Mi-am expus în lumină palmele,
Tălpile, bărbia, genunchii,
Ochii și – de asemenea –
Chiar și tusea seacă.

Am răspândit lumina ei în orice colțișor,
În ungherul tainic ce era pentru lăstari
Un adevărat nimicitor,
Ca oțelul fierbinte
Ce se călește, afundat în apa clocotitoare,
Ca oul într-un cuib prins de tulpina
Ce lăstărește pe din părți.

Mă scald, afundându-mă în lumină
Și așteptând noua primăvară.
Invoc în șoaptă străbunii
Și trupul mi se înalță-n razele lămpii.

În revărsarea luminii potopitoare
Rostesc numele tău.
Lumina se clatină lent
Ca burta unei gravide.
Și eu încerc a-l chema pe cel
Ce se află încă departe.
Lumina lămpii e
Tot mai aprinsă, mai strălucitoare.

Îmi ești sub cerul gurii

Îmi imaginez și cred că tu-mi ești sub cerul gurii –

Acolo, unde nicicând nu e război, ciumă,
Bârfe și prejudecăți, capcane și minciuni
Și în calea ta nu vor mai fi pericole, oricare.
Voi înălța un zid, să stăvilesc
Calea viitoarelor taifunuri.

Tu împingi ușor cu umerii
Și ți-i proptești în cutia-mi toracică,
Iar degetele ți le simt pe obraji.
Pălăvrăgind și cântând încetișor,
Le permiți iar și iar
Limbii și dinților mei
Să-ți atingă corpul.
Sub cerul gurii mele ești ocrotită
Și poți fi în toate liniștită.

Eu sunt peștele cu gura plină de lumina lunii,
De unul singur avântându-mă-n marea zbuciumată.

Piatră în albia râului de munte

Stă liniștită, tăcută,
Spălată necontenit de ape,
Șuvoaie repezi, mereu trecătoare,
Înfrigurându-i trupul.

Chiar a venit primăvara?
Ferigile înfloritoare se cațără dese
Pe ștersele urme ale pietrei.
În unison cu șuvoaiele învolburate
De sus se revarsă ciripit de păsări.

Umbra arborelui ce atârnă peste stânca uriașă
Se clatină, ba tăinuind-o, ba deschizând-o spre soare.
Frumusețea florilor sălbatice poate fi păstrată
Intactă, eternă
Dacă închizi ochii, pe când piatra îi permite
Torentului vălurit să treacă peste ea.

Ursuleț cu lăbuțele gri
Clatină umbrele copacilor.
Cad dezordonat stropii burniței,
Pătrunzând prin cele mai tainice crăpături.

Norii au încremenit în înalt.
Prin pădure se răspândește mirozna
De fructe coapte
Ariciul și-a zburlit țepii, încremenind.

Mai presus de toate-n atare clipă
E ca fiecare să rămână la locul său.

Medicamente amare

Lui Cho Ngọc.

Febra te frige, copilul meu, ca pe rug,
Iar eu, tatăl tău, aș putea deveni cenușă.
Medicamentele-s amare, dar nu se mai poate amâna.
Ținându-ți mânuța, copile,
Ți le administrez...

Transpirația se îndesește, devenind
Bătături în palmă
Și cescuța cu leacuri amare
O umple primăvara. Tăcutele-mi lacrimi
Sunt vârsta pe care o am.
Realitatea bocește aiurea, fără rost.

Micuțule, tu rumegi ceva în somn.
Pun ceșcuța pe pervaz.
Când vei ajunge mare ca mine
Probabil din ceșcuță se va ridica
O mare furtună.

traduceri

proză de **Marian Ilea**

Nordul lui Ilea

MANUSCRISUL

ILEA de Bârgău și Ieud

Ora șaisprezece și două minute. Valerian Văleanu urca ultima treaptă din marea pivniță medievală a Primăriei Mittlestadt-ului, pe pietonalul de lîngă zidul gros din piatră ce ducea ori la drumul către Piața de Fîn, ori la alte trepte către înaltele birouri ale Primăriei. Construcția se ridicase în anul 1720 pe vechiul sediu al primăriei care luase foc în anul 1711. „S-a făcut scrum", șoptise Valerian.

Ora șaisprezece și opt minute ... pe drumul către cîrciuma Popicăriei. Nouăsprezece decembrie, anul două mii nouăsprezece. Ca de obicei, redactorul-șef al „Vocii Mittlestadt-ului", urma să se așeze lîngă soba din cîrciumă. Masa lui era liberă. Îl aștepta la întîlnirea de la ora șaisprezece și șaisprezece minute. „Poate șaptesprezece", zicea Valerian Văleanu. Se oprise un minut sub castanul de la intrarea în Popicărie. „În unsprezece ani, au ridicat Primărie nouă. Oraș bogat. Mineri mulți. Nemți mulți. Unguri, la fel", șoptise Valerian.

Gata, era căldură. Lîngă sobă. La întîlnirea cu doamna Postumia Kreutzer, cîrciumăreasa. Femeie cît un plutonier major de armată imperială. Ușor crăcănată cînd purta pantaloni. Ușor apetisantă cînd avea rochiile alea roșii cu bulinuțe albe. Lîngă Postumia, ceva mai departe de bar, slujea Roby cel mai bătrîn, fostul tată a lui Robert cel bătrîn, mort într-un accident la morile de la Flotația orașului. „Prins între roțile alea și bilele alea din mecanismul morii, fără scăpare, făcut la trup ca un carton presat, așa l-am primit acasă, în sicriu, cu înmormîntarea plătită, cu groapa plătită în cimitir, cu popa venit pe gratis, plus masa de pomană, și altele din banii Flotației. Carton presat...că nu mai era Robert cel bătrîn, feciorul, că parcă aducea cu un fotochip întins pe cartonul care ajuns-o să fie. Nu l-am atins, m-am uitat, s-a închis sicriul ăla cu semnul Flotației sculptat. S-a plîns după el. Cine a vrut să plîngă, a avut voie, cine nu, a fost liber să-și vadă de drum, domnule Valerian", striga cu năduf domnul Roby cel mai bătrîn.

„Cu ce-l servim pe domnul Valerian?", întreba Postumia Kreutzer.

„Un cappuccino îmbunătățit cu un coniac de casă, doamnă Postumia", zicea Valerian Văleanu.

„Să văd dacă este, domnule!", zicea doamna Postumia. Apoi strigă la Roby cel mai bătrîn: „Avem cappuccino îmbunătățit cu coniac de casă, în pizda mă-tii, Roby?".

„Avem, Postumie", zicea Roby cel mai bătrîn.

„Este, dragă domnule Valerian", zicea mieros Postumia întorcîndu-se cu trupu-i și cu fața-i numai zîmbet către redactorul-șef.

„Acuma vine", încheia Postumia, cîrmind ca o Volgă de pe vremuri înspre bar.

Postumia Kreutzer administra cîrciuma Popicăriei. În ultimii zece ani, preluase și Popicăria, unde avea magazin-depozit de haine second-hand. Foști popicari din oraș stăteau în cîrciumă iarna, sau pe terasa de sub castan, primăvara, vara și toamna.

„Sunt văduvă", striga de trei ori pe zi la ei, doamna Postumia Kreutzer. „Ce vă trebuie? Să vă aud!", continua doamna.

În fiecare zi, la ora cincisprezece, se apropia de cîte un fost campion mondial la popice, îl bătea pe umăr, îi făcea semn trăgîndu-i cu ochiul, îl ducea în magazia-depozit de haine din defuncta Popicărie. Doamna Postumia revenea la bar după patruzeci și cinci de minute. Cel chemat, ori cel ales, se întorcea la șaisprezece și zece minute. Se așeza la masă cu privirea pierdută.

Doamna Postumia Kreutzer striga în cîrciumă ca să o audă toată suflarea: „Ce vreți, măi? Mi-am tras o pulă".

Pînă cînd Valerian Văleanu deschidea ușa cîrciumei, era tăcere.

La ora șaptesprezece, doamna fostă soprană a Debrecen-ului și apoi a Sătmarului, doamna Ildi, venea la gardul casei sale, se rezema de acela și, cu capul înspre terasă, cînta: *„Jancsi bácsi, Jancsi bácsi, gyere haza! Gyere haza, Jancsi bácsi! Gyere, gyere Jancsi bácsi, Haza, haza, Gyere, gyere, Jancsi bácsi!".* Parcă dădea un concert înspre Dealul Minei. Mușterii Postumiei ascultau. Așteptau... Jancsi bacsi era singur la masă. Întotdeauna singur. Se roșea, se învinețea, se înverzea. Apoi...bătea cu pumnii în tabla mesei, se ridica, striga cu ochii holbați: *„Ein, ein, nem megyunk sehova.*

Doamna Ildi dispărea în casă**.** Jancsi bacsi cerea cu voce apăsată un coniac mic. Doamna Postumia îl avea pregătit. Redactorul-șef își punea piciorul drept peste cel stîng, savurîndu-și cappuccino-ul cel îmbunătățit. Coniacul, făcut din tescovina făcută din borhotul spăgumelor de strugure storcoșite de pe o jumătate din Dealul Minei, își merita banii.

***

Doamna Postumia Kreutzer: „Din anul o mie nouă sute nouăzeci și trei, domnule, domnilor, fără bărbat, Ludovic Kreutzer supraveghea orașul, pleca în călătoriile lui care au ținut un an. Noaptea scria. Dimineața rîdea: „I-am prins, Postumia, ai mei sunt, Postumia", zicea bîndu-și coniacul ăla îmbunătățit. Prin oraș tropăia cu cizmele unguerești și militare. Cu un căput verde, cu o șapcă pe care-și cususe nasturi de metal argintiu ori auriu. Din anul care l-am specificat. Singură în pat. Singură la cîrciuma Popicăriei. Cu popicarii ăia care vedeau numai pizdă și care vroiau ce vedeau. Nimic. Nu m-am lăsat, domnule și domnilor, pînă-n anul o mie nouă sute nouăzeci și cinci. Pe Ludovic Kreutzer l-am îngropat singură, din spezele mele în decembrie, anul o mie nouă sute nouăzeci și patru. În somn ca un prunc. Cu zîmbetul lui pe față. Un mort liniștit. Un mort împlinit. L-ați văzut. Toți l-ați văzut.

După cîteva zile, Postumia Kreutzer, oficial fără Ludovic, a început munca asta din magazinul-depozit de haine second-hand, domnule și domnilor. În patul lui Kreutzer, printre cearșafurile lui Ludovic, de atunci și pînă acuma, nimeni niciodată. Numai printre haine second-hand, domnule și domnilor. Și, domnule Valerian, așa a fost.

Anul ăsta, însă, prin octombrie, am găsit manuscrisele. Scrisul lăbărțat al lui, al bărbatului Kreutzer care-și pierduse șirul vorbei, care**,** prin o mie nouă sute nouăzeci și doi, care supraveghea, care avea spaime, care nu mai avea poftele lui de cîte ori vedea femei, care o făcea fericită pe Postumia, nevastă-sa, pe mine, domnule și domnilor.

L-am avut citindu-l. Nu l-am înțeles. I-am adunat manuscrisele între coperți roșii pe care scrie: „Manuscrise de Kreutzer Ludovic din Mittlestadt", domnule Valerian Văleanu. În noaptea asta o să intri în camera lui Ludovic Kreutzer, bărbatu-meu cel defunct, la masa lui de lucru o să stai, în patul lui o s-o fuți pe nevastă-sa. Cearșafurile lui o să le mototolești împreună cu nevastă-sa. După cei douăzeci și opt de ani, o să mi-o tragi, că asta vei face așa cum se face. Înțeles-ai, domnule și domnilor? Îți vei lua hîrtiile scrise de Ludovic Kreutzer cu dreptul de a face ce-i de făcut cu ele, domnule și domnilor. La ora zece seara, mă vei duce pînă acasă. Apoi e treaba mea, domnule Valerian și domnilor".

Manuscrisul domnului Ludovic Kreutzer

Cronica de drumeție: Am început drumețiile în anul 1993. Plec în orășelele din jurul Mittlestadt-ului. Mă însoțește bunul prieten Ken Skusse. Pornim dimineața. Exemplul de drumeție e atunci cînd urcăm în minunata cursă „Azur" pe ruta Mittlestadt – Sighetu Marmației – Borșa Complex. E ora 6 și 21 de minute. Așa am făcut și-n 8 octombrie, într-o vineri a anului 1993. O zi frumoasă. În autogara din Mittlestadt era pustiu. Scopul drumeției noastre e scrierea unei cronici de drumeție în care trecem viața precum faptele bune și nebune ale celor pe care-i întîlnim.

Ziua de vineri, 8 octombrie, anul 1993, o zi frumoasă de început de toamnă. Am pus urechea pe inimile celor care locuiesc în Municipiul Sighet, vreo douăzeci și cinci de ani, cu și fără domiciliu în municipiu. Mi-am vîrît holbăciunea mea din autogara Sighetului, unde am ajuns la ora 8 și 43 de minute...că nu-i oraș ca Sighetu și nici sat ca Ieudu. Am luat-o către Piața din Centru, însoțit de bunul prieten Ken Skusse. Am holbat ochii mei mari în forfota pieței. Cîțiva piețari erau cu cioareci și opinci. Majoritatea aveau: pantofi, pantaloni, cămeși și geci din mușama îmblănită. Am plimbat geamantanul meu de voiaj pînă la crîșmele cele două ale pieței, unde ne-am așezat la o masă. L-am învățat pe Ken Skusse să mănînce o ciorbă de burtă, care am mîncat și eu.

Tot anul 1993 a fost plin de oameni în cioareci și opinci care se băteau și se vor bate pentru o avere, pentru pămînt. Ascultîndu-i, ți se umple sufletul de tristețe. Sunt crime din beții și o coconuță care l-a omorît pe tătîne-so pentru o bucată mică dintr-o grădină mare. Ca să nu-mi încarc sufletul cu tristețea aia cenușie, nu-i ascult. Trec pe lîngă ei ca un surd. Inima Municipiului Sighet seamănă cu inima orașului Mittlestadt.

După ciorbele de burtă, am stat la o vorbă cu votcă, împreună cu doctorul Rogojină Tiberiu, un prieten sufletist care posedă un pavilion în Spitalul Sighetului, unde-i vindecă pe cei care chehăluiesc și le aspiră cu aspiratorul mic mucii din nările păroase. S-a așezat lîngă noi și ginecologul Fenechiu, ăla care are deasupra cabinetului o pictură cu Fecioara Maria, cu un scris mărunt sub ea. Se dă o interdicție de curmare a vieților celor care, moroșeni fiind, sunt în burțile mamelor lor moroșence ori venite din alte părți. Zguduitor. În drumeție, stăm de vorbă protocolar și maximum douăzeci de minute cu cei pe care-i întîlnim.

Îl aștept pe prietenul drag, Ken Skusse, care a fugit la budă cu răul în stomac. Se întoarce alb la față. Ușurat. Bunul prieten a nimerit o zamă de burtă stricată în blid. De-aia. În drumeție, trebuie să ai stomacul tocit ca al meu altfel pățești ca bunul prieten.

Ieșim din Piață. Ajungem pe strada Avram Iancu unde, la numărul 131, întîmpină Pop Ghiocu din Sarasău, care s-a mutat în Sighet. Are 69 de ani. S-a născut în 18 ianuarie, anul 1926, a dus și duce o viață zbuciumată în care, timp de șase ani și cinci luni, a ajuns să fie primar. Acuma ne aștepta îmbrăcat într-un costum vechi al „gărzilor patriotice", interzis astăzi, deoarece reprezintă societatea comunistă. Ghiocu a plîns amarnic cînd i-am făcut observație, mi-a cerut povață chiar dacă i-aș putea fi fecior. „Îți cer povață, domnule Ludovic Kreutzer", așa mi-a spus printre sughițurile plînsului său. L-am părăsit pe strada Avram Iancu. Ne-am îndepărtat. Continuu să car în mîna dreaptă geamantanul de voiaj. Cu durere în inimă și cu o durere de cap crîncenă, am oprit lîngă autogara Sighetului de unde am luat un pachet de țigări și două cafele în pahare albe din plastic.

Nu puteam face nimic pentru Ghiocu. Tare întristat era și bunul prieten Ken Skusse. Puteam părăsi Sighetul cu o rată „Azur" pînă-n Mittlestadt. În drumețiile mele, n-ai cum să cunoști ora de întors în Mittlestadt. Ce are de spus preadistinsul Ken Skusse? Nimic. Așteptăm rata „Azur". Mai sunt cincisprezece minute și ne întoarcem de unde am plecat de dimineață.

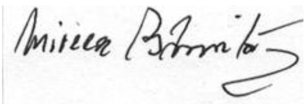
Poemul final: „Chiar dacă se plimba pe străzi/ Cu părul fluturînd că era și vînt/ Chiar dacă uita de mîncare din cauza întîlnirii/ Chiar dacă cunoscuții ei ar fi vrut s-o vadă bătută măr/ Chiar dacă vorbea singură, resemnată de cîte un **gfdfdhb**/ Cînd se plimba prin Mittlestadt, purta bluza pe care scria: „Naftaline Paris"/ Chiar dacă din toate astea și multe altele n-a ieșit aproape nimic/ Chiar dacă și poemul acestei zile de octombrie pare cenușiu/ Postumia, că despre ea scriu, a ajuns și Kreutzer/ Chiar dacă asta nu mă mai bucură/ Chiar dacă mă întristează...".

Concluzia: Drumeția împreună cu Ken Skusse, bunul prieten e la fel ca Drumeția fără el. Se înțelege că nu m-am lepădat de acest obicei. Chiar dacă...

Gata, era căldură. Lîngă sobă. La întîlnirea cu doamna Postumia Kreutzer, cîrciumăreasa. Femeie cît un plutonier major de armată imperială. Ușor crăcănată cînd purta pantaloni. Ușor apetisantă cînd avea rochiile alea roșii cu bulinuțe albe.

Mircea Bârsilă

Poezia lui George Stanca

Între poeţii absenţi din antologia poeziei optzeciste, realizată de Alexandru Muşina, se află şi George Stanca: unul dintre prestigioşii „utilizatori" ai procedeelor de factură postmodernistă. Următorul fragment este semnificativ sub aspectul activării „originale" a unor modele mai greu sau mai uşor recognoscibile. Poemul *Înainte cuvântare în scări descendente* (în vol **Starea de gr(e)aţie,** 2001) începe cu o mărturisire autopersiflantă („Să vă spun că sunt ironic/Să vă spun că sunt sarcastic/Să vă spun că sunt cinic/să vă spun că sunt miştocar/Să vă spun că sunt batjocoritor/Să vă spun că uneori râd de mine/Să vă spun că râd şi de voi/! Să vă spun că sunt ludic/Să vă spun că mă joc/Cu mine/Cu viaţa/Cu voi/Cu cuvintele/Cu condeiu-n ţărână"), mărturisire ce aminteşte de autoportretul caricaturizat al lui Tristan Tzara: ,,Uitaţi-vă bine la mine!/Sunt tâmpit, sunt farsor, sunt un închipuit./Uitaţi-vă bine la mine!/Sunt urât, chipul meu nu spune nimic, sunt mic./Sunt la fel ca voi toţi".

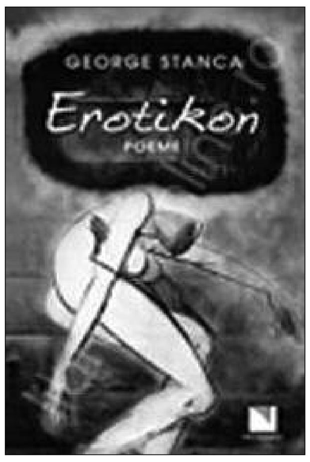
Preluând o sugestie din poezia *Apocalipticul iarmaroc* a lui Gheorghe Tomozei (,,Avem safire, sacâz, caragiale/şi-alte giuvaericale://un pillat cu mânerul sculptat/şi un nichita cu trei capace./– Face trei cai arăbeşti?/Face!/Cu un macedonski iei un pac de cinabru/şi un foarfece de tuns ion barbu./(...)/Fete nebune/cântă la un antonpann cu trei strune//în varul dogoritoarei amiezi/basmul caprei cu trei arghezi"), George Stanca a scris mai multe texte în care numele unor binecunoscute localităţi sunt investite, în spirit ludic, cu o altă valoare gramaticală şi, respectiv, cu un alt înţeles. În aceste texte ce stau sub semnul „frământărilor de limbă", simţul lingvistic şi ingeniozitatea poetului sunt scăpărătoare: „Ah jună Agnită eu te-am iubit tare/Când clujeam căpiţa era vânju mare./Te-am visat fetească într-un grup de iele/alergai prin ploi aiudă pân la piele./Când mi s-a dus visul eram hunedoară/Negru-antracit un abanos de cioară/(...)/Jună albă-iulie blondă şi suavă/Jurilovcă-n plete cu ochi de suceavă./Mijloc-mediaşu satulung femur/De trei ori pe ceas îmi vine s-o fur./Sâni de piatra-neamţ buzău micşunele/ De m-apucă pofta să muscel din ele" (*Cântic de fetească*, în **Poeme pricinoase**, 1983).

Tehnica „reciclării prefabricatelor" este întrebuinţată mai ales în poemele animate de aşa numita „obsesie amoroasă şi care este înrădăcinată în *ah*-urile şi *of*-urile Văcăreştilor, ale lui Conachi şi Anton Pann. Procedeul reciclării, în cheie postmodernistă, a unor stiluri şi motive vechi şi desuete specifice poeziei noastre premoderne implică aglutinarea acestora cu alte stiluri, ce ţin de poezia erotică a modernităţii: cel minulescian (dependent de o gesticulaţie ceremonioasă), cel al lui Geo Dumitrescu (caracterizat printr-un declarativism ironic) sau cel al lui Gheorghe Tomozei, poetul sentimentalismului ingenios. O frondă cuceritoare (,,Vreau să zic! iubeşte-mă un pic aşa cum sunt/ Bezmetic năuc senzual uşor paranoic/ mirosind a benzen duhnind a prăştină/ incandescent ca un arc voltaic/încordat ca o prăjină/din care se naşte un campion/ca un mare maestru de şah ca un pion/sacrificat pentru o zăludă regină/un infirm o veche limuzină/pusă pe butuci/abandonată într-un lan de lăptuci" – *Golfuri*, în **Poeme pricinoase**) subminează sentimentalismul siropos al hipo-textelor din care derivă materia poeziilor de amor ale lui George Stanca.

Virtuozitatea sa în ceea ce priveşte utilizarea limbajului arhaic („La spaţiul acesta în iluminare/ceva se petrece ceva se mişcare/ceva se adâncă/sunt bănuitoriu!/e poate o stâncă/Un clonţ iluzoriu!" – *A mirare*, în **Starea de gr(e)aţie**) şi a neologismelor („fă-mă să-ţi plantez gospodăreşte/zarzavaturi celeste/pe pântecul tău uşor curbat/ca un spaţiu mioritic ombilicat/ridicat la pătrat" – *Ultramarină*, în **Poeme pricinoase)** are avantajul unui suport psihologic adecvat. George Stanca nu este ironic, pentru că aşa cere reţeta comună a optzeciştilor, ci pentru că are vocaţia ironiei, pe un autentic fond ludico-muntenesc, dimovian, balcanic: „adulterină suplă cu nasul boreal/evoluez în juru-ţi cu gesturi montreal/şi mă dedau la glume şi mă dedau la farse/tot încercând să-ţi scutur cosiţele de gioarse//aş vrea să te apăr de răi hădrălăi/la sania iubirii să punem zurgălăi/ce prin zăpada mută ne clinchetesc amorul/ca un curent ce fură gura ochii piciorul" (*A mângâiere*, idem). Puţini poeţi de astăzi au, precum George Stanca, harul fervorii lexicale şi al unei spectaculoase mobilităţii sufleteşti. El reuşeşte să fie, în chip firesc, lasciv sau suav, senzual sau emotiv (la modul caragialesc), cinic sau candid, calofil sau „trivial" (în linie argheziană), sentimental, zeflemist, galant („Diseară e bal în salonul oval/(...)/ orchestra întreagă îmbrăcată-n firet/ne invită la un cald menuet/(...)/ parfumuri discrete, dantele cochete/pluti-vor prin aerul cald de la bal/diseară târziu în salonul oval" – *Menuet* în *Tandreţe maximă*, 1981) sau teribilist..., în cadrul unor texte mai mult sau mai puţin parodice, şi grav, în poemele de atitudine civică (poeme-beat).

Adesea, poetul schimbă instrumentele, racordându-şi inspiraţia la ironia americănească. În poezia *Monah Leeza del Jockonda Blonda*, iubitei („scumpa", „preafrumoasa", ,,jupâniţa", ,,prinţesa"...) îi ia locul ,,fermecătoarea" femeie de hârtie de care se îndrăgostesc turiştii, cobzarii, miliardarii celebri, killerii şi chiar şi Bob Dylan: „blondă amazoană, precestă de mânăstire/ţi-am admirat tabloul de psaltire/într-un muzeu american de stat/şi ţi-am găsit privirea plină de păcat/ (...)/Mii de turişti iubeau ca scoşi din minţi/surâsul tău reclamă la pastă de dinţi"...(în **Poeme pricinoase**).

În volumul **Starea de gr(e)aţie**, poetul amestecă mai multe tipuri de discursuri: pamfletul politic (<<Au juns să ne conducă repetenţii!/Au dat la o parte pe toţi disidenţii!/Aiurea agenţi kaghebişti securişti!/Trădători de neam şi de ţară!/ Ăştia ne vând şi matricea tutelară!/Haida haida pe şosea!/Poate luăm preţ bun pe ea!/ România! România – ţărişoara mea!!/ Ajunseşi genunchii broaştii.../ „Valuri valuri de stress pe creierii noştri">>; *Valuri de stress*), poeme ocazionale (*America, America*, poezie datată 12 septembrie 2001), poezii erotice marca George Stanca, simple versificări („Am patruzeci de ani şi viaţa-mi trece/Şi ştiu că nu-s nemuritor şi rece./O viaţă ca de miel purtând un rât/Cu oi teatrale şi bărăngi la gât./O viaţă cu deşlii şi cassiene/cu versurile lor simplist-obscene/ Ce ne-nvăţau cum să trăim frumos!/ proletcântând bemol şi fals stufos" – *Starea de gr(e)aţie*) şi texte civice amintintind de poezia lui Allan Ginsberg, patriarhul poeziei beat, căruia îi dedică poemul *Ginsberg nebunul* (aşa cum şi Ginsberg i-a dedicat un poem lui Walt Whitman): „Ginsberg zbanghiul cu ochii mari/Şi barba albă ca a lui Dumnezeu,/ Nebunul cu sexul mare cât Long Island/pe care şi-l exibă pe coperta unei cărţi de poeme./(...)//îl chiamă Allan Ginsberg, are 71 de ani,/un moşulică de loc din New Jersey,/cu un jerseu jegos/mereu cu praf de poezie/şi scame de metafore pe el".

Vocaţia ludică a lui George Stanca atinge cote noi în **Erotikon. Poeme** (Editura Niculescu, 2011). În nonconformistele sale poezii erotice, savoarea conţine un „ce" polemic, iar simţul limbii este dublat de un iconoclast şi ardent senzualism, în versuri de tip folcloric („Lele lele şi iar lele/ce-mi faci patemile rele/de-am rămas doar os şi piele/după darurile tele"... - *Patemile mele*) sau care se leagă, intertextualist, sub protecţia unei ingenioase pseudosuavităţi, de istoria poeziei autohtone cu o astfel de orientare tematică: „Absenteistă, brună şi frumoasă/cu părul salcie pletoasă/legat sofisticat/în coc/baroc/cu tine vreau să mă mai joc/să facem glume/să găsim rime/de-a puia gaia prin cercefărime//de-a v-aţi ascunselea prin perne/să-mi spui tâmpenii să-mi toci baliverne/ci hârjoneşte-mi întreg baldachinul/să curgă vinul/să-nceapă chinul!//să-nceapă mistere şi vrăji şi eresuri/căci tot te voi scoate din albe mătăsuri//Şi când te ia frigul de-aşa goliciune/te-acopăr cu trupul meu, tandră minune!/iar tu, încuibată, lipită de mine/ai să te simţi bine./Ba, chiar foarte bine..." (*Joc baroc*)

Prefaţa la acest volum, semnată de Al. Cistelecan este o „perfectă" radiografie a poeziei acestui volum: <<Magistru de madrigale, cât suave, cât deşucheate (dar şi mai ales deşucheate cu suavitate sau suave în deşucheieri), George Stanca se trage direct din anteriul lui Conachi, profesând acelaşi senzualism, aprins şi diafan deopotrivă, cu care o asalta pe Zulnia. Şcoala lui erotică trece însă de la simţualismul de văpăi directe la rafinamentul din academiile senzualiste ale lui Miron Radu Paraschivescu şi Nichita Stănescu, luând de acolo întreg tupeul gestului de adoraţie iconoclastă şi întreg tupeul de plasticizare a cuvântului (şi de maltratare a lui). /(...)/Frivolităţile vor să fie beatificante, beatificările vor să fie frivole, într-o ecuaţie de ardoare lirică. Şi chiar sunt >>.

George Stanca a ştiut să împace, într-un mod personal, ipostaza de histrion ce mimează ardoarea erotică a trubadurilor cu aceea de *poeta artifex* aflat în căutarea Perfecţiunii: „Sărut mâna doamnă Perfecţiune tu preţios odor/Te cânt metafizic şi în vise color/(...)/Perfecţiune tu sferă borţoasă cilindru torsionat/Cub ciobit pe muchii ou dogmatizat/(...)/Pe vale ţaţo pe vale/Spre mai mult ca perfecţiunea dumitale" (*Perfecţiunea*).

eseu

Dumitru Augustin Doman

Omul cu drujba roșie

Ca să se mai lase de băutură anul acesta, de ziua lui onomastică, Maria l-a cadorisit pe soțul ei Ioan Ionescu cu o drujbă rusească mai roșie decât Armata Roșie. El s-a îmbujorat, a sărutat-o pe Maria pe obrajii îmbujorați de asemenea și i-a zis:

„Mulțumesc din suflet, dar ce să fac eu cu o drujbă? Nu știu să lucrez cu ea și n-am ce tăia, că n-avem pădure!...”

„De lucrat cu ea nu e o problemă. Are carte tehnică în limba rusă, dar și în limba română. Și apoi, ai și atâția prieteni cu drujbă și știu lucra. Înveți de la ei. Singura chestie e să nu bei când o pui în funcțiune că-ți tai degetele sau piciorul sau îi tai unuia capul...”

Maria a avut dreptate. În scurt timp, Ioan Ionescu a învățat să pornească drujba și s-o tureze ca pe-o motocicletă toată ziua prin curte înnebunind vecinii cu mulțimea decibelilor. A făcut o adevărată pasiune din ambalarea la maxim a drujbei. Prr! Și Prrrr! Prrrrr! Apoi, a găsit niște scânduri vechi, de la demolarea unei magazii. și a început să le facă bucăți. A mai stricat lanțul în cuiele scândurilor, dar un vecin l-a învățat să-l ascută. Oricum, și-a mai luat unul de schimb.

Într-o dimineață de februarie, a ieșit în livada din fundul grădinii și și-a propus să curețe un vișin bătrân cu drujba. I-a tăiat niște crenguțe, apoi una mai mare, care i s-a părut că e uscată, deși nu era, iar pofta venind mâncând, vreau să zic tăind, a tot retezat crengi de sus în jos, până n-a mai rămas decât trunchiul de un metru pe care l-a tocat în bucăți de 20 de centimetri lungime. Asta era în mijlocul livezii. A oprit drujba rusească, de fapt sovietică, a scos sticluța de palincă din buzunarul salopetei și și-a admirat opera. „Ce înseamnă tehnica rusească! gândea el cu voce tare. Păi, ca să tai vișinul ăsta, în copilărie, împreună cu bunicul am fi lucrat o săptămână cu ferestrăul. Acum, de unul singur, în două-trei minute l-am făcut mici bucățele!” Tot admirându-și lucrarea tehnică, a terminat de sorbit palinca. A pornit apoi din nou instrumentul, l-a turat de-a întărâtat toți câinii de pe stradă, și a mai tăiat după aceeași rețetă încă un vișin, apoi un măr din care în toamnă culesese vreo zece lădițe de fructe. După doar zece minute făcuse deja un luminiș în mijlocul livezii. O grămadă mică de lemne și rumeguș. În zilele următoare, luminișul era tot mai mare, iar la 1 martie, de mărțișor, toți cei 95 de pomi ai livezii erau mici bucăți risipite pe pământ. De sus dădea o rară și veselă zăpadă a mieilor, iar domnul nostru, profesorul pensionar Ioan Ionescu stătea cu sticluța de palincă în mână la marginea fostei livezi și privea fascinat opera lui și mai ales, trebuie să recunoască, a drujbei rusești roșii care a făcut minuni cu lanțul ei fermecat. „Ce înseamnă lucrul rusesc, zicea el înde el, trainic și rapid, distrugător ca niște katiușe de mare forță!...”

Profesorul de matematici Ioan Ionescu s-a îndrăgostit iremediabil de drujba lui. O lustruia cu o cârpă, o ungea, îi punea ulei și benzină și o tura prin curte și prin grădină dimineața, de mai multe ori la prânz și de două-trei ori seara, înainte de a cădea întunericul peste oraș. Și noaptea o aducea în casă. „De ce un câine sau o pisică le poți ține în casă, iar o drujbă nu?” îi zicea el Mariei care-i reproșa că a umplut sufrageria de miros de benzină. Drujba părea a face parte din familie. Ajunsese Ionescu să nu mai conceapă viața fără drujba lui mai roșie decât Armata Roșie. Dar, avea și o tristețe. Tăiase tot ce avusese de tăiat prin curte și prin grădină. Făcuse curățenie prin casă și prin magazii și prin cămară. Și tăiase și scaunele vechi, și rafturile și o canapea. Abia s-a abținut într-o dimineață și n-a tăiat stâlpii sculptați ai prispei.

Într-o zi însorită se plimba el prin curte și prin grădină cu drujba în mână fălos, dar și melancolic, când soarele a dispărut pur și simplu umbrit de ceva. Când s-a uitat mai bine, ridicând ochii spre cerul albastru ca Marea Neagră, a văzut că era salcâmul vecinului lui Viorel, operator la o fabrică germană de componente electronice din oraș. A ieșit în stradă, apoi a ajuns pe poarta vecină în grădină și – după câteva minute de chibzuieli – a pus la pământ salcâmul bătrân, lungindu-l de-a lungul gardului pe vreo cincisprezece metri. Apoi l-a mărunțit cu multă pasiune în bucăți de 30-40 de centimetri. Acum soarele strălucea cu putere și grădinile de pe partea aceea de stradă nu mai erau umbrite. După-amiază, când Viorel a venit de la fabrică a făcut o criză de supărare și l-a strigat peste gard: „Dom profesor, dumneavoastră mi-ați tăiat salcâmul?” „Da. Ai văzut ce bine e tocat? Stai liniștit, că nu-ți iau bani. Dai o țuică și suntem chit...” „Dar de ce l-ați tăiat?” „Păi, era atât de bătrân și făcea umbră peste grădini. Ăsta era pus de străbunicul tău Costandin. Ai lemne de foc pentru doi ani...” „Dar eu am centrală pe gaz, nu fac căldură cu lemne.” „Uite, e momentul cel mai bun să-ți faci un șemineu. Niciun lemn nu e mai bun ca salcâmul în șemineu...” A ieșit o mare tevatură, conflicte între cele două familii vecine, o zarvă mare.

A mai ambalat profesorul Ionescu drujba prin curte, câteva zile la rând, a mai plimbat-o de la poartă până-n gardul din fundul grădinii, dar era trist. Iaca, gândea, dacă gardul n-ar fi din plase de sârmă, ci din uluci de lemn, acum ar tăia gardul mici fărâme și l-ar reface din nou ulucă de ulucă. Dar, așa? Stă cu bunătate de aparatură în casă și n-are ce face cu ea. Cum erau versurile poetului: „Un om din Tecuci avea un motor și nu i-a folosit la nimic”? Și eu sunt un om de pe strada Vlad Țepeș care are o drujbă și nu-i folosește la nimic.

Dar într-o dimineață însorită, a luat drujba și a pornit în josul străzii și s-a oprit în albia râului. A scos sticluța de palincă, a sorbit din ea câteva înghițituri și a studiat terenul. Un dezastru ecologic. Malul e plin de moloz, pământ din fundații, plastic multicolor cât cuprinde, fier vechi, doze de aluminiu, de sucuri și de bere, sticle goale... Dar, până la urmă, astea nu-l privesc cine știe ce. Însă și vegetația e într-o dezordine de nedescris. Pornește drujba cu avânt și rade câteva răchiți, apoi niște sălcii scorburoase. Dar, la un moment dat, observă un lucru de netolerat. Cei de pe strada lui nu pot trece râul pe aici la livezile lor de pe malul celălalt, pentru că nu există nici o punte, trebuind să ocolească vreo doi kilometri până la pod. Ei bine, are să rezolve el acest inconvenient. Dibuiește doi arini seculari, uriași, și-i taie în așa fel să cadă de-a latul râului, ceea ce-i reușește din plin. Oprește drujba, scoate sticluța de palincă, bea și vede ce treabă mare a făcut. Acum mai trebuie legați cei doi arini cu scânduri și e o podișcă de toată frumusețea. Un gard de lemn tăiat la marea artă și prins în cuie și sârmă de arini ar fi cel mai potrivit. O va face și pe asta în zilele următoare. Îi vor mulțumi vecinii lui de pe stradă! Hm! Nu numai că nu i-au mulțumit, dar două babe l-au reclamat la primărie și la poliție. În loc de mulțumiri, a primit vreo trei amenzi substanțiale de la primărie și de la ocolul silvic. E clar, și-a zis el după o analiză chibzuită sau după o chibzuială analitică, este clar că e o conspirație, ăștia sunt invidioși pe drujba lui și i-au pus gând rău. De aceea, de acum o ținea încuiată într-un dulap. Supărat, frustrat, trist, timp de vreo zece zile plimba drujba prin curte ca pe un trofeu, rar de tot o mai pornea și-o mai ambala. Om și drujbă în momente de mare tristețe.

Într-o luni pe la prânz, stătea pe șezlong în terasă și bibilea drujba aflată pe un taburet. Îi punea ulei, îi ungea lanțul, i-l mai potrivea cu o cheie minusculă, îi mai ascuțea câte un dinte care i se părea tocit, apoi o ștergea cu o piele de căprioară. „Ce faceți, dom profesor?” s-a auzit strigat din stradă. Era moș Onel de pe strada Uzinei, bătrânul lui vecin octogenar care-l mai ajutase prin gospodărie până acum câțiva ani, când s-a boșorogit și abia mai poate ieși din casă. Are 87 de ani și n-are pensie, n-are niciun venit, îi mai dau vecinii câte o farfurie de mâncare și un pahar de țuică, nu mai mult, că moșului îi cam place să bea, pe lângă munca istovitoare pe la unul, pe la altul, este al doilea motiv de boșorogeală avansată. „Ia, pe lângă casă, moș Onel. Mata ce faci?” „Mă duc și eu pân la piață, că n-am mai ieșit de nu știu când. Chiar dacă nu prea știu de ce mă duc. Poate-mi dai și mie 10 lei să-mi iau o pâine, o bucată de slănină ceva...” Iese în fața porții profesorul și-i dă 50 de lei. E o pomană și nu prea. La cât a muncit moș Onel prin gospodăria lui zeci de ani, își merită banii cu prisosință. Îl privește cum se îndepărtează cu pași mici și șovăielnici, doi pași într-unul, unul pe loc și unul mai mic înainte. Moș Onel are o căsuță dintr-o singură cameră care e și bucătărie, că la intrare are o sobă cu plită pe care-și mai gătește când are ce. E o căsuță cu pereții înnegriți ca de praf de cărbune și acoperită cu cartoane de toate culorile, dominând însă tot negrul și cenușiul. Astă toamnă i-a cumpărat el o căruță de lemne, dar nu știe dacă o mai avea, că iarna a fost cam geroasă. Atunci îi vine ideea, ei ce e mai minunat decât să-i faci o bucurie unui om ca moș Onel.?

Își pune combinezonul de lucru, mai albastru decât albastrul cerului și decât Marea Neagră, își ia drujba și nu se oprește decât în grădina lui moș Onel. După ce soarbe o gură de palincă, privește cerul apoi calculează ca un arhitect&inginer constructor și, în sfârșit, trece la treabă. Mângâie drujba ca pe-o mare pisică roșie și-i zice: „În tine îmi pun nădejdea, fata tatii. Moș Onel va avea lemne la iarnă și nu va muri de frig. Să nu te-neci tocmai acum. Aici avem de făcut un mare act de milostenie!”

Drăguța de drujbă, nici gând să dea rateuri, dimpotrivă, pârâie ca o motocicletă la 300 de kilometri pe oră și-și înfige cu nesaț lanțul ascuțit în cireșul din grădina lui moș Onel. Ce surpriză va avea moșul când va reveni acasă și va găsi lemne pentru două ierni viitoare! Se opintește profesorul Ionescu, se cam opintește, că cireșul e bătrân și nu se lasă el cu una, cu două. Dar tenacitatea lui Ioan Ionescu și puterea drujbei rusești înfrâng cerbicia cireșului care, în cele din urmă, pârâie puțin, apoi încă o dată mai puternic, și cade neașteptat cu un zgomot asurzitor, nu pe direcția calculată de arhitect&inginer constructor, ci chiar pe mijlocul căsuței lui moș Onel pe care o pune la pământ ca pe o jucărie mai mare, ceea ce și este.

După tevatura uriașă, cu vecini, poliție, gură cască, comentarii și țipete de femei, în drumul spre casă, omul cu drujba roșie este însoțit de Emil, bețivul cartierului, așteptând să fie miluit cu un pahar de palincă. Și Emil cel nebărbierit îl căinează: „Dom profesor, îmi pare rău de necazul ăsta, dar să știți că ați cam încurcat-o. Pușcăria vă mănâncă. Eu mă pun martor și încerc să vă apăr, da de pușcărie nu scăpați...” „Auzi, zice profesorul, asta cred că e clar, deși eu și cu drujba am vrut să facem un bine lui moș Onel. Dar, cum la închisoare e obligatoriu să muncești, crezi c-au să-mi găsească de lucrat cu drujba? Ar fi păcat să nu folosești o unealtă rusească atât de bună!” Și-și mângâie drujba ținută la piept ca pe o mare pisică roșie.

Profesorul de matematici Ioan Ionescu s-a îndrăgostit iremediabil de drujba lui. O lustruia cu o cârpă, o ungea, îi punea ulei și benzină și o tura prin curte și prin grădină dimineața, de mai multe ori la prânz și de două-trei ori seara, înainte de a cădea întunericul peste oraș. Și noaptea o aducea în casă. „De ce un câine sau o pisică le poți ține în casă, iar o drujbă nu?” îi zicea el Mariei care-i reproșa că a umplut sufrageria de miros de benzină. Drujba părea a face parte din familie.

Adrian Alui Gheorghe

Prăvălia cu poezie

FELIX SIMA – ”poezie volatilă” (Editura ”Mircea cel Bătrân”, Băile Olănești, 2019)

Un poet total atipic pentru generația lui (”Generația 80”) este Felix Sima care a scris, încă de la primele versuri, pe limba proprie, avînd o dulce inconștiență: de a fi el însuși. I-am citit cu ”înfrigurare” primele cărți, ”Cineva mai tînăr” (1978) și ”Înfriguratul Fierbinte” (1980), iar dacă fac o incursiune în ”spațiul memoriei” descopăr că încă mai țin minte cîteva dintre poeziile lui, publicate în acea vreme. Multe dintre poezii i-au fost preluate de folkiști, altele au devenit pur și simplu folclor. Iată o poezie, pe care mi-o amintesc încă, de o ingenuitate dezarmantă, pe care o reproduc din memorie: ”mai mulți copii mergeau prin flori/ le vizitau ca la muzeu/ acest băiat strângea culori/ această fată nu sunt eu// afară-i așteptau părinții/ și parcă-aveau ceva de spus/ le tremurau în gură dinții/ copilul meu este mai sus// mai mulți copii mergeau prin flori/ ca fluturii strîngeau mătase/ acest băiat strîngea culori/ această fată mă uitase// aveau topoare de argint/ cu coada lungă și sculptată/ copiii noștri nu ne mint/ copiii noștri ne zic tată// și se înțeapă în stamine/ li se deschide apoi ușa/ privesc la ei, privesc la mine/ o fată și-a pierdut păpușa// mai mulți copii mergeau prin flori/ le-au vizitat și-au coborât/ acest băiat a strâns culori/ cu greu l-am mai recunoscut” (copiii care merg prin flori).

Sau această definiție a poeziei, demnă de orice antologie a genului: ”numesc poezie/ partea de vorbire/ care nu se aude/ și nu se scrie”.

O vreme nu am mai știut lucruri noi despre Felix Sima, nici cu cărțile apărute între timp nu m-am mai ”intersectat”, de asta m-am bucurat să primesc această antologie de autor, care îi cuprinde cam toată opera, bine ”agrementată” cu note critice și cu o minuțioasă desfășurare bio-bibliografică. Cu această ocazie am recitit balada ”Femeia boabelor de rouă”, apărută în cartea de debut, de o simplitate dezarmantă, bacoviană prin ritm, o replică parcă la ”Corydon”-ul lui Radu Stanca: ”femeia născută/ din boabe de rouă/ mai crește când ninge/ mai crește când plouă// când lung te privește/ cu multă sfială –/ ea poartă în ochii-i/ discreți – umezeală// când trece pe poduri –/ în valuri îi scapă/ privirea – și apoi/se-aruncă în apă...// rămâi fără ea –/ prietenu-mi spuse –/ femeia pe râuri/ se duse... se duse...// o vezi? ai pierdut-o/ îmi spuse și râul.../ plouat este cerul/ plouat este grâul// încuiați în casă/ când ninge... când plouă.../ femeia născută/din boabe de rouă”

Un poem cu un titlu oximoronic, ”Înfriguratul Fierbinte”, propune o ființă fictivă, marginală și cosmică în același timp. Este ceea ce spunea Roland Bhartes despre poezie, că ar fi ”truda corpului impregnată limbajului”: ”el are ochii cei mai limpezi/ când adevărul nu îl minte/ se naște crește dar nu moare/ înfriguratul cel Fierbinte// în sferă dacă-ar fi închis/ în scut de fier - el totul simte:/ dezamăgiri și răutăți/ Înfriguratul cel Fierbinte// te cheamă ori de unde a-i fi/ să îl asculți să iei aminte/ când faci un pas în plus în jos/ Înfriguratul cel Fierbinte// și te lovește simplu pur/ cu palmă dreaptă de părinte/ când te abați din drum deschis/ Înfriguratul cel Fierbinte// repet în strofa cea din urmă/ tot ce spuneam mai înainte:/ nu-l așteptați - El vă găsește/ Înfriguratul cel Fierbinte”

Un adevărat tablou votiv, desenat cu culori vegetale pe un zid afumat de mănăstire sau resturile dintr-un palimpsest descoperit prin decojirea peretelui cu unghia (sau cu pleoapa?), întîlnim în poemul ”Filigran de carte veche”: ”Filigran de carte veche/ La o moară de hârtie –/ Cu călugăr ce citește/ Și călugăr care scrie...// Aplecați pe-o coală albă/ Îngălbenind, de timp adusă,/Unde slova cea de taină/ Din vechimi rămâne spusă...// Parcă-ar fi în zaiafeturi,/ În rădvan ducând ființa,/ Pe un drum de țară verde/ Colbuindu-și suferința...// A fost scris în tencuiala/ Dalbei noastre de chilii/ Să urmăm un fir cu Oltul/ Ce lovește-n temelii...// Ne mai bate câte-un clopot,/ Semn că moartea mai trăiește,/Duhul Sfânt mai varsă lacrimi –/ Lemnul crucii putrezește...// Suntem iar în zi de Faceri!/ Cine, dealul o să-l urce?/ Fi-vom iar în nopți de Patimi!/ Trecem toți printr-o răscruce...// Pentru noi, din vreme-n vreme,/ Îndeobște către seară,/ Ne mai cade-o stea în palmă –/ Fie Steaua cea Polară!”

Poezia lui Felix Sima o ții în buzunarul secret de la cămașă și o scoți din cînd în cînd să o citești, ca să simți că sufletul vorbește pe limba îngerilor.

GHEORGHE MIHAI BÂRLEA – ”Sigilii de sare” (Editura Limes, 2019)

O surprinzătoare carte de poezie primesc de la Gheorghe Mihai Bârlea despre care uitasem că este (și) poet după atîtea funcții publice (prefect de Maramureș, parlamentar etc.), de care s-a achitat, din cîte știm, cu toată responsabilitatea. Tot cu ”responsabilitate” scrie și poezie, ”Sigilii de sare” fiind o probă de echilibru al rostirii, de spunere a unor ”adevăruri ultime”, de sensibilitate reprimată o vreme, lăsată în voia ei de astă dată. Viața ca miracol, clipa ca ”eternitate la purtător”, realitatea ca o sumă de simboluri care ne marchează decisiv trecerea pare să fie recuzita poeziei lui Gheorghe Mihai Bârlea din acest volum: ”Cobor dealul încet,/ de parcă îl urc/ ca pe o Golgotă răsturnată.// Trecutul îmi surîde ca o promisiune/ și tot ce văd în fața mea/ devine minune” (*Timp interior*); sau: ”Trece o femeie strada,/ cu mers legănat, ca o frunză în vînt,/ pare că s-a întors/ mama mea pe pământ// exact cum o vedeam în pruncie/ îngândurată și nemuritoare;/ această iluzie mă salvează,/ iarăși de plâns și de uitare” (*Stare meta-poetică*).

Un ”aer de Blaga” plutește peste relieful poeziei, unul molcom, al spațiului mioritic însușit ca o predestinare, cuvântul patrie, evitat sau uitat de poezia mai nouă, sună absolut firesc în poezia lui Gheorghe Bârlea. Un poem dedicat lui Ioan Alexandru este o probă în acest sens: ”Mult încercata iubire a poetului/ zămislește putere și har,/ el bea din izvoarele patriei/ fără să le tulbure măcar...”.

Un poem este un dialog târziu cu fratele său, sculptorul Vasile Bârlea, cel plecat să cioplească și să dea formă nouă stelelor. Nu putea lipsi tonul de orație maramureșeană, de cîntec care îngână o zongoră a locului: ”Am visat că mă bătea pe umăr Vasile/ și-mi zicea: ai încredere în mine, Mihai,/ și în cer este ca pe pământ/ doar grădinile sunt mereu în luna Mai;// este cald, uneori plouă,/ ploaia priește recoltei de stele,/ dar nu există o toamnă a culesului/ ci stelele se culeg între ele;// când vedeți nori grei pe cer/ să nu credeți că e pe aici ceva mânios,/ iar soarele nici nu răsare, nici nu apune,/ doar luna coboară puțin mai jos;// ne mai visăm noi, frate, ne mai visăm,/ am uneori câte o visare ingrată-/ ce frumos a fost, totuși, pe pământ/ cum ne-am născut cu toții deodată” (*Vasile*).

Cartea lui Mihai Gheorghe Bârlea (care mai are și un doctorat în folclor!) este, în fapt, un caleidoscop al vieții, cu tot ce are ea mai semnificativ, de la naștere la nuntă și la moarte. Poezia este tonică, așa cum sunt cântecele maramureșene care sunt de o tristețe care ne face bine.

ION ȘERBAN DRINCEA – ”umbra pașilor” (Editura ”Brumar”, 2019)

Cînd am primit ”umbra pașilor” de la Ion Șerban Drincea, habar nu aveam că este ... înaintașul direct al lui Robert Șerban. La o vreme însă i-am văzut împreună într-o fotografie și am înțeles relația statornicită dintre ”așchie și trunchi”. Funcționează din plin în acest caz.

Nu am citit nici una dintre precedentele cărți ale lui Ion Șerban Drincea - și sunt multe din cîte am aflat, de asta ”umbra pașilor” este pentru mine partea vizibilă a unui univers poetic de descoperit. Ioana Cistelecan spune, în ”prefață”, că poezia lui Ion Șerban Drincea ”articulează persuasiv o aventură dinspre sine spre sine, o inițiere într-ale umanului, fragilului și vulnerabilului”. Lucrul este verificabil și de această dată, există în volumul de față o atitudine reflexiv-morală care merge pînă la o reverie moral-civică. Acest lucru înviorează dicțiunea, o face colocvială și sugestivă: ”S-a dus dracului/ iubirea de oameni/ totul s-a feștelit/ în hîrtii/ unde plîng palate/ cu iubiri deghizate// se aude diavolul urlând/ cînd testamente mor/ în aur orbit de litere incolore/ cînd frații nu se mai recunosc/ în poze/ în gînduri ...(...).” (*iubiri deghizate*)

Reflecțiile poetice, numeroase în carte, cu sens mai mult implicativ decât relativizant, privesc transcendența ca o permanență: ”Pentru că omul/ este făcut/ după chipul și asemănarea/ lui Dumnezeu/ privesc oamenii/ cu bucurie// îi privesc/ îi privesc/ și îl văd/ pe Dumnezeu/ e om” (*Îl văd pe Dumnezeu*)

În poezia lui Ion Șerban Drincea peisajul, ca decor, invadează senzorialul, febrilizează toate simțurile, există o traducere a percepției în imaginar: ”Salcâmul tăiat/ nu a murit/ s-a retras în rădăcini/ adunând lacrimile/ din ochii pământului/ într-un cerc/ rămas în fărâma trunchiului// soarele a coborât/ peste supărarea lui/ și l-a chemat în lumină/ acum ceruri tinere/ se rotesc într-o nouă naștere/ dăruindu-i vieții/ alte flori albe/ albe candelabre/ ale salcâmului/ când vara/ se sărută cu toamna”. (*A înflorit salcâmul iar*)

Poezia lui Ioan Șerban Drincea e un mesaj convingător care pleacă din Timișoara cu o destinație precisă: toată țara!

VALI ORȚAN – ”Jurnalul unui imbecil” (Editura ”Alana, 2020), ”Din doi în doi” (Editura ”RAFET”, 2017) și ”albă ca zăpada și piticii de grădină” (Editura ”Grinta”, 2018)

Trei cărți primesc de la Vali Orțan, un poet despre care am mai scris în timp, care a făcut parte și din Clubul QPOEM și care își ”scrijelește” pe pielea hîrtiei cele mai intime gînduri cu sentimentul că poezia este pe lumea asta orizontul ultim și cel care îți transformă viața în ceva definitiv: ”n-am să sărut urma pașilor tăi/ n-am să-ți sărut picioarele/ sau coapsa/ n-am să-ți sărut mîna/ sau buzele/ n-am să-ți sărut obrajii/ sau creștetul/ n-am să-ți sărut ochii și nici măcar/ aerul de lîngă urechi/ în visele mele ești castă/ un fel de icoană pictată/ pe bolta bisericii/ de neatins pentru credincioși/ n-am să sărut nimic din ceea ce ești/ mi-e teamă că o să-ți placă/ sărutul meu și vei deveni/ simplă femeie” (*lașitate*; din volumul ”Din doi în doi”)

Volumul „albă ca zăpada și piticii de grădină” este o sumă de amprente pe nisipul mișcător al realității imediate, dar care dau un sens rătăcirilor cotidiene. Ca orice poet care își ia în serios calea, Vali Orțan știe că poezia are nevoie, ca să rămână, de versuri memorabile, iar blitzul versului trebuie să te surprindă (pe tine, cititorule!) cu sufletul la vedere. Iată o poezie din volumul ”albă ca zăpada și piticii de grădină”: ”când ne-am cunoscut/ locuiam în orașe diferite/ am tot corespondat/ până când/ orașele noastre/ s-au îndrăgostit/ unul de celălalt/ și-au început să corespondeze/ ne-a rămas consolarea ⟶

cronici

Marin Iancu

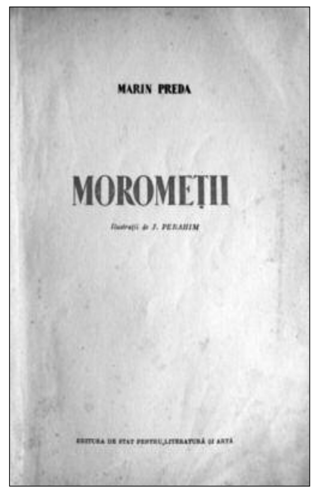

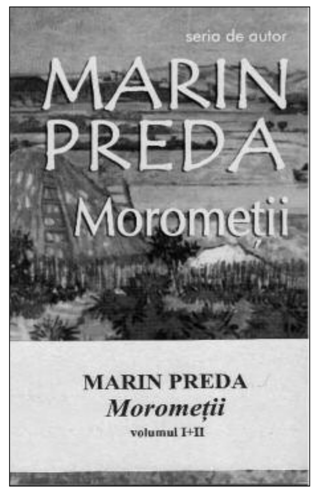
40 de ani fără Marin Preda

LUMEA LUI MOROMETE

Plin de idei şi de rezolvări de mare subtilitate, romanul *Moromeţii* surprinde şi astăzi, la cei peste şaizeci de ani de la apariţie, prin forţa imaginatorie şi îndrăzneala abordării de-a dreptul seducătoare a unor situaţii de viaţă de o nebănuită complexitate. Construit sub semnul unei priviri caleidoscopice, romanul oferă cititorilor o lectură consistentă şi diversă, începând chiar cu titlul simbolic pe care i l-a dat autorul. Este limpede că ne situăm în faţa unei capodopere artistice de tip polisemic, aproape imposibil de circumscris într-o formulă artistică consacrată. Reprezentând în plan simbolic imaginea unei realităţi sociale caracteristice mediului rural, familia lui Moromete, cu nu mai puţin de şase copii din cele două căsătorii, este ipostazierea simbolică a unei adevărate ginte, cu articulaţiile seculare, cu ierarhii riguros definite la nivelul fiecărei trepte de organizare şi funcţionare. Reliefat cu mijloace dintre cele mai revelatoare, caracterul de excepţie al lui Moromete este unul din adevărurile uşor perceptibile prin această structură reflexivă, problematizantă, a unui om care refuză programatic primitivitatea în gândire şi atitudine. Personaj simbolic al unei lumi adânc definite, prezenţa lui Ilie Moromete impune caracterizări dintre cele mai relevante în privinţa valorii lor morale: candoarea zeflemistă, înţelepciunea meditativă, ştiinţa ascunderii gândurilor şi a rostirii imprevizibile, arta de a se face ascultat de prieteni şi, dincolo de orice, forţa de a trăi o iluzie. Contemplativ şi ironic, visător şi meditativ, dispreţuind tot ceea ce vine de dincolo de marginile satului, Ilie Moromete, după cum o recunoaşte şi Alexandru Preda, ultimul dintre Moromeţi, împrumută de la modelul său real, ţăranul Tudor Călăraşu din Siliştea-Gumeşti, imaginea unui „om cumpănit la vorbă", „potrivit ca statură, înalt şi nu prea. Uşor adus de spate, cam şubred cu sănătatea, altcumva băţos, cu nelipsita pălărie pe cap (niciodată nouă) şi o flanea de lână, cu două buzunare încăpătoare, în care îşi ţinea tutunul şi foiţa de ţigară. Avea o minte brici. În faţa lui nu umblai cu fofârlica. Te prindea imediat. Era contemplativ şi blând, dar – lucru ciudat – nu-mi amintesc să fi îmbrăţişat pe careva dintre noi. Nu avea efuziuni sentimentale, cum se zice [...]. Acasă, mai mult tăcea. Se plimba îngândurat prin grădină sau stătea pe marginea prispei, bând tutun, cu privirea pierdută în zare. Se gândea la ale lui." Că toate acestea l-au marcat atât de puternic pe romancier pot sta mărturie chiar confesiunile din *Imposibila întoarcere*, din care preluând la întâmplare, cea despre Poiana lui Iocan îşi dovedeşte largile semnificaţii simbolice. Poiana lui Iocan („templu al soarelui") reprezintă aici locul unde ţăranii se strângeau duminica la un „sfat al înţelepţilor" pentru „a face politică". *„Fierăria lui Iocan era aşezată la o răspântie de uliţi."* Gazdă a adunărilor, nu şi un *spiritus rector* al lor, Iocan deţine la nivelul satului faima de care Ilie Moromete şi, într-o oarecare măsură, doar Cocoşilă mai aveau parte. (*„Fierarul se bucura de multă consideraţie"*). Pregătiţi ca de sărbătoare, ţăranii vin în poiană *„cu solemnitatea cu care enoriaşii merg la slujbă"*. La acest nivel, Iocan ilustrează martorul cu o judecată rece, fără trucuri şi viclenii, în scene în care, într-un mod tot mai moromeţian, incisivitatea lui se uneşte cu simţul artistic. Personajul posedă instinctul sigur al conservării spiritului faţă de căderea în subumanitate, ceea ce îl determină să perceapă realitatea la modul lucid. Dintre toţi meşterii satului, doar Iocan poate să imprime unui simplu produs meşteşugăresc strălucirea unei creaţii artistice (*„Căruţa făcută de Iocan a stârnit uimirea oamenilor, era frumoasă ca o trăsură şi nu le venea să creadă că tânărul buzat ar fi fost în stare să o facă...."*). Şi, ca orice operă artistică, lucrarea acestuia se caracterizează, înainte de toate, prin nemurire: *„O căruţă făcută de el nu se mai desfăcea până nu se rupea lemnul."* Dar, până la urmă, nu doar vocaţia artistică ar putea face din Iocan, ca şi din Ilie Moromete, o adevărată făptură legendară, ci şi bogăţia şi contorsiunea sufletească, neodihna şi febrilitatea firii lor de artişti: *„Lucra mereu cu aceeaşi putere ca la început."* Privită din acest unghi de înţelegere, scena din poiana lui Iocan este o realitate nu atât geografică, istorică ori socială, mai mult sau mai puţin definitorie pentru un sat din Câmpia Dunării în preajma celei de-a doua mari conflagraţii mondiale, cât mai ales o realitate spirituală. Interpretată în acest context, drama lui Ilie Moromete, o dramă eminamente sufletească, spirituală, are o singură cauză, de natură structurală şi, prin aceasta, de nedepăşit sau, măcar, de neamendat, imposibilitatea de a se sustrage timpului ca vreme, timpului foarte răbdător, pentru a se integra timpului ca ceas, timpului care nu mai are răbdare. Satul iese treptat din timpul existenţei tradiţionale şi se integrează în ritmul comprimat al istoriei. În curgerea ei, viaţa se dovedeşte mai puternică decât tiparele datinei, întâmplându-se ca uriaşe transformări să arunce satul într-un vârtej care-l antrenează, fără voia lui, şi pe Ilie Moromete. Integrabili în categoria personajelor rurale, eroii din *Moromeţii* lui Marin Preda propun o atitudine spirituală şi existenţială care le pot conferi o certă singularitate.

Numite în moduri dintre cele mai diferite, unele personaje sunt „botezate" clar şi simplu după numele de familie (Tudor Bălosu, Victor Bălosu, Vasile Boţoghină, Tache Rădulescu, Florea Toderici, Stan Ţugurlan, Constantin Vasilescu etc.), aşa cum, în locul celor reale, alte nume preiau rolul de simple indicaţii sau de trimiteri la locul de baştină, la profesii (Şoferul din Pălămida, Ilie Brutaru, Adam Fântână, Ajutorul de cantaragiu, Ajutorul secretarului) sau la unele prezenţe ale satului cu care acestea se înrudesc (Alde ăla al Mariei lui Tănase, Al lui Năfliu, Badea lui Ilie Cărcădaţ, Fata lui Niculae al Niculii, Manda lui Bodârlace, Aristiţa lui Bâzdoveică, Dumitru lui Nae, Ion al lui Miai, Ion al Ţurlii, Florica lui Miuleţ, Vasile al Moaşei din Cotoceşti, Ion al lui Pretorian, Soţia lui Valerică, Costică al Joachii, Enache al Cârstichii etc.). Prieten şi purtător de cuvânt al lui Moromete, om cu o statură de uriaş, Dumitru lui Nae (*Moromeţii*, vol. I-II; *Delirul; Marele singuratic*) se bucură de un portret mai amplu. Alteori, în desemnarea personajelor, naratorul recurge la apelative sau la o serie de porecle inventate într-un evident registru zeflemitor. Semnul moral al unui asemenea reflex ironic de distanţare îl identificăm în numele date personajelor din categoria lui Beşleagă, Cocoşilă, Costică Giugudel, Isosică, Stan Ciocea, Cimpoacă, Mantaroşie, Ouăbei, Sfârfârlică sau Scămosu. Privit cu o compasiune implicită pentru condiţia lui derizorie vizând caricaturalul, Ouăbei ilustrează prezenţa tot mai insistentă a ticăloşilor ridicaţi la lumină de recentul regim în noua lume a satului (*„...pe Ouăbei poate să-l trimită oriunde vrei şi tot Ouăbei rămâne şi o să mi-l trimeată tot îndărăt în sat, să fie el primar! El şi cu nenorocitu ăla de Mantaroşie şi care s-or mai ivi ..."),* personajul dezvăluindu-şi la modul ridicol un anume echivoc al integrităţii. Pe de altă parte, Stan Ciocea (*Moromeţii, II*), ,,...*un fruntaş ţărănist",* cu cârciumă aproape de Aristide, susţine *„cu gura mare că nu vin ei mai repede americanii ăia să-şi facă un tâlv şi cu el să bea sângele lui alde Isosică şi Adam Fântână."* „Regizor" sau „director de scenă" în jocul căluşarilor, Costică Giugudel (Abreau) *„purta o fustă murdară şi zdrenţuită sub care ţinea ascuns falusul de lemn. Era boroşcoit pe mâini şi pe faţă cu roşu şi arăta înspăimântător."* Profilat episodic într-o scenă preluată dintr-un mediu al celor mai frapante contraste, personaj grotesc şi de un comic burlesc, absurd şi tragic, Sfârfârlică, *„diavolul handicapat şi totuşi simpatic" ,* fiul cel mai mic şi mut al lui Traian Pisică, sugerează universul „pe dos" din atmosfera macabră a familiei. Risipite de-a lungul *Moromeţilor* (I, II), unele personaje provin din categoria celor care ar sugera o anumită familiaritate persiflantă, o subtilă complicitate, un mod ingenios şi lizibil de transmitere a mesajului (Beşleagă, Maria Înghioarţa). Apropiat prin predispoziţie sufletească de atâtea alte personaje din *Întâlnirea din pământuri* şi din *Moromeţii*, Cocoşilă se înscrie în aşa-numita psihologie a „suciţilor", a inşilor cu reacţii „pe dos" (Jupuitul, Bălosu, Crâşmac, Cimpoacă, Ouăbei, Bumbea, Câinaru), răzleţiţi prin „comportări insolite de spiritul comun" (G. Dimisianu). În alte locuri, mizând pe aceeaşi viziune şi acuitate a privirii, numele este dat şi în funcţie de „plauzibilitatea" zonală, de apartenenţa muntenească (Anghelina, Armeanca, Aristiţa, Florea Toderici, Mărin Lungu, Florea Năstase, Munteanca, Mocanul), în asociere cu altele cel puţin ambigue (Bodârlache, Giugudel, Marmoroşblanc) sau cu unele având, mai degrabă, o rezonanţă străină (Lily, Matei, Suzy). În transcrierea picturală a personajului intuim stăruinţa autorului de a-i imprima acestuia o tot mai adâncă individualitate, detaliile portretului fiind fixate prin substantive ajungând să capete chiar şi mai multe determinări privind forma şi culoarea, astfel încât, exprimat printr-o asemenea serie de determinări binare adăugate conturului, detaliul dă plasticitate descrierii. Armeanca, soţia lui Grigore (*Moromeţii*, I), sora lui Ţugurlan, *„avea o voce moale şi dulce şi nişte ochi negri",* Anghelina Boţoghină, soţia lui Vasile Boţoghină, are *„obrajii subţiri şi înăspriţi... Semăna cu o ţigancă pribeagă, cu faţa arsă de vânturi şi ploi, înnegrită şi îmbătrânită înainte de timp"*, după cum Irina Boţoghină, fetiţa Anghelinei, *„amintea de frumuseţea oacheşă a mamei."* Pornind de la „formele chipului", Marin Preda modelează imaginea personajului prin adăugarea trăsăturilor sufleteşti, făcând astfel posibilă o identificare tot mai evidentă a tipului moral, spre deosebire de alte situaţii în care portretul evită elementul fizic, sugerând cu insistenţă doar componenta morală, susţinută sistematic şi expresiv prin „reluarea unei atitudini, a unui gest, cu un cuvânt, a unei caracteristici" (Silviu Angelescu). Dacă în situaţia unor personaje predomină analiza psihologică, în cazul lui Tache Rădulescu (*Moromeţii,* I) descrierea vine dinspre latura fizică, portretul acestuia adunând în structura lui o serie de detalii aparent neînsemnate de portret fizic: *„E mare şi gras, are un cap cât ciutura şi nişte pumni ca baroasele."* Prin lărgirea câmpului de observaţie spre investigaţia de tip moral, imaginea personajului capătă însă treptat o formă grotescă şi de-a dreptul terifiantă, evident caricaturală, cu orgoliul parvenitului îmbogăţit care îl determină permanent să acţioneze: *„...cu ceafa mare, cu guşa care îi apăra sub bărbie, cu grosimea de butuc a trupului, ai fi zis că are cel puţin treizeci de ani. Nu numai ochii, dar şi gura şi nasul şi urechile i se ascundeau în grăsimea chipului."* Abordat de Moromete cu o senină blândeţe şi înţelegere, Voicu lui Rădoi întregeşte categoria personajelor marginalizate de istorie, alături de Ion al lui Miai, Traian Pisică, Ilie Resteu sau Dumitru lui Nae. Surprinsă în acelaşi veritabil „stil moromeţian", doamna Teodorescu, soţia învăţătorului Teodorescu, apare ca *„o femeie mică şi grăsuţă..."*, Gheorghe al lui Udubeaşcă este *„un flăcău şters şi bun"*, după cum despre învolburatul Ţugurlan, Ilie Moromete crede că are o *„gândire necruţătoare"*. Revenind la detaliul artistic, textul relevă imediat modificarea de registru în portretizarea personajelor din categoria Mariei Guica (Ga Maria) sau a lui Traian Pisică. Dizgraţioasă, agresivă şi invidioasă, cu acelaşi dar al observaţiei şi al clevetirii, eroina poate fi comparată cu Aglae Tulea din romanul *Enigma Otiliei* de G. Călinescu, cel puţin prin aceeaşi imensă bucurie de a spiona şi de a unelti. Preponderant caricaturale, portretele acestora ilustrează, într-o manieră strict balzaciană, spiritul malefic, predispoziţia spre invidie şi răutate, darul observaţiei şi al clevetirii, bucuria de a urzi şi unelti, obsedanta indiscreţie şi curiozitate maladivă. Complementare imaginii lui Moromete, prin personaje de acest tip ironia de tip moromeţian, ca modalitate de a dezvălui faţa ascunsă a lucrurilor, se transformă în sarcasm greu, murdar şi agresiv.

→ că/ nici ele nu/ s-au întâlnit/ niciodată" (*adolescenţă*).

Un spirit de observaţie ludic animă poezia lui Vali Orţan, frumuseţea realităţii imediate este o povară pentru sufletul care nu poate suporta toată fervoarea care i se oferă, "excesul de frumuseţi" al naturii frizează (oricine poate depune mărturie!) kitsch-ul: "aseară era lună plină/ ca un clişeu/ ca un carton din ăla din/ bâlciurile copilăriei unde/ băgai capul şi făceai o/ poză cu luna în braţe/ aseară era lună plină/ ce se învârtea cum/ o roată a norocului/ fără premii şi fără oprire/ aseară era o lună plină/ ca un punct mare/ şi definitiv" (kitsch; din volumul "Jurnalul unui imbecil")

Vali Orţan este un inadaptabil care îşi inventează o lume numai a lui. Dar care e un pic şi a noastră ...!

Viorel Nica

MISTICA DETESTARE A LUI PROMETEU

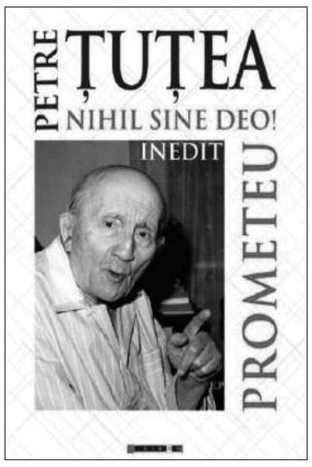
Sub atenta, scrupuloasa, delicata îngrijire a lui Viorel Țuțea a apărut, la Editura Eikon, un text inedit de Petre Țuțea: Prometeu Nihil sine Deo! În viziunea hiperlucidului antropolog creștin român „nu trebuie confundată istoria omului stăpânit de Dumnezeu cu pseudo istoria omului prometeic, acesta din urmă involuând, fiindcă „este cu gândul numai la burtă și la iluzoria lui putere, nu la adevăr” (Hesiod)”. Ca urmare a constituției sale desacralizate, „Prometeu a fost adorat de spiritele utilitare și detestat de misticii însetați de adevărul absolut”. De ce îl detestau aceștia mai de pe urmă pe titanul adorat de ceilalți? Fiindcă era din depreciata tagmă a titanilor teoclaști – „divinități inferioare, revoltate contra divinității supreme”. Deoarece îi obliga pe oameni să se reducă „prometeic la ei înșiși”, să se degradeze sărind de pe orbita sacrului pur, înecându-se în profanul impur, compromițător. Întrucât prin el „a triumfat inteligența iscoditoare a omului orgolios, însetat de plăceri, din care a izvorât civilizația noastră aparent binefăcătoare și sufocantă prin chosisme” plat, lipsit de descindere transcendentă. Din cauză că nu putea spune niciodată (precum orice mistic autentic): „Robește-mă, Doamne, ca să mă simt liber!” din pricină că se comportase ca „anarhicul homo faber care e bucuros c-a scăpat de „tirania Absolutului”, neștiind că prin această ieșire și-a pierdut liberatea și mântuirea, fiind redus la neputința proprie și înecat în natură”.

Imitându-l mai degrabă pe Prometeu decât pe Hristos, comportându-se nesăbuit, probând blasfemia, omul prometeic este homo stultus, individul degradat, gata să facă „o experiență absurdă și înjositoare”, inapt pentru adevăr, ateu incorigibil, dispus să se autonomineze cu asupra de măsură, să iasă din sfera religioasă spre a se cantona în sfera seculară, să se încingă în „jocul aparențelor schimbătoare”, decuplate de esențele imuabile. De foarte multe ori prezent în orizontul cunoașterii, „mitul prometeic comportă o dublă interpretare: religioasă, prin care omulia cunoștință de eternitatea și atotputernicia divinității putându-și fixa poziția justă față de ea șiumanistă, prin transpunerea sofistică a metehnelor umane în cer, viziune antropolatră, prin mutarea adevărului, binelui și frumosului în om, prin anularea cerului mistic și prin falsa interpretare a termenilor: autoritate, revoltă și libertate, omul devenind captivul înclinațiilor sale și posesor orgolios și neconsolat de ficțiuni aleatorii, nu de adevăr”.

Aidomându-l „întrucâtva” pe Prometeu lui Satan, autorul cărții menționate crede că titanul revoltat contra lui Zeus e o „figură mai poetică decât Satan, deoarece, pe lângă curajul, măreția și răbdătoarea tenacitate cu care se opune forței atotputernice, el ne apare lipsit de ambiție, de invidie, de simț răzbunător și de dorința propriei sale măriri”. Aidomarea aceasta nu poate fi împinsă totuși mai departe de vreme ce Satan reprezintă cu totul altceva decât Prometeu din punct de vedere religios, tinzând să se manifesteze ca întruchiparea răului absolut. Cât privește prometeismul facil, scandalos, irelevant, afișat de anumiți „revoltați reformatori”, acesta este dezavuat categoric de Petre Țuțea cel prometeofob pe motiv că, de obicei, „caută adevărul unde nu e de găsit, în omul autonom și-n atura dezdivinizată”. Din aceeași perspectivă mistico-antropologică mai mult dezavuabil este și limitatul, automatizatul punct de vedere marxist cu privire la Prometeucel angajat să sprijine pe om în radicala tentativă de emancipare socială, străină de voința și înțelepciunea lui Dumnezeu. Spre deosebire de gânditorii filoprometeici, umaniști – insistă să precizeze consecventul deconstructor al titanului revoltat – „teologii și misticii nu se încurcă în strania legendă a titanului filantrop”, ci își mărturisesc constant neîncrederea în cel ce l-a renegat pe Zeus cel nemuritor de dragul muritorilor plăpânzi, refuzând să ia parte la „înecarea titanului în simbolica umană”. Față de interpretarea sociologică, umanistă, propusă de Tudor Vianu, Petre Țuțea se arată, din capul locului, cât se poate de contrariat, de inaderent, de intolerant, nefiind de acord, cu niciun chip, cu o asemenea abordare „eronat-umanistă”, conform căreia „revolta împotriva autorității; o glorificare a subordonării creatoare; ideea smulgerii de sub o lege care copleșește pe individ, pentru afirmarea unei legi proprii; ideea transformării lumii după propriul chip; unirea dintre creație și suferință; iubirea de oameni, simpatia cea mai largă și mai călduroasă pentru genul omenesc; pentru moderni, lumea e o devenire perpetuă; în acest mobilism al lumii se poate înscrie cu mai mult rost faptul titanului reformator”. Făcându-se părtașul interpretării religioase, mistice a lui Prometeu, Petre Țuțea desfide orice interpretare umanistă, pe care o consideră abuzivă, răstălmăcitoare, contraindicată, inadecvată, de domeniul erorii grosolane „împinsă uneori până la antropolatrie”, „istoric-profană”, „sisifică”, absurdă.

În optica-i deosebit de elevată, intens spiritualizată, de o consecvență fără cusur, prometeismul lumii moderne reprezintă „triumful lui homo faber înec animalic al spiritului în lupta de adaptare și-n convenționalism util, comod și mărginit”; omul prometeic, nereligios e un „schilod psihic” „față de omul întreg din totdeauna”, aflat pe calea îndumnezeirii treptate. În toiul interpretării sale reverente, pertinente, consecvente, Petre Țuțea ne mărturisește, cu franchețea-i ce, de-a lungul timpului, i-a devenit constitutivă și, totodată, emblematică, ajungând să-l aureoleze încetul cu încetul, ca în tinerețea lui nescutită de greșeli, deturnări, deraieri, a fost el însuși prometeofil, imanentist, utilitarist, egalitarist, umanist, „înecat în lumea de aici”, atât de convinsă că sumedenie de lucruri se pot săvârși convenabil sine Deo. Ulterior însă a crezut de cuviință că era necesar să se convertească la apologetica vibrant-creștină, din a cărei perspectivă luminoasă a putut înțelege că nimic nu era în măsură să existe cu adevărat în absența lui Dumnezeu, că Prometeu cel adulat de contemporanii săi nu era decât un spirit inferior răzvrătit, nedemn dea fi tratat cu respect, stimă, onoare. Citind cu atenție sau chiar recitind cu deferență convenită mărturisirea cu pricina, ne dăm seama că mărturisitorul a avut soarta de o edificatoare, revelatorie experiență paulină, grație căreia și-a schimbat totalmente modul de a gândi, de a simți, de a evalua, situându-se odată pentru totdeauna în privilegiatul triunghi: om-natură-Dumnezeu. Relaxându-și atacul necruțător asupra titanului insolent, Petre Țuțea caută noi argumente necesare consolidării interpretării sale mistico-antropologice. La întrebarea „ce-a adus omul înlocuitor al lui Dumnezeu?”, el răspunde în chip de cugetător smerit, într-o tonalitate profund-dezamăgitoare: „Orgoliul titanic, infantil, anulat de conștiința infinitului, teama existențială de neant, nonsatisfacția de scotmonitor neîncetat, perfidia și cruzimea putându-se situa dincolo de bine și de rău, lipsindu-i frica de Dumnezeu și întemeind ordinea pe conștiința lui limitată, înecată în ispitele naturii oarbe”. De menționat că smeritul cugetător creștin recurge deseori la atât de expresiva metaforă acvatică a înecării spre a-și exprima încredințarea că orice acțiune prometeică e sortită extincției inevitabile, neavând nicio șansă de a se pune în slujba viului autentic, îndumnezeitor. Grație ei textul țuțian capătă o vioiciune aparte, își sporește gradul de persuativitate, își deschide drum drept spre inima și mintea cititorului dornic să ajungă cât de repede în miezul problemei puse în discuție de autorul versat în arta exprimării metaforice. De regulă, „în climatul stăpânit de mitul prometeic” , libertatea devine o pedeapsă, nesiguranța frizează sufocarea, homo faber transformă mijloacele în scopuri, omul economic ajunge să fie stăpânit de „foamea de aur”, omul politic se înfățișează „dominat de pofta puterii pământești sterile”, artistul tinde să se arate „gratuit, descompus, absurd, supus capriciului instinctelor”, iluziile dialectice proliferează nestânjenite, adevărul nu mai e primit (de Sus), ci căutat (jos), fiind înlocuit de util, autonomia e preferată heteronomiei, soliștii se înmulțesc – ca să se afle în treabă (expresie populară care la Țuțea se transformă în filozofem vehement, pregătit să demaște vehement, pregătit să demasce necruțător impostura, vicisitudinea, vacuitatea unor indivizi deprinși să jongleze cu aparențele, să disimuleze, să creeze impresia că-s indispensabili procesului de desfășurare a unei vieți normale) – precum ciupercile după ploaie. Luându-l drept exemplu pe Prometeu, „omul greșește neștiind, mișcat de orgoliu, de pofta de bunuri, de putere, de plăceri și de haosul interior, în care stăpânesc pasiunile și de cel exterior produs de semeni și de iregularitățile naturii oarbe”. Pe măsură ce se lasă atrasă în câmpul mitului prometeic, filozofia ajunge să cultive sofismul extrem, se autoironizează excesiv, se îneacă în transcedental (uitând să se raporteze transcendentului ocrotitor), „instituie un apriorism fictiv”, „se situează când între just și injust, vorbind în limbajul Diotimiei, când în câmpul pustiu al erorilor”, îi preferă relației rațiunea, se află „imanent în treabă”, ratează șansa de a unifica existența cu esența, își pierde accesul la adevăr, se îneacă în aparență în facticitate, în finitudine. Cât privește saeculum-ul (spiritul vremii), acesta i se pare lui Petre Țuțea situat „între doi termeni: misticism și ateism”, lipsit de virtuțile cardinale (câtă vreme „religioșii setoși de ordine și puritate, sunt corole și depravații” ahtiați de dezordine și impuritate); într-o foarte mare parte înstrăinat de Absolutul divin, singurul în stare să-i garanteze un mod de funcționare temeinic; înecat în „transcendentalismul ipotetic”, hipersubiectiv solipsist. Cum s-ar putea ieși de sub incidența sa aplatizantă? Numai prin apelul la Nihil sine Deo, la viziunea creștină dogmatică (în sens pozitiv), participantă la adevăr, protectoare, oglinditoare a dumneieștii transcendente, în stare să-l îndrume pe orice om pe calea către Dumnezeu, asigurându-i posibilitatea de a se împlini, de a se mântui, de a se îndumnezei.

Luându-l drept exemplu pe Prometeu, „omul greșește neștiind, mișcat de orgoliu, de pofta de bunuri, de putere, de plăceri și de haosul interior, în care stăpânesc pasiunile și de cel exterior produs de semeni și de iregularitățile naturii oarbe”.

cronici

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Elogiul libertăţii

Încerc să scriu acest text despre cartea lui Jacques Ellul, *Trădarea Occidentului* (trad. de Octavian Soviany, Ed. Sens, Arad, 2019) astăzi 23 martie 2020, în plină pandemie de coronavirus. Pe mai toate canalele media veştile sunt din ce în ce mai alarmante, panica domneşte pe străzi şi în case, angoasa morţii pândeşte undeva la limita conştiinţei. La ce bun deci o reflecţie nu prea optimistă asupra destinului Occidentului în vremuri ce oferă toate condiţiile proliferării depresiilor? Deşi răspunsul negativ pare a se impune imediat, cred totuşi că regândirea de către un filosof neînregimentat a curentelor la modă din vremea sa şi la care instinctul revoltei (în sens camusian) este foarte puternic, a valorilor ce au conferit identitate Occidentului poate oferi în nesiguranţa generală anumite repere.

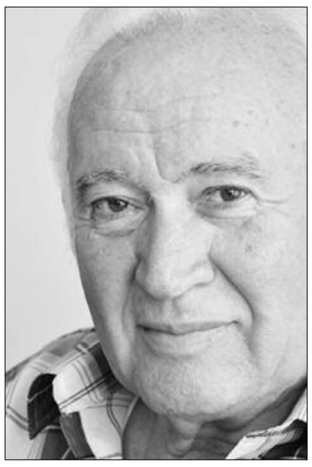
Spre deosebire de alte civilizaţii, care au realizat valori diferite, Occidentul, consideră Ellul, este inventatorul Libertăţii, strâns legată de conceptele de Individ şi Raţiune, prin care a pus lumea în mişcare, generând marile creaţii culturale şi ştiinţifice, revoluţii sociale şi tehnologice râvnite de întreaga lume. Dar dincolo de aceste realizări obiective, individul raţional şi liber este produsul eminamente occidental constituit în mai multe etape, începând din antichitatea greacă şi romană, cu contribuţia decisivă a Revelaţiei bibilice. Raţiunea, care nu este un dat al condiţiei umane, ci o posibilitate ce se poate realiza sau nu şi odată realizată se poate şi pierde, este cea care dă conţinut atât individului cât şi libertăţii. Ea nu se confundă, susţine filosoful francez, nici cu raţionaismul (curentul filofofic al modernităţii), nici cu raţionalul (gândirea calculatoare în sensul heideggerian), ci este o tensiune constantă şi vie între realitatea care întotdeauna îi scapă şi încercările reluate de a supune pe cât posibil zone ale realului puterii sale. "Raţiunea, scrie Ellul, n-a rămas raţiune decât în măsura în care energiile vieţii se plasau cu totul în afara tuturor formelor de control controlate de raţiune". Acest echilibru salutar între viaţă şi raţiune a fost rupt în epoca modernă datorită pasiunii raţionalismului pentru unitate, ce a condus în vremurile noastre la victoria totală a raţiunii concretizată în raţionalul tehnicist. Jacques Ellul este cunoscut în în special prin lucrările sale asupra tehnicii (la editura Sens urmează să apară *Tehnica sau miza secolului*) dar atât în *Trădarea Occidentului* cât şi în *Metamorfoza burghezului* (despre care am scris în revista "Argeş"), sau în *Subminarea creştinismului* (toate trei traduse de Octavian Soviany), consideraţiile despre esenţa tehnologiei şi schmbările aduse de ea sunt prezente din abundenţă. Tehnica apare ca un exces al raţiunii – Ellul foloseşte termenul grecesc hybris, declanşatorul nenorocirilor abătute asupra eroilor tragediei greceşti – chiar un delir al ei, care înlocuieşte realul viu şi imprevizibil cu o lume populată de obiecte produse şi controlate de ea. Raţiunea, constituită prin relaţia ei cu lumea vieţii, este astfel trădată, fiind răsturnată în contrariul ei. În lumea în care tehnica a înlocuit natura, transformând inclusiv natura umană (sufletul cu pasiunile sale) există doar ceea ce poate fi măsurat, negându-se forţa activă, misterioasă a vieţii, necuantificabilă. Omul însuşi, lipsit de partea sa de umbră, devine o ţintă a propagandei (iarăşi o temă importantă a filosofului francez), îndopat cu diverse utopii care nu sunt decât "vehiculul care permite să pătrundă în sufletele oamenilor imperativul tehnicist". Tehnica influenţează totul, aservindu-şi toate domeniile: politica, ştiinţa, filosofia, arta, religia. De fapt începutul dominaţiei totale a raţiunii a avut loc pe tărâm teologic, prin raţionalizarea dogmei de către scolastică. În felul acesta, susţine filosoful convertit la vârsta de 18 ani la luteranism, Dumnezeu este conceput pe măsura raţiunii umane şi astfel ucis. Occidentul, spune o formulă "tare" cum sunt atâtea în această carte, "este pe moarte pentru că a ieşit victorios în faţa lui Dumnezeu". După propăvăduirea mesajului creştin de către Apostolul Pavel, Occidentul s-a redefinit ca spaţiu al luptei dintre Eros-ul greco-roman, iubirea omenească posesivă şi seducătoare şi Agapé, iubirea jertfelnică şi smerită la care cheamă Dumnezeu. Măreţia şi drama sa sunt rodul acestui conflict al, spune Ellul "acestei inepuizabile întâlniri a omului, care vrea să fie el însuşi, cu Dumnezeu care vrea şi el ca omul să fie el însuşi, doar că acest <<el însuşi>> apare diferit în cele două viziuni". Când dispare această contradicţie constitutivă lumii apusene între om şi Dumnezeu, între Eros şi Agapé, istoria devine plată, reducându-se de un joc de forţe şi mecanisme, de structuri şi sisteme. Individul, subiectul libertăţii, este sacrificat în favoarea sistemului, care îi oferă pâine, adică bunăstare, creşterea nivelului de trai, ba chiar şi o religie, nişte credinţe iluzorii, făcându-l să uite, precum în parabola dostoievskiană a Marelui Inchizitor de iubirea neliniştitoare şi inconfortabilă la care îndeamnă Iisus Hristos. "Trădarea Occidentului (de căre el însuşi n.m.), concluzionează Ellul, constă în negarea individului în folosul colectivităţii, în folosul obiectivităţii, în folosul tehnicii, cu corpul şi sufletul". După moartea lui Dumnezeu survine şi moartea omului, nihilismul se instalează atotbiruitor în faţa raţiunii, creatoare graţie tensiunilor fecunde cu aspectele care-i scăpau, iar libertatea – "medierea dintre scleroza repetitivă şi explozia spontaneizată", cum o defineşte undeva – rezultat al stăpânirii de sine prin raţiune, al efortului de a sublima fondul sălbatic al pasinilor fără însă a le elimina, cum a făcut raţiunea instrumentală a tehnicii, dispare şi ea. Mişcările de stânga cu (pseudo)egalitarismul lor nu fac decât să consfinţească pierderea libertăţii. Totuşi, în ciuda pesimismului său, *Trădarea Occidentului*, publicată în 1975, este un elogiu adus libertăţii, actualitatea sa constând în a valorifica un concept al acesteia în răspăr cu ceea ce ne învaţă ideologiile de azi, oricât de liberale s-ar pretinde. Ne putem întreba dacă actuala criză cu toate dimensiunile ei încă nedezvăluite va retrezi în oameni sentimentul independenţei individului faţă de sisteme şi regăsirea surselor vieţii şi ale raţiunii sau dimpotrivă îi va face şi mai dependenţi de tehnologiile sofisticate ale societăţii contemporane? Va înţelege individul că într-o lume globală el tinde să devină mic, insignificant, interşanjabil şi îşi va redobândi iubirea de patrie şi de aproapele, fără a cădea în ispita naţionalismului? Greu de decis astăzi. Personal cred că marea resursă a libertăţii omului rămâne credinţa creştină într-un Dumnezeu pe care mintea noastră nu-L poate cuprinde.

Dincolo de viziunea pesimistă a unui Occident sinucigas consider că Jacques Ellul pledează în favoarea regăsirii credinţei vii în Iisus Hristos, Logosul (care înseamnă şi raţiune) întrupat. Decât să plecăm urechea la diverse teorii ale conspiraţiei, care sunt tot atâtea modalităţi de a raţionaliza ceea ce scapă raţiunii, consider mai nimerit să luăm aminte la următoarele cuvinte inspirate din Scriptură ale filosofului francez: "Dumnezeu intervine mai cu seamă acolo unde omul a atins culmea autonomiei sale".

"Dumnezeu intervine mai cu seamă acolo unde omul a atins culmea autonomiei sale".

Petru Pistol

Diortosiri

Motto-ul: „ …că nu este nici o gramă / Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă" (*Levantul*).

Secvenţă luminoasă

Nu vor părăsi bătrânii uimirea în faţa frumuseţii feminine nicicând şi niciunde: *„Nu e păcat că de mult două neamuri, troienii şi-aheii / Pentru-o femeie ca asta se luptă şi patimi îndură, /Tare-şi aduce la chip cu o zeiţă."*(III,155-157)

Când Frine, hetaira, care i-a fost model lui Praxiteles, (sublimând): care a „îmboldit" frumuseţea din sufletul fiinţei umane, de nu pe aceea din piatră, să se manifeste, (când hetaira) ajunsese să fie condamnată pentru moravuri şi impietate, Hiperide, avocatul acesteia, în faţa unui tribunal al „seniorilor" îi smulge chitonul, transferând ritualul dezvăluirii frumuseţii statuare aceleia care o însufleţeşte. „Poate fi vinovată o astfel de frumuseţe?" – este argumentul avocatului, oferit unor magistraţi nicicând convinşi de climatul vesperal al frumuseţii. Răspunsul – juraţii nu aveau decât să deschidă *Iliada* şi-l vor găsi acolo: *„Nu-mi eşti tu doar vinovată, ci singuri de vină sunt zeii"*(N1) (III, 163).

Replica celei de o frumuseţe divină, Elena din Troia, la mărinimoasa dezvinovăţire din partea socrului ei, sună cum nu se poate mai omeneşte prin recunoaşterea culpabilităţii: *„Numai pe doi căpitani nu-i văd între dânşii, pe Castor, / Bun călăreţ, şi pe Polux, dibaciul în luptă cu pumnii, / Scumpii mei fraţi, de o mamă cu mine amândoi. Oare dânşii / N-au părăsit cu ceilalţi moşia lor cea desfătată, / Lacedemonul? Ori poate au venit în corăbii pe mare, / Însă ei nu îndrăznesc să ia parte de-acum la bătaie / Între oşteni şi li-i groază de multele ocări şi ponoase / Ce-ar auzi despre mine".* (III, 234-241) Zeul a ştiut cui să-i dea frumuseţea. I-a dat-o acelei care ştie să o poarte.

Exegeza homerică selectează din ecourile Antichităţii la acest elogiu al frumuseţii feminine vocea lui Quintilian: *„Căci nu proclamă frumuseţea Elenei Paris, care a răpit-o, nici vreun alt tânăr sau cineva din mulţime, ci oamenii bătrâni şi foarte chibzuiţi, şi care se află aşezaţi în acelaşi rând cu Priam"*. Cf. *Arta oratorică* (*De Institutione oratoria*), 8,4,21 (în ediţia Maria Hetco, Bucureşti, 1974, vol. II, p.342). *Apud* Homer, *Iliada*, *op. cit.*, p.100-101 (note de Liviu Franga). (N2)

Şi, dacă am luat drept „indice" al luminii frumuseţea feminină şi căderea ei în privirea selectă a înţelepciunii vesperale, un episod purtând gratitudinea chiar şi a zilei de azi.

Pe un drum de ţară înaintează cu pas nesigur fostul preot al satului, dintotdeauna parcă bătrân şi înţelept, aşa cum i se cade unui slujitor al Bisericii. Desluşeşte, cu restul lui de vedere, silueta a două chipuri, mamă şi fiică. Mama îşi îndeamnă copila să-i spună Părintelui cuvintele cuvenite unei bune tradiţii. „Ochii mei nu mai sunt vrednici să vadă frumuseţea ta de floare aprinsă", îi răspunde Preotul.

Cum se numeşte figura aceasta când afirmi de fapt ceea ce respingi? Dar când pariezi – şi câştigi! – pe lumina nevăzătorului?

1. *Tu nu eşti vinovată, tu nu porţi vreo vină*, este sentinţa înţeleptului Priam, pe care partea a doua a versului o evidenţiază limpede.
2. Când Doamna Profesoară Maria Hetco pregătea transpunerea operei lui Quintilian în limba română îi eram student. Îmi amintesc cum la un seminar de profil, Doamna Profesoară ne antrenează în redarea unei expresii cât mai adecvate originalului. Un student propune, timid, o versiune. Doamna Profesoară se luminează: - *Ai zis...?* (Doamna Profesoară găsise ceea ce căuta.) – *Nu,* răspunde dezamăgit studentul. – *Nu-i nimic*! *Sugestia ta valorează cât formularea însăşi.* Era vorba în fond de o virtute a comunicării. O *secvenţă luminoasă* a relaţiei profesor – student, proiectată pe fundalul studenţiei noastre.

Geo Vasile

viersul privighetorilor va face potirul cerului să dea pe-afară,

ofranda de angiosperme și-esențe tari, cum într-un tratat de erezie

concava existență-avută prin lobul temporal în poza ta precară.

SONETE IMPERFECTE

POEZIA SE EXPRIMĂ PE SINE

vorbește dacă tot te explorează cateterul
vorbește ultimul, ține-l de vorbă-n orice idiom
nu vezi decât tenebra, nu vezi vitralii, cerul.
aici artere cântă life a media luz de amor

vorbește clar fără să mai desparți eu știu de știe,
verdictului dă-i și o noimă și-o factură,
și-ndoliază-le ca meșterul german întru melancolie,
în zbuciumul de miază-noapte alchimica tinctură:

ia câte-o linguriță înainte de-a pleca din casă
căci se restrânge locul unde zăbovești
n-o să te doară omușorul, și nici n-o să mai crâcnești,

tastează sus, devii tot mai subțire, de nerecunoscut,
mai fin chiar ca axonul ce-și recunoaște axa...
vorbește cateterului, mustră--l că te-a tăiat și te-a d***urut...***

PLEXUL IUBIRII

Saltul mortal, viața felină, vânătoare, cursă
fraze lipsite de lucoarea angiografiei,
cablul păcatului venusian merge la sursă,
ecranele-și arată semințele chiromaniei.

e o baliză-n clocot de ocean, navigatoare,
aștepți în chip absurd semnul tămăduirii
prin sunete parfumuri clamate prin culoare,
pe crucea răstignirii, visând plexul iubirii...

priveliște de urne, ulcioare de arome vorbitoare
autoerotismul, al gurilor de tun, al buzelor de fum
trufa nebunului, alb-cenușie, pe google – căutare...

un colț de poezie lapidară rămasă fără groapă,
orfana jumătate a cochiliei, răzbunătoare,
al zarurilor joc în contra morții poate să înceapă.

FOSFOR MOV

din ochi în ochi prin răsuflare înaintează focul
precum Sodoma și Gomora către mileniul trei
așa cum chiparosul, platanul și sorocul
îți tot veghează somnul în brazda ciugulită de cristei,

un fulger epiglota idiomului o sterpezește
și-aprinde pentru Saul un tufiș de fosfor mov,
un tunet Verbul, portativul, firmamentul năucește,
violonistul cu dinți albi ca neaua cântă pentru Iov,

vai, cât de-armonios făgăduind alunecă arcușul,
o, câtă violetă patimă și râvnă dezrobită în armată,
vai, cât de-anevoios și-ntortocheat a fost urcușul

în cerc al celor doi mari Poeți pe stâncile căinței...
iubito, tu ești ploaia ce abătutu-s-a deja-nspumată,
spre tine vom vâsli în barca trufiei și-umilinței.

CRANIUL ZILEI

Deșurubat-ai craniul zilei de-apoi c-un ax ovoidal,
în timp ce bruta, feminină-n carcasă făcea și refăcea
înc-o paradă a formelor, ca-ntr-un seism pe canapea,
chiar dac-otrăvitoare precum o mușcătură de crotal.

Te vezi în turnul de ivoriu unde prezicerile- abundă,
fumul se scurge șnur, viața - corpuscul - undă -
ma bine prin gaura cheii epiderma Venerei Pandèmia,
nemiloasă-și expune concave, convexe curbele Eva.

gata să crape veșmintele, fiece nanosecundă
de ispită anticipând un vortex de ovule-n aval,
peripateticiene, fertil, atotsăgetător sex elicoidal...

Va să-nflorească din aceeași necontenită undă
pe străzi, în parcuri, în subteran, în aripi prin văzduh,
momindu-ți simțurile cardinale contrar sfântului duh

ANXIETATEA LUMII

Lipsită de lumină, zăpada ce te-a nins nu se zărește,
sub o tunică de dominican una sau două stele
ți-aduseră mesaj pe-o frunză-nscris c- un os de pește
în limba neoplasmului antic intrat în circuit până-n plăsele.

Furgoanele tot cară sânge ceresc curs din securea lunii,
ți-ai pus pe-al vieții hematom mătănii în formă de petale,
binecuvântă, Doamne, în roșu transparent, anxietatea lumii,
ascunsă de- evantai, să nu-i vezi coapsa baletând pe dale...

Te arse chiar zăpada, chiar și gheața, interterestră-gură
a sângerării, a plânsului când speri că totul va fi bine
ca la-nceputul epocii de aur în iezerul la sud de sine și Ninive.

Speranța era verde, și inimi desenai la scala – do solemn
al răsuflării, stindardul biruinței ivea heraldicul îndemn,
și flacără, și vremea și floarea, secundă- tot mai pură!!!

VIITOR FĂRĂ PLECARE

În calcul diferențial ia acalmia și punctul de sosire
ce niciodată de zbuciumul talazului nu e ajuns,
vibrează, ici și colo, două minți menite să se mire,
întreabă câte strigăte și câte dioptrii are în plus

privirea mitologică – a Meduzei? Cu genele cusute
umbre în Purgatoriu, dar și arcane borderline pe rugul
luxuriei și-mpărtășaniei avem eresuri și anacolute!
Dar cele două minți nu știu s-asculte-nmugurirea, crugul...

Astfel din timp aveam doar jumătatea: un viitor fără plecare.
Rămâne doar prezentul, nu-ți ajungea parfumul și nici crinii
angelicei zăpezi , tânjeai după Lighea cea veșnic iubitoare,

adolescentă veșnic, și-aducătoare-a morții amanților marini,
s-asculți de-a ei chemare suprafirească era tropu-alipirii ,
ocna crucificării pe trupu-i inuman, meninge-izbăvitoare.

ROUA-NSÂNGERATĂ

Îndoliate siluete depravate precum o epocă străpung
perdelele, spun că sunt menestreli logodiți cu ardoarea,
poartă ascuns în ei Verbul, răstignirea-învierea precum
perla în stridie, știu pe de rost poemele luminii paloarea

lunii, amintind de chipul tău cenușiu, de proaspăt deshumat,
fraze tocite se revarsă din el pe străzi ca mareea lagunelor,
a început numărătoarea inversă a zilei și nopții tale, exilat,
rămâi ca roua-nsângerată în memoria feminină a dunelor

Acesta e sfârșitul când o să fii scos afară, pe umeri, din biserică:
– mai bine- un ropot de aplauze – călugărul va să recite o poezie,
- pe -nfrigurata pleoapă a sicriului vor scheuna coroanele de erică-

viersul privighetorilor va face potirul cerului să dea pe-afară,
ofranda de angiosperme și-esențe tari, cum într-un tratat de erezie
concava existență-avută prin lobul temporal în poza ta precară.

EPIGLOTĂ

A Innei epiglotă neîncetat emite sământa vocativă,
acel orfan stingher și lepădat morfem chiar de Morfeu,
unde-a crescut, orfelinatul, acolo l-a rostit precum o divă,
la masa de ruletă câștigând consoane în formă de trofeu.

Fiind adolescentă Inna a născut și și-a ucis copilul,
coșmar ce pace nu i-a dat nicicând și nici deliciul artei,
ca somnabulă avea a doua viață, scana virusul, stilul,
inocupabila-i vocație în slujba și la picioarele Hecatei.

Din ochi verificată, din circumvoluțiuni rostogolită
marca de fabricație, leagănul feselor, seism fără cusur,
anatomia Innei fusese într-un tablou celebru dezvelită.

Bucium de-acuma calcaros, o, Doamne, ce cutremur,
în naufragiul în jurul căruia încă nu s-a făcut lumină,
doar zori și explozivi i-au mai rămas în loc de dopamină.

DECOLORÂND CHIAR MAREA

Scăpărătoare-s hematiile din să trăiască
cenușa ce ascultă vocile aerafice de canto,
gazata noastră amintire dă să nască
perle pentru biruitorii pe mare la Lepanto.

Seceri rătăcitoare pe-orbite deshumate,
albi cenușii cocori stelari migrând spre lună,
te-arunci în val vărsând preaplinul de carate,
decolorând chiar marea în spume de nebună.

Un bloc de sare cristalizat, luminiscent pe plajă,
dă la iveală scrisori de-adio semnate de-necați
ce se-ntorc pe seară în stoluri de rumoare...

Se-aude rugăciunea de la taverna "A mării vrajă"
în amintirea celor fără de mormânt, plecați
sub anabasice rafale, sfințindu-le prin vânt cărare...

poesis

C. Voinescu

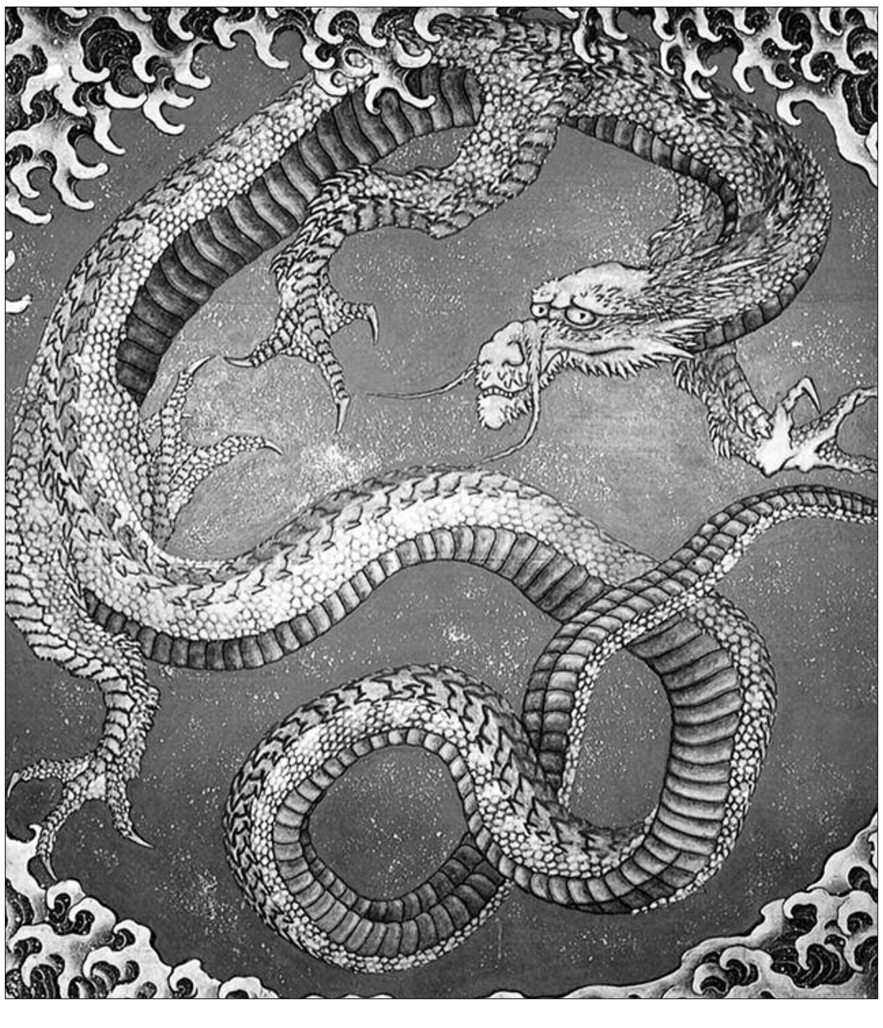

Cu cine și-a băgat partidu-n cârd

Bă Pandelică, sări din GAZ tovarăşu Spoitoru de la Raion, ce mama dracului se întâmplă la voi aci, la colectiv, că abia-l încropirăm şi acu ne trezim că se destramă ca zăbunu ăsta al tău ros de şoareci, ia-ţi şi tu o pufoaică d-asta ca a mea şi o şapcă, aruncă pleaşca aia de pălărie, că e de origine burgheză şi ăştia au apus pentru întotdeauna, n-o să mai răsară niciodată, ´Nţeles tov secretar doi, Păi să înţelegi, că d-aia-ţi dă partidu leafă, să dai exemplu personal, să vadă şi duşmanu de clasă că ceva s-a schimbat şi în satu ăsta de când clasa muncitoare aliată cu ţărănimea colectivistă a cucerit puterea şi condusă... Pandelică începu să facă mărunt din buze odată cu tovarăşu Spoitoru... *de partid va ridica ţara pe cele mai înalte culmi de civilizaţie şi progres.* La teorie te pricepi, da practica te omoară, bă Pandelică, practica care n-o pui deloc în practică, aci în condiţiile date, de la voi din comună, unde duşmanul de clasă înşeală vigilenţa voastră bleagă de orbeţi, în care partidu şi-a pus toată încrederea, ca să înşelaţi şi voi partidu, care ştii că e necruţător, că dacă nici tu nu eşti cu noi înseamnă că eşti împotriva noastră, Tovarăşe secretar, cum adică, eu care ştiţi originea mea sănătoasă, eu să... Să ce, mă Pandelică, să ce... să furi găini iar de la oameni, că partidu ştie tot, şi laptele de l-ai supt de la mă-ta îl ştie şi cânepa de o furai din gârlă, unde o puseseră la topit, ştie şi păru tău din cap, ăla năclăitu, îl ştie fir cu fir, şi ce bagi în gură şi ce scoţi pe dincolo ştie, să ştii şi tu că ştie tot, că tu încurajezi sabotarea de către chiaburi şi clica lor de duşmani de clasă a ordinii statului de democraţie populară, tu-ţi democraţia mă-tii care te-a făcut prost şi nu poţi să-ţi însuşeşti măreţele idei marxist-leniniste, că degeaba pierdem timpu la Raion cu voi la instructaj şi fii atent aci ce-ţi spui eu ţie, că viu cu organu de la Regiune peste tine şi dacă nu te-oi face eu, uite, să nu-mi zici mie tov doi, adică să mă cheme pe mine tov doi de la Regiune şi să mă bage pe sub masă şi să răspund cu calitatea de membru al Partidului Muncitoresc Român, dobândită din cauza originii mele sănătoase şi luptei de clasă care m-am angajat cu toată răspunderea din fragedă copilărie care mi-au furat-o exploatatorii omului de către om, datorită lipsei tale de vigilenţă faţă de acţiunile de sabotaj ale duşmanului de clasă care nu doarme niciodată ca tine după-masă, nici noaptea nu doarme, stă şi-i aşteaptă pe americani, ori pune la cale acţiunile duşmănoase de sabotaj de care tu habar n-ai, ori te-ai pus în slujba chiaburilor şi a mijlocaşilor şovăitori, care, în loc să-i atragem pe drumul luminos al lui Lenin, îi lăsăm slobozi ca pe lupi la stână, adică a tinerei noastre democraţii populare, ca să înţelegi şi tu, boul dracului, şi uite ici, vezi pistolul ăsta care m-a dotat poporul, să fiu eu al dracu, ţine minte ce-ţi spui acu, tempuşc ca pe câine turbat ce mă faci să fiu, când te văz aşa prost, că şi-a băgat şi partidu-n cârd numai cu proşti, da numai cu proşti...

Trebui să mă bage pe sub masă tov doi de la Raion, să mă facă duşman al poporului, mormăia Dumicat la biroul Săfticii, căreia-i luaseră casa cu mobilă cu tot şi mutaseră în ea Sfatul Popular, auzi, că eu dorm după masă, acu, ce e drept, cam aşa e, da de unde ştie el decât tot de la duşmanii de clasă, care vor să lovească în mine şi lovind în mine lovesc în partid, în poporul muncitor, în cauza măreaţă a partidului, da n-ai cui să spui, că tov Spoitoru nu te ascultă, scoate pistolu şi-ţi găureşte blana ca la iepurele de câmp. Ia chemaţi, bă, vardistu-ncoa, să-mi convoace Biroul, să-i bag şi eu niţel pe sub masă, păi eu ce sunt aci, momâie de partid, ori organ care răspunde cu calitatea în faţa organului superior, ra-ţi ai dracu cu critica voastră de sus în jos, că n-oi fi nici eu aşa de prost cum crede el, adică eu nu văz că aia de jos în sus nu e totuna cu aia de sus în jos.

Bă tovarăşa Şelăroaica, bă tovarăşu Nete, bă Gogu Fâcii, bă Zdreanţă, ăl mereu beat, bă Cetai, potlogaru dracului ce eşti, bă, voi credeţi că partidu nu ştie cine sunteţi şi ce faceţi, că dormiţi după masă, când ar trebui să fiţi treji la locul de luptă, unde v-a repartizat partidu şi să împiedicaţi acţiunile duşmănoase ale chiaburilor conduşi de Stan al Pârvului, de Stancu Vizuru, de Maţ, de Dobre al lu Neaţă şi de miljocaşii ăştia, cum dracu le zise tov doi, şovăitori, adică ba că ar semna cererile, ba că nu le-ar semna, ba că ar mai rămâne în colectiv până la iarnă, ba că n-ar mai rămâne şi şi-ar lua vitele şi uneltele cu care s-au înscris şi s-ar întoarce la esploatarea omului de către om care marele Lenin a lichidat-o, bă, voi nu vreţi să înţelegeţi de vorba partidului care îl scoateţi din pepeni cam des, că d-aia v-a acordat încrederea care nici n-ar trebui să considerăm că vreţi să vă dovediţi gata de a vă da viaţa pentru cauza partidului în care eu v-am lămurit că e calea care trebuie să o apucaţi, că tu, Nete, ştii bine cine eşti, fi-ţi-ar dosaru al dracu să-ţi fie de curvar, să le chemăm aci p-alea de le mobilizezi tu în fiecare noapte, când pe şoseaua mare, când pe sub deal, când pe vale, când pe colo, când pe dincolo, şi când nu-ţi dai sama ce e aia o conferinţă şi ce e aia o brigadă artistică de agitaţie şi pui lăutarii să-ţi cânte şi la una şi la alta şi la cumetrii şi la înmormântări şi le dai lemne din pădure, grâu de la geaceu, în cârdăşie cu Cetai, că şi ăstuia îi plac cumetriile ca porcului boabele şi mai termenaţi odată cu potlogăriile, că d-aia ţin instructaj cu voi la sediu şi voi nu băgaţi nimic în cap, care îmi sparg pieptul de pomană să vă lămuresc că singura cale a belşugului este ideile marsist-leniniste şi drumul luminos al lu Lenin, care vă dor pe voi în cot şi d-aci încolo nu mai am ce discuta cu voi decât să scot pistolul care m-a dotat poporul şi să vă găuresc pielea de guşteri ce sunteţi şi mă puneţi pe mine în sitoaţia de a mă băga pe sub biroul burghezoicii de Săftica tov doi de la Raion. Să taci, Cetaiule, şi să laşi mâna jos, că nu-ţi dau cuvântul nici d-al dracu, n-ai ce să spui, fiindcă ai permis vacilor să te saboteze, să te fure de laptele clasei muncitoare care asudă făcând unelte agricole pentru ţărănimea colectivistă care trebuie să-i dea lapte în schimb şi tu dormi după-masa, permiţându-le să-şi dosească laptele pe unde nici nu te aştepţi, pe acolo pe unde le-a învăţat duşmanu de clasă care s-a infiltrat în geaceu până şi sub formă de vacă, că dacă e nevoie îţi dau şi ezemple grăitoare bune de pus şi la gazeta de perete, uite, vaca Liloaicii care şovăi să se înscrie în colectiv, c-o fi, c-o păţi, c-al meu e plecat, da care până la urmă se înscrise şi ştiţi de ce se-nscrise, nu pentru că o lămurirăţi voi, comisia, ci pentru că o lămuri chiaburul Stan al Pârvului, care zise – că noi ştim totul – stai, fă, de vorbă cu vaca, esplică-i situaţia concretă din ţară, cine e comuniştii şi ce vrea ei şi las-o acolo în frunzaru lor, să creadă că e cu ei, da când o fi s-o mulgă să nu lase o picătură de lapte din uger, să vedem cum mai fac ăştia planu la lapte pe cap de vacă furajată şi să nu spui, Cetaiule, că nu e aşa, că Liloaica umplea şi dimineaţa şi sara oala de zece chile, ba mă tem că o mai ţârcâia şi pe la nămiază, iar voi, dacă luaţi un chil-două, chiuiţi de bucurie şi ziceţi că aţi depăşit planul cincinal pe doi ani. Zdreanţă, uite, tace, de ce nu te înscrii la cuvânt, tovarăşe, să-ţi faci autocritica, hai, dă cu zarurile aici pe biroul Săfticii, ca să nu pătezi Biroul de partid care te-am promovat cu încredere, că-mi vine să scot pistolu şi să trag ca la nuntă, că n-ai luat nici la timp, nici cum îţi cere partidul cotele de la ţăranii ăştia aflaţi pe lângă drumul luminos care mergem în pas de defilare alături de marea noastră prietenă Uniunea Sovietică, faţă de care ne-a târât într-un război nedrept maşina de război fascistă şi elemente care ne e ruşine să spunem că e români şi cu care tu joci barbut seară de seară la MAT, colo în odaia din spate unde ţine Nilă sticlele cu secărică şi plecaţi acasă la lumina zilei, beţi şi fără bani, şi fără caracter, şi în curând şi fără calitatea de partid care v-o dă carnetul roşu care ar trebui să-l purtaţi în buzunarul de la piept, lângă inimă. Bă tovarăşu Gogu Fâcii, că nici nu-mi vine să-ţi zic tovarăş, că nu meriţi, tu nu vezi că te sabotează chiaburii, care nu eşti vigilent şi că în loc să le pui sechestru pe ţoale, pe vite, pe boabe, dacă le au dosite pe undeva, pentru că nu-şi dau cotele, pentru că nu-şi plătesc impozitele, pentru că nu se înscriu la colectiv, pentru că sunt ai dracu şi dacă nu sunt cu noi sunt împotriva noastră, tu stai cu ei la băutură, ba le mai ceri şi

pentru acasă, să bea şi tac-to care cam cleveteşte pe la colţuri fără să ţină cont că partidu te-a făcut om şi ţi-a dat o pâine albă, că oricum vouă munca nu vă place şi d-aia n-aveţi ce căta în marele detaşament al oamenilor muncii din această ţară, hotărâtă să păşească neabătut pe calea deşchisă de partid. Pe dumneata te-am lăsat la urmă, tovarăşa Şelăroaica, care trebuie să te lămuresc între patru ochi, pentru că partidul te-a promovat şi să nu ne strici procentul de femei faţă de bărbaţi care trebuie să esprime promovarea femeii în munci de răspundere şi să nu facă din ea o esploatată ca până acum, fir-aţi ai dracului să fiţi cu cine v-a lămurit să vă înscriţi în partid, care şi-a băgat în cârd numai cu proşti, să se consemneze în procesul verbal, tovarăşu Martalogu!

proză

Ştefan Ion Ghilimescu

CRONICA LITERARĂ

Poezia avatarurilor din cuvinte

Exilat în propria ţară ca Ioan în insula Patmos, Ulmeanu îşi propune să scrie un poem uriaş despre măruntul univers ce-l înconjoară, un fel de apocalipsă a năravurilor şi moravurilor unei lumi care se tăvăleşte în pulbere. Un poem minuscul, viu, înfiorat şi delicat în acelaşi timp, despre sine însăşi, vizavi şi, de multe ori, în răspăr cu realitatea acestui inconfundabil exil interior...

Ce-are a face poezia modernă, fie ea și a unui român din vița străveche a lui Traian (vezi Radu Ulmeanu, AB URBE CONDITA, Ed. Grinta, 2020), cu titlul omonim al celebrei lucrări istorice *Ab urbe condita* a lui Titus Livius despre întemeierea în anul 753 înainte de Hristos a Romei, diegeză dusă de cel mai învățat întelectual din vremea lui Octavian August până în anul 9 aceeași eră, pare la prima vedere o șaradă greu de înțeles. Și totuși... Plecând de la provocatoarea enigmă, dacă ne va veni ideea să comparăm și să întregim legenda întemeierii Cetății, cunoscută mai de toată lumea, cu variantele în materie - mai mult sau mai puțin diferite -, puse în circulație de un Plutarh sau Vergiliu, vom observa cu surprindere că toți cei trei corifei ai istoriei sunt fascinați de trecutul glorios al începuturilor Republicii, pe care niciunul nu ezită să-l celebreze și laude mai abitir. Dincolo de fixarea cu exactitate, așadar, a începuturilor unui ev, expresia *Ab urbe condita* prezevă, în chip tainic, măreția unui timp auroral la care romanii se raportau automat ca la un certificat de noblețe, istoria fiind permanent, tocmai de aceea, pentru ei, *magistra vitae*.

Maestru al sonetului - poate cel mai strălucit dintre toți câți mai cultivă aceast gen de poezie în formă fixă în literatura română de astăzi (dar să nu uităm că de la Baudelaire încoace, continuumul formal al *sonetului liber* și *sonetului dublu* dau o strălucire aparte versului liber teoretizat încă din *Micile poeme în proză*) -, dincolo de variile tehnici de ambiguizare curentă și transubstanțiere metaforică de un rar rafinament, ce fac excelența poeziei lui în mod obișnuit -, prin claritatea expresiei, temele livrești predilecte și cultul pentru formă, Radu Ulmeanu se manifestă în intertextul operei sale poetice, la ora de față, ca un adevărat clasicist. *Ab urbe condita*, titlul translat al ultimului volum de poeme al domniei sale, nu face decât să furnizeze în plus, în această idee, încă o dovadă peremptorie. Cu atât mai greu mi-a fost, recunosc, înfruntând generoasa risipă a florarului ce-și iubește fiecare inflorescență de verbină, până când să găsesc firul conducător spre realitatea poetică a programului de *prosa ad sequentiam* al acestei cărți, program subîntins, într-un context de o altă factură, totuși, de o scriitură de funcție autotelică. Pentru o introducere necesară la skepsisul demonstrației recurente anunțate încă din titlu, călăuzit și de câteva sugestii oferite în urmă cu ani de volumul omonim a lui Radu Enescu, !*Ab urbe condita*: *eseuri despre...*, îmi permit să citez în întregime din opul lui Radu Ulmeanu textul, *in proprium,* de la pag. 74: "*Să scriu un poem* (s.n.) uriaș despre facerea lumii/ *ab urbe condita* (s.n.) despre măruntul univers/ despre orașul meu, despre o țară care se degradează încet// să scriu o apocalipsă ca Ioan în exil/ la urma urmei facerea e sfârșitul/ unul și același lucru// să povestesc lumea asta cum umblă pe catalige/ sau cârje, cum se tăvălește în pulbere, în praf de stele/ în războaie nimicitoare, în nunți și împreunări extatice/ plătindu-și intrarea pe o poartă strâmtă a lui Dumnezeu// să scriu un poem minuscul despre mine însumi/ în nemernicul exil, în tăvăleala întunericului/ ezitând să fac un pas, singurul/ în casa îngerului, păzitorul meu de la întemeierea lumii". Prin grila proprie *ab urbe condita*, un fel de kilometrul zero al idealității normalului (*N-ar fi rău să mai trăiești asemenea clipe*, ne surprinde el declarând în piesa *Nu se vede nimic ciudat în oraș*), condiție la care raportează mereu indigența și trăsăturile turanice ale actualității românești, ștrangulate clipă de clipă de o nemaiîntâlnită criză a valorilor, Radu Ulmeanu se străduie și reușește să confere, într-o pură accepțiune generică, totuși, un sens umanist – evident, atribuit poetic – măruntului univers al prezentului atât de filistin al unei țări care se delabrează continuu. Animat deopotrivă de o conștiință morală inflexiblă atât a propriei existențe cât și a lumii în care e obligat a ingenia, poezia lui capătă asprimi amintind de universul de o duritate extremă a pamfletelor politice pe care le încredințează număr de număr revistei *Acolada*, periodic scos cu mijloace proprii. Exilat în propria țară ca Ioan în insula Patmos, Ulmeanu își propune să scrie *un poem uriaș* despre *măruntul univers* ce-l înconjoară, un fel de *apocalipsă* a năravurilor și moravurilor unei lumi care se tăvălește în pulbere. *Un poem minuscul*, viu, înfiorat și delicat în același timp, despre sine însăși, vizavi și, de multe ori, în răspăr cu realitatea acestui inconfundabil exil interior...

Fără să fie îngrijorat, câtuși de puțin, de atomizarea în timp a normelor clasice (fenomen de care ne avertiza Roland Barthes), din interiorul sau din exteriorul programului poetic anunțat (fie că acesta a fost construit deliberat, fie că a fost dedus post-festum), convins că nu-și este decât cauza propriei existențe, poetul scrie cu o consecvență doar arareori contrazisă, într-un firesc duct clasic (cu unele vagi ecouri eminesciene, cum neasemuitul iamb al sonetului *Veneția*! în *Mă duc la toamnă*, dar și cu dese umori și izbucniri vaticinare caracteristice timpului din urmă) în același scop tripartit, dacă vrem, ca și Titus Livius în istoria sa: patriotic adică, instructiv și moralizator. Palpitul depravat al sângelui istoriei recente *în oceanul murdar al altor istorii adunate la un loc, formând oceanul deriziunii*, rezumă pentru poetul-cetățean ticăloșia vremurilor pe bandă de mitralieră: *lichele mai noi peste lichele vechi/ și, în curând, noi apelanți la noi lichele/ apărute dintre mai vechi apelanți, filosofi sau poeți// [...]// Sângeroasă deriziune a valorii umane/ îmbiindu-ni-se pahar cu pahar, ca la o vodcă mică între cheflii,/ să bem la nesfârșit poșirca imundă/ drept consolare, pe drumul spre abator.* Gustul amar pe care îl resimte cu mare acuitate în vremea din urmă acest adevărat *poeta vates* nu are în vedere neapărat deșănțata supraproducție literară (plevușcă s-a găsit mereu pe fundul bărcii pescarului), ci acea calitate de a transcende mundanul gregar, lăudată atâta de cei vechi la omul de litere, din păcate, pierdută de poezia ultimei generații loco :"care se târăște în genunchi/ cu ochii ațintiți asupra propriului sex/ și a șuvoielor de urină și altor îmblăciuni// la pas, la pas, la popas/ la răspasuri, bypassuri/ pentru literatura ce gâfâie, rârâie, mârâie, sfârâie/ pârâie din încheieturi". Ca o obsesie, *la pas, pe culmile progresului/* (în) *țări lovite de ciumă/ de viruși/ de corupție,/ de prostie*, ceea ce rămâne la vremea coronavirusului (!!!), după ordinea inimii, e *dragostea scâlciată*; (ea) *este totuși pasărea ce cântă ziua și nopatea/ fără vreo gelozie, fără invidie/ cu ochii rotunzi deschiși spre Dumnezeu* ("Dragostea"). Superb! Optimist! Redempțiune pur și simplu!

Pe această notă voi încerca să abordez *ce*(ul) ideatic circumscris în *poemul minuscul* al poetului magnanim care este în fond Radu Ulmeanu. Ajuns la vârsta marilor învățături, când pierzându-și singura iubită, își ascultă în sfârșit cu folos zbaterea sângelui, străduindu-se să găsească o noimă până și absurdului răutății nebunilor care au răvășit tot universul, cum ar spune un T. H. White, cu un fior care-l răsucește spre o religiozitate cuviincioasă, poetul *Sonetelor* încearcă să se mărturisească total muzei adormite ce încă întreține fiorul iubirii. *Aș vrea să-ți spun iubirea mea cea sfântă/ că ochii tăi de aur strălucind/ veste îmi dau că universal cântă/ și stelele în ceruri se aprind// Aș vrea să-ți spun iubirea mea de vis/ că trupul meu ce-noată în tenebre/ spre tandra-ți mângâiere s-a decis/ să traverseze spasmele funebre// Și-aș vrea să-ți spun că te doresc enorm/ cât mintea, gândul, visul nu cutează/ acum că încă păsările dorm/ și doar lumina Domnului e trează.* Nimic manierist aici, doar muzică și ecoul ei între două lumi care comunică în mod tainic; undă de consistența liniștii "dintre copil și somnul lui/ înainte de-a adormi"/ "...hotarul între lumină și beznă/ delimitarea dintre viață și moarte". De pe acest hotar "de-a fi a nu fi", cum îl numește el însuși, poetul este conștient că suspinul venit de peste văi și dealuri să-l cheme în a șaptea zi să se împărtășească unul din altul (în această zi la romani se celebra zeul Soarelui, iar pentru creștini e ziua Învierii), în mod real, ar putea fi doar o bibliotecă de epitete, "ar putea fi o epopee plină de fapte ale frumuseții chipului tău/(ei)", prelinsă din mâna lui "pentru a te/(o) arăta ca-n oglindă". Pentru că poetul (impresionant orgoliu al situării vocației creatoare!) și-a primit și e perfect conștient de "propria succesiune/ Steaua Aldebaran (*cea mai strălucitoare stea din Constelația Taurus*, n.n.) și steaua Canopus (*a doua ca strălucire în noapte*, n.n.)/ luna deasupra Saharei și cea de deasupra oceanului/ soarele din cer și cel din pământ/ scăldându-mi obrajii", adevăratele lui cuvinte se cade să vină doar la final, "ca punctul după întreaga istorie a lumii/ de la facere la apocalipsă/ de la răsărit la apus/ de la cuvântul care a fost la început/ până la cuvântul care nu va mai fi niciodată". Forjând cu ușurință un metatext excepțional, doar în aceste vase curate pare să aibă încredere gemelarul astral, căci doar în ele pare a năluci "letargica noapte a începutului" și doar ele par a nu speria făptura pierdută; restul e "lacrimă de paradă/ e cartea țâșnindu-mi din frunte/ Ca Palas Atena din țeasta părintelui/ ca suspinul din galantarul de suflete". Un mare lucid, în poemul *Acasă*, cu un cinism tăios, R.U. e gata a vitupera, sub o aparență de împăcare cu soarta, viața cu toate iluziile *perpetuului mâine*: "Îmi caut iubirea, să mergem împreună pe stradă/ minunându-ne de colacii dintr-o coadă de câine./ Iată, a coborât răsăritul, s-a uscat ploaia, a înflorit crinul/ și s-a lăsat pe obraji masca fardată a pertpetuului mâine". În absența finiței iubite (mai precis, *fără de tine, fără de tine,* adică văduvit de *mama tuturor lucrurilor*, ce dă *îndreptățirea la viață*), glosând în fond despre fragilitatea condiției fizice și psihice a insului hărăzit *ad astra per*

cronici

aspera, companionul de dincoace de moarte se simte ca “o gâză în fața pliscului unei păsări ucigătoare// Un cerb hăituit de tigri, o gazelă în fălcile crocodilului,/ un plop încovoiat de-o adiere de vânt”.

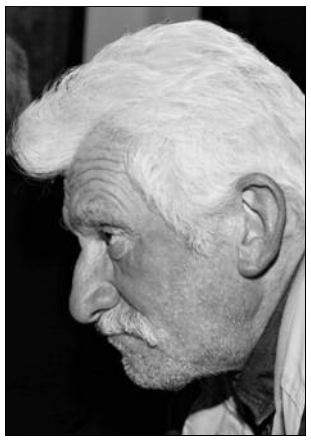
Fără să o declare programatic, așa-numitul *poem minuscul* al lui Radu Ulmeanu exhibă, cu fiecare pagină, cu fiecare vers, o excepțională meditație despre curgerea inexorabilă a timpului, întomnare și moarte. “Am început să mă uit lung la lucrurile din casă,/ la vasele de flori, la tablourile de pe pereți, la cărțile din/ bibliotecă/ întrebându-mă în gând dacă vor sta la fel de nepăsătoare/ în momentul în care brusc, sau după suferințe penibile/ voi muri// Am început să mă uit la pomii de prin grădină la fel de lung/ uneori chiar le îmbrățișez trunchiurile/ încercând instinctiv să le iau din energia vitală/ cu toate că nu mă paște nicio primejdie// Dimpotrivă, la fel de lung mă uit la fetele și femeile de pe/ stradă/ ispitit de formele trupurilor, de trăsăturile chipului/ de strălucirea din ochi când se întâmplă s-o aibă/ fuioare de flăcări și fum pe fața pământului// Nu mă grăbesc să trag vreo concluzie,/ nu murmur versuri rămase-n memorie/ doar un fior se insinuează/ că de toate astea va trebui să mă despart într-o zi/ ca preotul de altar, ca floarea soarelui de razele lui fierbinți,/ ca zilele de lumină (*Am început să mă uit*)”. Pe nesimțite, el devine tot mai păstos și mai plin de sensuri, precum acest mic exponat liric de o extraordinară concentare a expresiei și stranie frumusețe reflexivă. *Ce vară târzie, ce toamnă prelungă/ morții, cu privirile, din pământ/ vor să ne-ajungă// Ce stea delirantă, ce lună aiurea,/ în copacii pădurii un zeu/ izbește din greu cu securea// ce viață trecută, ce nimb de iubire/ aureolă/ dincolo de fire* (Vară târzie). Urmând învățătura filosofilor vechi, pentru care logosul divin însemna iubire și energie inculcată în materie, Radu Ulmeanu consideră că prin moarte nu am face decât să ne întoarcem în brațele supremei iubiri. În poemul cu titlul *De când te cunosc* (cu referire atât la anotimpul tot mai infioratelor reflecții prilejuite de gândul marii treceri, dar și prin prisma unei experiențe ultimeconsumate în preajmă), poetul pare a da credit doctrinei potrivit căreia logosul total e atât Rațiune cât și Cuvânt, e însuși Iius. “Acolo în adâncuri, ne instruiește el, e cuvântul care îngroapă lumi/ salvează lumi spre depărtări nesfârșite/ distruge și construiește ca un zidar cupola bisericii/ în care se scaldă hieratice icoanele noastre”.

Îmbogățit cu o experiență concludentă (*dezastre dulci-amare mi se preling pe umeri/ ca roua pe iarbă// Iată în cer se dezeagă cele de pe pământ/ susură alămurile unei întregi armate de îngeri/ se desfac legăminte/ se fac praf toate principiile*), dezbrăcat în sfârșit de strigoii propriilor sale cuvinte (am discutat chestiunea), sub deghizamente felurite, poetul percepe moartea ce pe o eternă naștere, reclamând atât locul firului de iarbă și liliacului înflorit cât și hainele ruginii ale toamnei. Iluminat, va părăsi vagant despletirea complicată a poeziei vremii sale, preferând, ca amprentă, în locul sângeroasei deriziuni a istoriei contemporane, limpiditatea clasică a uitatului poem într-un vers, prețios potir, cum spuneau orientalii, al sămânței în care e cuprins totul. Viața și moartea, nașterea și învierea, istoria *ab urbe condita*.

Poet cu o rară înzestare și de neobișnuit rafinament, Radu Ulmeanu face la vârsta senectuții trăită cu înțelepciune figura unui poet nu numai important dar și nou nouț.

Virgil RAȚIU

Ieșirea din blestem

Parcurgând acest nou volum de versuri semnat de Gabriel Cojocaru - *Ieșirea din blestem*, (Editura Charmides, Bistrița, 2019), ai tentația să-i monografiezi sumarul relevând fețele pe care autorul le nuanțează insuficient, mai mult insinuându-le, ținute tăinuit, strecurându-le ca lumi și spații ce ar urma să fie luate cu asalt, însă dezidealizându-le, zidindu-le în sine. Poetul operează radiografii ale unor căutări epuizante, nesluşindu-şi nici măcar geneza, pe care o consideră improbabilă, nicidecum certitudine. Astfel se deschide cartea de versuri, după cum vom vedea.

Pe de altă parte, fiecare poem e aşezat în lucrare cu titlul luat drept capitol, ceea ce insinuează fiecărui poem o importanță accentuată, separată, urmând în pagini, după titlu, cuprinsul capitolului în sine, versuri care rareori rimează, încheiate întotdeauna, „capitol” de „capitol”, cu mireasmă de adagiu. Poemele nu sunt sentenţioase, lasă doar la final o urmă de cerneală sepia, în formă de siaj maximal. Poezia *Geneza* (pag. 7) trasminte informaţii minimale: „TATA -/ trecut dincolo/ .../ intrat în noapte ca/ o taină.../ MAMA -/ o albă pânză/ de corabie peste/ .../ AMURGUL -/ intră lin/ în sufletele lor/...în / timp ce ei/ mă aşteaptă/ încă pe mine”. Timpul în care încă părinţii îl aşteaptă pe poet, pe vieţuitor, pe supravieţuitor, în mecanismele lui îi amână naşterea, al cărei augur nu-l cunoaşte nimeni, nici bănuit nu-i este măcar. E o substanţă metafizică strecurată în aceste poezii: „şi uite-i cum vin/ din cuminecătura gândului/ tatăl meu omul pământului/ mama mea/ rază de stea/ .../ cine pe cine/ se caută?”. (*Fotografie sepia*, pag. 12)

Căutarea centrului universului, Creatorul, capătă nume diferite: zeu, Dumenezeu, harul divin, însă şi Increatorul lucrează, zeul întunericului, deavolescul. Fiinţarea numai aparent pare o alegere a firii, însă de singurătate nu te poţi vindeca. Poţi să ştii cine eşti, dacă nu ştii şi ce eşti, încât tentaţia schimbării regnului pare salvatoare, dar numai dacă ştii să formezi rotocoale în jurul dumnezeului: „şi n-aş fi vrut mistuit/ să aduc foc şi sabie/ şi n-aş fi dorit/ să pierd o iubire de-o iarnă/ să-mi sting ochii solari/ de veghe stingheri/ dinspre albastrele miezuri// doar acolo întâlnirea/ doar acolo regăsirea/ AI VOIE SĂ FII,/ CINE EŞTI!” (*O pasăre rotindu-se în jurul lui Dumnezeu*, pag. 46); „...vino, plecăm.../ cerul s-a rupt/ APA NU MAI CURGE/ ÎNDĂRĂT.” (*Primenire*, pag. 42) Dialogul cu iubirea, cu reprezentarea iubirii, cu structura monarhică a iubirii, poate schimba destine: „iubitei cu gât de regină// vorbeşte-i limpede/ cât se întinde o mână,/ când se retrage/ cum se sărută/ pe cord deschis.” (pag. 42) Remúul, curgerea îndărăt sunt pierdute, iar ce s-a pierdut greu poate fi recuperat, curentul suirii împotriva cursului pare devastator. (v. *Efectul undei de remúu*, pag. 20) Tratamentul liric aplicat nu ţine deloc de legi fizice şi matematice.

Arta poetică rămâne doar o tentaţie. În *Poem de ziua internaţională a poeziei* se anunţă o linişte totală: „DOAMNELOR ŞI DOMNILOR/ E LUNĂ PLINĂ,/ somn uşor!” (pag. 62) Scurgerea curenţilor de pe ceasornice spre cine ştie care infinituri nu face decât să determine considerarea efemerităţii spiritului nu o tragedie, ci o încercare de depăşire a stării date şi, oricum, asumate în traiectoria vieţii. Iată poemul fără titlu: „la vârsta pe care/ sunt dispus să o am/ am adunat tot aurul tămăduitor/ şi de mână cu fecioara privirii/ am mai pornit/ încă o dată/din faşele începutului/ împreună cu voi// întrebări ne loveau ca pietrele/ cine a furat memoria/ viselor noastre?/ de ce nu păstrăm fapta locului?/ ne vom recunoaşte greşeala?// NUMAI UNA O STEA/ PE CER VA DANSA/ LA MOARTEA MEA...!” Sacrificiul spiritului iscoditor cercetează căi nebănuite de supravieţuire. Ieşirea din blestem a rămas o amintire, dar vindecarea de nenorociri se lasă aşteptată, invocarea abaterii de pe urma răului se face auzită continuu: „...deşi le-am spus de-atâtea ori că nu mă tem, că nu mă tem/ MAMĂ, vino şi scoate-mă din blestem!”, iar invocarea răsună ca un motto.

Poemele pentru Esmeralda, cântecele pentru Esmeralda, darurile Esmeraldei sunt stele din calendarul speranţei. Sunt chemări pentru binecuvântarea divină: „de aici va porni/ făgăduinţa/ să mut mările/ din loc/ pentru TINE/ încep// - eu doar pentru TINE/ pot să dansez/ împreună cu o stea.” (pag. 100); „numele TĂU a rămas/ încrustat în sângele meu/ peste această vară astrală// de la inimă la stele/ clădesc cărămizile mele/ deodată tot/ lasă-mă să-ţi pot/ mai mult decât ştiu/ lasă-mă să-ţi fiu.” (pag. 114) Dragostea devine nemărginită peste lumi şi spaţii, replică la absenţa împăcării cu sine. Căutarea e febrilă, invocarea neîncetată cu valoare magică, incantatorie, cuvintele curg aproape duioase: „într-o altă zi/ şi într-un/ alt ceas/ peste noi lumini/ codrii ce-au rămas/ să mă risipesc/ şi să mă adun/ frunzele acum/ cântec fără glas// stau în peajma ta/ mă strabate-o stea/ ţi-am făcut un pat/ din inima mea.// din inima mea/ ţi-am făcut un pat/ mă stăbate-o stea/ stau în preajma ta// cântec fără glas/ frunzele acum/ să mă risipesc/ şi să mă adun//codrii ce-au rămas/ peste noi lumini/ bate strâmb un ceas/ înspre tine vin// şi nu-i un păcat/ ne străbate-o stea/ ţi-am făcut un pat/ din inima mea.” (*Cântec pentru Esmeralda*, pag. 116)

Poetul operează radiografii ale unor căutări epuizante, nesluşindu-şi nici măcar geneza, pe care o consideră improbabilă, nicidecum certitudine.

Poem despre apa pe care nu o vom mai bea niciodată, unde doar aici vorbeşte poetul despre Ea şi despre sine, pare o sentinţă şi poartă un motto din Platon: „În Timp ce se scufunda, deschidea ochii sub apă ca pielea să-i atingă albul acela al memoriei ce-l fugărea”. Astfel poetul se arată zidit în preajma şi-n lăuntrul cuvântului, promiţînd statornicia cu toată frica şi spaima în faţa infinitului, lăsându-se răpit de arcanul speranţei, ceva mai mult decât nimicul, harul divin asupra celui sfinţit.

Cartea beneficiază de o postfaţă cu inserturi de judecăţi critice categorice, de Ion Cristofor, care aşează lirica lui Gabriel Cojocaru între poeţii reprezentativi ai postmodernităţii sau mai degrabă apropiat de formula coagulată grupului/grupării Virgil Mazilescu. Pentru poet toate sunt de rostit atâta timp cât ştie că cerurile s-au deschis, sunt deschise. Poezia devine incantaţie şi cuvintele gesturi ştiute, uitate şi reînvăţate. Adeseori repetate. Un volum exemplar semnează Gabriel Cojocaru.

cronici

Ana Dobre

Puterea secretă a cărților și cvasianonimatul autorilor...

Omul care scrie poate rămâne necunoscut contemporanilor. Dar cartea lui are o *putere secretă* care acționează prin puterea extraordinară a cuvântului, prin forța ideii care se propagă și se manifestă, în cazurile fericite, în ciuda tuturor obstacolelor, pentru ca, în cele din urmă, să ajungă să influențeze un cititor.

În noua carte, *Puterea secretă a cărților*, Menuț Maximinian se străduiește să releve această *putere* a cărții, a ideii capabile să influențeze lumea în care trăim și oamenii, să schimbe mentalități, să orienteze, să dea un sens, indicând un drum posibil.

Structurată pe cinci secțiuni, ca un arbore falnic cu cinci robuste crengi – *Mode și modele. Arc peste timp*, *Despre generații și receptări în literatură*, *Lumea dincolo de ambalaj. Printre prozatori*, *Timpul poeziei* și *Cărțile la «pensie»*, *Puterea secretă a cărților* insistă, în toate articolele și studiile care o compun, pe relevanța ideii în contextul cultural contemporan, pe fondul controversat al unei globalizări pragmatice și lucrative.

Astfel, parcurgând cărți scrise de academicianul Ioan Aurel Pop, președintele Academiei Române, sau de Mircea Platon, Menuț Maximinian punctează și reliefează ideea de forță: *patriotismul* real, autentic al celor doi mari istorici, patriotism care nu se opune globalizării, ci este gândit în sensul unui drept internațional la individualitate și afirmare a fiecărui popor în concertul multinațional cu prezervarea specificului național.

Zăbovind asupra cărților acad. Ioan Aurel Pop, Menuț Maximinian realizează un portret cvasicomplet, trecând, întâi de toate, prin CV-ul acestuia pentru a oferi portretul unui intelectual autentic, identifică apoi ideea, cartea devenind pentru el nu doar o sursă de informație, cât de documentare și aprofundare, relevându-și, ipso facto, *puterea secretă*.

În metoda critică a lui Menuț Maximinian stă, de asemenea, alegerea citatului edificator și elocvent pentru a susține un argument sau o argumentare, pentru a-l convinge pe eventualul cititor că trebuie să-l urmeze în demersul lecturii. Pledoaria lui privește, deopotrivă, ideea și lectura. A-ți iubi țara înseamnă a-i respecta valorile – istoria, tradițiile, cultura. Ai dreptul să nu fii de acord cu oamenii care o conduc, cu ideile lor, dar nu ai dreptul să-ți denigrezi țara și poporul. Este ideea-forță din toate lucrările, intervențiile publice ale acad. Ioan Aurel Pop.

Aceeași atitudine o identifică autorul la Mircea Platon, istoricul de la Iași, care diferenția între *intelectualii de portbagaj* și *elita de altădată* și care sublinia că „România are tot ce îi trebuie pentru a fi o națiune bine întocmită", dacă și doar dacă elita autentică ar lua locul la conducere *intelectualilor de portbagaj*, o pseudo-elită, desigur.

Un loc însemnat printre cărțile cu o *putere secretă* îl au cărțile lui Nicolae Manolescu, prezent în trei dintre cele cinci secțiuni ale cărții: *Însemnările unui ziarist*, *Dialog neconvențional* și *Amurgul manuscriselor*. Privit din mai multe unghiuri, Menuț Maximinian realizează un portret ușor encomiastic al omului și scriitorului Nicolae Manolescu, admis, însă, și de admirația altora pentru marele critic care a donat Bibliotecii Județene „George Coșbuc" manuscrisele sale, gest de munificență culturală.

De lectura empatică a cititorului insațiabil care este Menuț Maximinian se bucură și Ion Simuț, Gheorghe Glodeanu, Ovidiu Pecican, Constantin Cubleșan, Andrei Moldovan, Andrea H. Hedeș etc., majoritatea din arealul cultural transilvănean, dar și Niculae Gheran, Gabriel Chifu, Horia Gârbea, Radu Voncu, Liviu Ioan Stoiciu, Ioan Es. Pop, Valentin Talpalaru. Lectura atentă, aplicată pe text, din respect pentru carte și pentru autor – cei care scriu neavând, de multe ori, răbdare să-i citească pe confrați... – este condiția necesară pentru o scriitură critică atentă, filtrată prin retortele rațiunii critice ordonatoare pentru a prinde în idee atât trupul, cât și sufletul operei.

Așa cum observă Horia Gârbea, care creditează cartea de pe coperta a patra, „decăderea cărții în sociatatea actuală este doar aparentă". În fond și în fapt, cărțile au o *putere secretă* și forța iradiantă a ideilor.

Puterea secretă a cărților relevă credința aproape mistică a lui Menuț Maximinian în valorile autentice – literatura fiind una dintre acestea. Dacă fiecare carte reține ceva din sufletul autorului ei, această carte este ea însăși purtătoarea unei puteri secrete care este a lui Menuț Maximinian însuși, putere care vine din cuvântul care construiește și care poate schimba lumea.

Mioara Bahna

Eșantioane de viață

* Liviu Ofileanu: manualul inginerului de drumuri și poduri

Trei compartimente are cartea lui Liviu Ofileanu (care își anunță, prin titlu, „manualul inginerului de drumuri și poduri" – Editura Pim, Iași, 2019 –, conținutul unde adună realitate și alegorie): „sătănița", „aleea porcilor" și „la sicrie", de-a lungul cărora, punându-se la un loc, oximoronic, ironie și tristețe profundă, este expusă o perspectivă – deloc optimistă – asupra condiției umane, venind dintr-o evidentă frustrare, ale cărei cauze par a avea dimensiuni existențiale multiple, astfel încât pomenita ironie începe să fie explicată, la rându-i, încă din prima parte a cărții, ca o formă de rezistență ori ca un paravan tocmai în fața surselor amintitei frustrări.

Sunt, în cartea lui Liviu Ofileau, în primele două părți, poezii lungi, în versuri construite prin enjambament, care permit exprimarea fără restricții a gândurilor, a sentimentelor, dar și construcții imagistice ample, în care „inginerul" de „drumuri și poduri", printr-un efort așarnat, dincolo de zeflemeaua (deseori doar aparentă) de la suprafață, își trădează sensibilitatea, venind din atașamentul față de formele lumii – oricât ar fi de dezamăgitoare –, prin care ea însăși își manifestă vulnerabilitatea, de vreme ce constată: „trăiesc într-un paradis al hienelor, / al sexului analfabet în doggy-style / ne bușim automobilele și ne cărăm pumni (...)".

Ultima parte a cărții însă cuprinde poeme în proză, unde se continuă, în același registru încărcat de tristețe, traseul liric în special introspectiv, având ca suport individul în relația lui cu societatea, căreia îi conștientizează hibele, dar nu încetează să-i fie parte inseparabilă, cu privirile aruncate și spre alte direcții, spre alte făpturi: „învăț de la castor cum se face o casă sub apă, să nu fie luată de curenți, să aibă o minimă rezistență la defragmentare. axa pământului se înclină inobservabil, ninge în sahara și facem saună la poli. până se decide când o tăiem pe kepler-186f, ne pregătim corpul să reziste în vid: mănânc un ștrudel cu mere în cadă, încerc să aflu cine câștigă războiul rece (...)"

În consecință, simulând, deseori, ludicul grav („orice va fi să fie, altceva trebuie să dispară. / poate că am ceva motive să cad, /adun în mine toată ura strămoșilor, / un grafic descrie rezultatul anilor formativi / și în cartea de psihiatrie Eu sunt toți bolnavii"), cu „iluzia perspectivei", „inginerul" se confesează în monologuri încărcate, de fapt, de amărăciune („sunt de câțiva ani în anu' morții / lucrez la drumuri și poduri, vin de la lucru cu privirea omului / dezgropat pentru analize în plus"), având drept sursă configurația realității care-i generează o sumedenie de impulsuri, între care, măcar din când în când, tendința de izolare se semeni („închid geamurile, decuplez soneria și opresc telefonul"). Totodată, prin tenacitatea unei asemenea „acțiuni" se traduc tocmai sentimentele puternice față de viață, cu toate că reperele îi sunt bulversate, context pe care îl favorizează inclusiv (sau mai ales) timpul, fiindcă „ziua începe cu sfârșitul, timpul trece și când stă. / când stă înseamnă că-i atât de frig încât te ghemuiești în tine / îmbrățișându-te singur", mai ales că „de multă vreme nu mă bucur din tot sufletul".

Ieșind din „baia de anonimat", rememorând momente din propriul trecut, dar, cu precădere, privind concretul imediat, evaluându-i tarele, rareori „inginerul" de „drumuri și poduri" (întinse între suflete) face drumul de întoarcere către semeni, asumându-și rolul de purtător de cuvânt, sugerat prin folosirea persoanei întâi plural („concepem un plan de bătaie pentru atacul în retragere"...), dacă în „șirul zilelor toate se / petrec uniform, enervant de previzibile" și, de aceea, „adaug veselie în peisaje și oameni în tablou / ajut picturile să aibă suflet" și continuă inventarierea efemerului...

Cartea lui Liviu Ofileanu cuprinde, așadar, expresia concentrată a viziunii poetului asupra lumii construite, în primul rând, în sine, dar, firește, și asupra celei din afara sa, din care extrage – așa cum se sugerează prin scrierea majorității cuvintelor cu inițială mică – doar fragmente pe care le transferă în texte ce par, în același timp, pagini de jurnal, memorii ori dare de seamă privind unele secvențe din parcursu-i existențial, totul transpus într-un limbaj fără inhibiții.

Cotul destinului

Ion Dulugeac a publicat până în prezent unsprezece romane de mare întindere, la care se vor mai adăuga două, în curând. Dintre acestea, am în faţa ochilor următoarele trei: *Cotul destinului* (Ed. Romhelion, Mogoşoaia, 2016); *Povara condamnării* (Ed. Romhelion, Mogoşoaia, 2017) şi *Putrezind în taină* (Ed. Romhelion, Mogoşoaia, 2019).

Autorul şi-a grupat romanele în patru colecţii din care vom enumera două, din care fac parte şi romanele citite de mine. Prima colecţie este intitulată *Vise spulberate* şi cuprinde cărţile: *Bufniţa de pluş*, *Paradisul decăderii*, *Cotul destinului*, *Vise spulberate* şi *Povra condamnării*. A doua colecţie, intitulată *A fost odată la ... Jilava*, adună volumele: *Carantină în Iad*, *Două ţigări şi o cafea*, *O vară printre interlopi*, *Putrezind în taină* şi *Căinţă târzie* (aflat la tipar).

Ambele colecţii sunt dedicate aceluiaşi personaj principal.

Vom comenta în continuare romanul *Cotul destinului*.

Romanul se deschide cu o frumoasă descriere a Castelului Brâncovenesc de la Mogoşoaia, care se oglindeşte în apa lacului, în vecinătatea căruia, inginerul Ioan Brâncoveanu (descendent dintr-o ramură bastardă a celebrei familii), cel mai mare crescător de cai de curse din România avea un teren de două hectare, pe care construise un complex sportiv alcătuit din: hotelul Rider Club, restaurantul La Hanul boierilor şi clubul sportiv Academia Ecvestră Mogoşoaia.

Neinspirat, într-o zi, acceptă propunerea profesorului universitar de la Politehnică, Sorin Ionaşcu, directorul unui program de formare profesională din România, să participe la două programe europene, Leonardo da Vinci şi Sapard, pentru angajaţii şi colaboratorii inginerului.

Pentru lucrarea proiectelor, profesorul Ionaşcu i-a recomandat proprietarului să-i angajeze pe Olteanu Iulian şi pe Puiu Dan (zis George). După angajare şi lucrarea a şase proiecte, până în anul 2002 (ultimul dintre acestea desfăşurându-se la Varen în Franţa), cei doi îl asigurau pe Ioan Brâncoveanu că totul este în ordine. Dar vom vedea ce s-a întâmplat, la sfârşitul expunerii.

Crescătorul de cai avea o familie frumoasă: soţia, Elena (o olteancă aprigă), Ana-Maria (fata mai mare) şi Cristina (mezina). Prima cochetase şi ea cu sprtul ecvestru, dar Cristina ajunse campioană naţională la sărituri cu calul peste obstacole şi dresaj. Cristina urma să se mărite cu Ştefan, cu care aveau o fetiţă adorabilă, Ştefi, de trei anişori.

Caracterizând personajul principal, vom putea trece în revistă momentele principale ale desfăşurării acţiunii.

Inginerul, absolvent al Institutului Agronomic din Iaşi, Ion Brâncoveanu (alias autorul) este un foarte bun manager, reuşind să construiască, pe lângă complexul sportiv de la Mogoşoaia, o fermă specializată în cai de rasă la Dor Mărunt, şi un grajd cu 48 de cai în incinta Hipodromului de la Ploieşti.

Are iniţiativa de a propune Primăriei Ploieşti ca aceasta să înfiinţeze prima divizie de Poliţie Comunitară Călare din România.

Ioan Brâncoveanu a fost, peste un deceniu, preşedintele Federaţiei Ecvestre. Mai este proprietarul editurii Romhelion şi al ziarului Sportul Românesc.

Fire ordonată, inteligentă, meticuloasă şi studioasă, elaborează în trei ani o lucrare monumentală de doctorat, intitulată „Caii de sport" cercetând 375 de cai de rasă, întocmind pentru fiecare câte o fişă complexă.

Îşi tipăreşte două sute de exemplare din sinteza lucrării de doctorat (586 de pagini) pentru a le dărui tuturor invitaţilor (nu numai profesorilor) la maa festivă, de după susţinerea doctoratului, la Iaşi.

Trebuie să mai stăruim o clipă asupra desfăşurării susţinerii lucrării de doctorat. M-au captivat şi pe mine prezentarea istorică a creeri rasei de cai Pur Sânge Englez (pornind din secolul al XVII-lea de la cei trei armăsari celebrii: Darley Arabian, Godolphin Barb şi Byerly Turk) şi povestea armăsarului Eclipse (pe vremea ducelui Cumberland, fiul lui George al II-lea), considerat gloria armăsarilor din toate timpurile.

Desigur, autorului i se conferă titlul de Doctor însoţit de calificativul „Magna cum laude", în aplauzele asistenţei.

La masa festivă, desfăşurată la restaurantul La Boieri, vor participa, ca la o nuntă, 138 de persoane.

După încheierea mesei, soţia sa Elena şi fiica Ana-Maria – care veniseră şi ele să asiste la susţinere – pornesc cu maşina spre Bucureşti dar suferă un accident de circulaţie în localitatea Crucea, o Dacie tăindu-le calea. Elena, având mâna ruptă, este internată la spitalul din Târgu-Frumos, Ana-Maria nu păţeşte nimic.

Ioan Brâncoveanu merge cu maşina personală la Târgu-Frumos, îşi ia nevasta şi o duce la Spitalul Judeţean Iaşi şi apoi la hotel de unde a doua zi se vor întoarce cu toţii la Bucureşti.

Dar să revenim la caracterizarea personajului principal.

Ioan Brâncoveanu este altruist, ajută pe toţi care îl solicită, indiferente de treapta socială pe care se află, pe unii îi angajează la firmele sale, pe alţii îi ajută să urce treptele sociale. De pildă, îl ajută pe Sandor Kalkan Atila să intre în UDMR, acesta ajungând apoi deputat al formaţiuni politice menţionate.

Pentru a veni în ajutorul crescătorilor de cai, inginerul nostru concepe „Legea Calului" (a cărei paternitate va fi însuşită de alţii) care intră în dezbaterea Parlamentului. Pentru accelerarea procedurilor, Ion Brâncoveanu face diligenţe pe lângă Ministrul Agriculturii, Adrian Celbun.

Omul, atletic, are succes la femei pe care le abordează cu umor. Când le invită la întâlniri şi acestea ripostează că ele sunt măritate iar bărbatul e însurat, crescătorul de cai le spune: „Odată nu se pune!"

Are personalitate puternică şi-i pune la punct pe excroci (procurorul-şef Vasile Cristodulescu, avocatul Dan Apostolescu).

Este curajos, înfierând afacerile oneroase care se făceau în comerţul cu cai. Astfel, Kakkan cumpără 200 de cai Pur Sânge Arab de la herghelia din Mangalia, cu 400 de mărci bucata şi-i vinde în Ungaria cu 20000 de dolari bucata. Ioan Brâncoveanu cumpără 7 cai de la Ilie Alexandru (firma Hermes), îi plăteşte dar nu primeşte caii. Comisarul corupt Cristodulescu nu intervine.

Datorită faptului că spunea adevărul, cât şi datorită situaţiei sale materiale bune şi calităţilor sale era urât şi invidiat de unii care reuşesc să-i facă rău. Să vedem prin ce culminează aceste acţiuni malefice.

La câteva zile după revenirea la Bucureşti, cu titlul de doctor, este convocat la DNA Slobozia (prin procurorul-şef Cristodulescu) pentru verificarea proiectelor sale derulate cu fonduri europene. Trebuia să se prezinte cu un avocat şi negăsindu-l pe Ion Ionică în care avea încredere, merge pe mâna lui Gologan (jurist de doi bani) care i-l recomandă pe excrocul Dan Apostolecu).

Analizându-se proiectele de către doi oameni ai procurorului, se constată că stagiarii propuşi într-un proiect figurau în celălalt şi invers. Proprietarul mai este acuzat de deturnare de fonduri.

Cu toate că proiectele fuseseră lucrate de Iulian Olteanu (care decedase între timp) şi Puiu Dan, vinovat este considerat patronul Ioan Brâncoveanu.

Crescătorul de cai presupune că e mâna deputatului Kalkan.

După ce se iau declaraţii de la toţi cei implicaţi, se finalizează două dosare penale şi se transmite decizia de trimitere în judecată a lui Ioan Brâncoveanu la Judecătoria Sectorului 2, unde domiciliază.

Deznodământul procesului îl vom afla în volumul *Povara condamnării.*

Oricât de verosimile sunt întâmplările povestite cu talent de autor, prin gura personajului său principal şi imaginarul joacă un rol important. Dacă evenimentele sunt credibile, numele personajelor sunt imaginare. Ion Dulugeac posedă arta inventării unor nume caracteristice pentru comportamentul personajelor: profesorul Usturescu înţeapă verbal pe toată lumea, Gologan este un avocat de doi bani, ministrul Celbun are un suflet blând.

Stilul este limpede, direct, colocvial.

Ion Dulugeac scrie o carte curajoasă, care se citeşte cu interes.

LUCIAN GRUIA

Căi explicite de trecere cu forţe depline

(Any Drăgoianu – „Vieţi de rezervă", Ed. SITECH, 2017)

Îţi prieşte neliniştea cuvintelor şi te încumeţi să o parcurgi de la bifurcarea înţelesurilor până departe spre tine acela care urmează să fii. Intri astfel în dilema existenţială fără identitate proprie, ca un concept în căutarea naşterii. Dacă îndrăzneala ta va fi cu folos, vei izbucni glonţ altfel decât te vei fi strecurat pe lume pentru o interesantă experienţă de viaţă.

Temerară şi vioaie, într-o decantare suculentă de sentimente, Any Drăgoianu se prinde cu nonşalanţă în severitatea aventurii, reuşind slalomuri şi piruete prin esenţele realului transpuse imagistic şi imaginativ. Poeta asimilează sinelui suficiente „Vieţi de rezervă" încât să convingă despre iminenţa unei explozii benefice dintr-un moment sau altul al transfigurărilor sale.

Fragmentarea aceasta se diferenţiază prin motivaţie de fugă sau alienare, nefiind stări de sucombare ci de vitalitate, neîncăpătoare toate pe un singur făgaş. Se face remarcată alternanţa între endo- şi exocentric, cu multiple valenţe şi cu repetabilităţi necongruente. Personalitatea este lăsată să se producă metamorfic, are frâu liber până la incandescenţa emoţiilor.

Viaţa trăită nu se desfăşoară oricum, pe ceas şi calendar, cu stânga şi dreapta, sus şi jos, acestea sunt repere depăşite în accepţiunea destul de laborios promovată de Any Drăgoianu. Din această perspectivă, ilustrarea relaţiei cu timpul se face alegoric, se instituie un întreg angrenaj programat pentru a fi conflictual: „ca un animal bătrân şi bolnav/ cu gâtul uscat cu limba pleoscăind/ se va trânti în ţărână/ ceasurile vor bate anemic/ şi sângele vremii va înnopta pe buzele noastre/ ca un sărut de adio/ moartea se va aşeza pe braţele lui scorojite/ şi vor visa împreună mări şi oceane/ dezastre şi nebunii/ aşa cum visează toţi oamenii creduli/ vor curge râuri de smoală/ flăcări apocaliptice vor cuprinde gândurile// timpul se va întoarce învins/ cu oasele zdrenţuite/ cu fălcile încleştate/ şi va gusta ţărâna de sub mantia-i neagră/ ca un soldat rănit pe front/ iar moartea se va aşeza pe braţele lui/ ca o femeie plătită să-i iubească neliniştea ultimei pulsaţii/ şi vor visa împreună munţi şi păduri/ flăcări apocaliptice/ şanţuri adânci// timpul se va întoarce în bârlogul lui/ ca un câine urmărit de hingheri/ ca un poet fără pâine şi vin la o cină de taină/ unde iluziile/ ca nişte femei goale l-ar vinde pe nimic" (*Timpul se va întoarce în bârlogul lui).*

Aceasta fiind apocalipsa cea bună sau cea rea?; dacă privim din perspectiva ideală a veşniciei, se poate proclama necesară ca o gură de aerisire într-o peisagistică încărcată până la refuz. În acest context, poetul este privilegiat epocal, prin singularitatea sa de a lua asupra-i tăşurile cele mai ascuţite, deci cu atât mai interesante, prin asumare necondiţionată de replicile sorţii. Apare aici poetul erou, poetul martir, poetul definitiv, cel pentru care posibil să se fi făcut întreaga încrâncenare.

Într-un registru asemănător sunt contablizate şi celelalte *vieţi de rezervă*, cu mai mult sau mai puţin efluviu, funcţie de ipostaza pe care poeta şi-o instituie ca recunoaştere de moment a oglinzii.

Dintr-un exces de orgoliu desăvârşit dinspre masculinitate, aş putea privi cu coada ochiului înspre *„Bărbatul acesta va fi scris până la ultimul cuvânt"*, dar ar putea fi vreo ingerinţă în socotelile 'de acasă', precum şi dacă aş empatiza excesiv cu *„Femeia de rezervă"*, care cu siguranţă presupune o accepţiune dedicată. De aceea, aleg altceva pentru a pune în evidenţă hotărârea ce o năpădeşte pe Any Drăgoianu, de a permite poeziei să exulte maxim: „mă târăşte înainte/ nepregătită aşa cum sunt/ cu pumnii vineţi şi genunchii moi/ mă spală/ îmi pune gloanţe în buzunar/ îmi deschide ochii/ mă ia la palme/ dar eu nu şi nu// poezia asta n-are nicio ruşine/ mă dezbracă în stradă/ mă pune să vânez/ iar eu vreau să mă-ngrop/ sub albul cuvintelor/ cu Dumnezeul tău în braţe" (*Poezia asta n-are limite).*

DANIEL MARIAN

cronici

Teo Cabel

Meditația, la vârsta senectuții, mai tare ca o cafea

În volumul aniversar **70 o biodiversitate gri** poetul marchează pe harta poeziei un teritoriu nou cucerit. Nicolai Tăicuțu, cum îi place să se alinte, nicolai t., extinde teritoriul pe care și-l asumă prin poezie cu experiențele senectuții.

O atmosferă patriarhală domină volumul. Meditativ, evocator, sentențios: „ la masa lui de scris, încărunțit, socotește/ cam câte strigări i-au fost hărăzite/ până la acest semn de ceață ivit, 70/"(strigările), „Iazul copilăriei, acum/ la ceas de seară/ devine sticlă lucie/ casantă/" (cu popas sau fără), cu tonuri elegiace „(...) eu sorbit/ în cântul de jale mă simt/ al unei păsări neștiute//(pasăre neștiută), „la ceas de seară/ privindu-ne-n oglinda lacului/ îmi spune nicolai t:/ m-ai (re)născut din cenușa adunată/(...)„ (cenușa focului pe unde), „într-o stare de/ mulțumesc lui Dumnezeu//" (firesc); „aici în câmpie/ munții sunt vălătuci de cumulus/"(geneza somnului) și se mai poate semnala în ***despre simplitatea vieții de la țară, alergat de umbra sa, la ce ar fi de folos titlul? exigență, domestic, fântâna același loc de întâlnire, alt dor, masa înnoptată.***

Plin de conotații gri-ul are o semnătură aparte. Starea poetică în efervescența ei se limpezește în nuanțe diferite: ***strigăt fără sens***, „mă simt un arbore neîngrijit", ***melancolie, „***curgător ca o apă/ pieziș curgător/își picură umbrele la streașină***", escapada, mă întorc în satul meu, gest, gri*** „reconstitui locul și fapta/ mă recompun și proclam/ apoi, starea de liniște/ într-o situație gri***" crochiu de toamnă, „***un gri/ de care încerci să scapi/ să te debarasezi de el/ ca de râia ce-ți peticește pielea/ cu tente de umbră", ***deocamdată, umbrele toamnei, „***o samă de umbre se preumblă/ în pridvorul casei baciului/ protejat de-o umbră evidentă/ și poarta de argint ce închide turma", și în ***fructe de pădure, poem stenic, câine bătrân, singur câteodată, cuvintele nu-și mai au rostul.*** Gri culoare purtătoare de tensiune, gri culoare neutră, melancolie, retorică.

Nu aș spune influențe la Nicolai Tăicuțu, ci acumulări și tangențe: Nichita Stănescu- „el avea/ doar o mână ridicată în fața ochilor" (nimb); Bacovia „trece aripa ciorii/ peste câmpia proaspăt arată/" din poezia ***pastel în negru*** ne trimite la ***Amurg: „***Trec corbii-ah, corbii!" și Blaga prin ***omul care aduce apă.***

Omul care aduce apă pe lângă aspectul poetic direct este o dovadă a metapoeticului. „*conștiința artizanală a fabricației literare*" Roland Barthes.

Poetul ca prezență fizică în lume: „de dimineață încă/ poetul a găsit găleata/ zvârlită pe-o uliță-nfundată" și poetul ca factor estetizant. Sensibilitatea nu este o găleată de apă pe care autorul o aruncă declanșând o reacție. O construiește cu scop estetic pentru a fi observată ca atare. Se pune în paranteză ca o primă adnotare (acesta a fost primul poem) și (acesta a fost al doilea poem) ca la sfârșit să devoaleze pseudosecretul, care de fapt leagă textul: (la un moment dat, iubite cititor/ se va vedea clar cum funia zilei/ este susținută la capete/ de aceste două poeme).

Redau în întregime: „purta pe umeri/ tristețea adâncită-n privire/ după prietenul dus// ghizdul și cumpăna fântânii/ erau crăpade de ger/ și părăsite de viscol/ de noaptea albită prematur/(acesta a fost primul poem)// de dimineață încă/ poetul a găsit găleata/ zvârlită pe-o uliță-nfundată/ a umplut-o cu zăpadă curată/ a ținut-o în mâini/ zăpada să se topească// a plecat, apoi, în vecini/ sau poate la cimitir/ să dea apă/ atât cât se poate/ consătenilor și animalelor/ celor vii și celor morți/ de-a valma/ până se va rotunji ghizdul fântânii/ până se va întregi funia zilei/ să se poată prinde/ cumpăna fântânii/ de cer și/ de ziua de azi/ (acesta a fost al doilea poem)// (la un moment dat, iubite cititor/ se va vedea clar cum funia zilei/ este susținută la capete/ de aceste două scurte poeme)". Apa din element material trece în simbol. De la setea fizică la cea spirituală.

Lumea satului nu induce nuanțe soresciene. Este o linie proprie ce-l face pe autor greu ce comparat. Un promotor al picăturilor de veșnicie din fântâna arealului rural.

Motive dominante: câmpul, câmpia, dimineața, fântâna; Teme: condiția poetului, satul de câmpie, altul decât cel al copilăriei și al tinereții în prezența părinților.

Diminețile, amiezile și **amurguri**. Acesta este timpul poetului. Ziua se desfășoară în acest cadru. Amurguri! 70 este vârsta când i se înmânează cardul înțelepciunii pentru a-l alimenta.

Nu este amurgul ca o finalitate, ci o repetare, o stare de continuitate.

*„70 o biodiversitate în gri"- Nicolai Tăicuțu, Editura Editgraph, Buzău, 2020 apărut în proiectul „Scriitori de azi" al Casei de Cultură „Florica Cristoforeanu" Râmnicu Sărat.

Ion C. Ștefan

SCRISUL CA REVANŞĂ A DESTINULUI

Ana Dobre-Pelin, Secretele Otiliei, Editura Hoffman Contemporan, Caracal , 2019

Volumul de proză *Secretele Otiliei*, al doilea din seria de povestiri, semnat de doamna Ana Dobre-Pelin, m-a impresionat prin ideea ingenioasă a începutului: "Puteţi citi aceste proze şi ca pe o revanşă pe care destinul, mai generos cu mine decât oamenii, mi-a acordat-o pentru a-mi clarifica îndoielile, revoltele, nemulţumirile, pentru a mă conduce la revelaţia eului, singura descoperire care contează, revelaţie ce coincide cu miracolul întâlnirii cu sine".

Ideea din titlu nu am desprins-o dintr-o lectură oarecare, ci din cuvântul introductiv, *Exerciţiu de (im)persoalizare*, semnat de autoare, pentru lămurirea cititorilor săi.

Dar oare mai era nevoie de o astfel de explicaţie, de vreme ce un cititor avizat, care-i cunoaşte scrierile anterioare, ştie că autoarea s-a afirmat ca un critic literar de excepţie, unanim recunoscută de confraţi, în aprecierile căreia credem deplin, desluşindu-i lecturile temeinice şi competente, ideile obiective şi corecte?

Poate că da, deşi texte ca: *Psihografii, Secretele Otiliei, Căprioare din vis* ne poartă în aceeaşi direcţie.

Povestirile, nuvelele, micile eseuri din această carte devin astfel subtile dezvăluiri de sine, purtându-ne printr-un labirint creativ complex, unde ideile critice se cuplează cu talentul narativ – parcă al altei persoane.

Doamna Ana Dobre-Pelin alunecă pe două linii paralele, spre un ideal greu de împlinit şi, până acum, nu suntem siguri care dintre ele este vocaţia sa de bază: critica literară sau proza artistică?

Important este că excelează în fiecare dintre acestea şi, până acum, asistăm doar la încercări diverse de autodepăşire, cu succes făcute, dar, din ce culmile vizate de autoare sunt mai înalte, din aceea efortul ei trebuie să fie mai mare.

Să exemplificăm. Nuvela *Secretele Otiliei* ia drept pretext romanul lui George Călinescu, numai că nu e vorba de-o dragoste romantică, gen balzaciană, între Felix şi orfana Otilia, ci de-o Otilie modernă, e drept că abuzată de tatăl vitreg, care-i mărturiseşte unei colege de facultate, Mioara, motivele pentru care o urăşte pe mama sa, care i-a interzis să dezvăluie acest secret, socotind-o o fată fără noroc – găsind acest sentiment comun; la rândul său, personajul narator relatându-ne alte întâmplări nefericite ale unor eroine asemănătoare. Numai că acţiunea este preluată de un Autor aflat în dilemă, în căutarea cuvintelor cele mai potrivite pentru o aşa relatare: "Se trezi sub greutatea şuvoiului de cuvinte. Împrejur de sine roiau, ca-n ziua cea dintâi a creaţiei, cuvinte de tot felul în spirale şi rotocoale ale consoanelor şi vocalelor. Era pădurea labirint a cuvintelor, nu un oraş cu străzi şi clădiri de cuvinte..."(p. 31).

Şi iată ce-i sugerează Ana atotstăpânitoare, criticul literar alunecând pe terenul beletristicii. Cele două personaje feminine povestesc pe rând, ambele la persoana întâi; intervine şi mama uneia dintre ele, la fel, relatând despre Complexul Electra, încât "Mioara participa ca la un spectacol. Otilia părea un personaj într-o tragedie a destinului" . Bucuros de această formulă modernsită a sa, Naratorul (fictiv) mai face unele referiri la situaţii similare din literatura română sau universală – o intertextualitate inteligent folosită. Această nuvelă este un succes deplin al autoarei (generale) Ana Dobre-Pelin, cu relatări fragmentate şi unele introduceri, sugerându-ne parcă ideea că şi după George Călinescu se poate scrie foarte reuşit despre câteva Otilii...

Caut şi alte metode ale măiestriei sale.

În povestirea de început, *Psihografii*, întâmplările sunt şi mai complicate. Pornind de la un citat din Mircea Eliade: "Cum să evadăm din universurile abstracte pe care ni le-am construit singuri" – autoarea îşi imaginează un decor de Crăciun cinematografic, unde patru personaje feminine: Laura, Casandra, Maria şi Clara, adică o *fată bătrână, o femeie divorţată, una în curs de divorţ şi o văduvă*, sunt invitate de Regizor să povestească fiecare câte un vis inedit: o călătorie, o vizită în familie, un moment romantic de dragoste, o revelaţie stranie, asemenea unui episod din Dostoievski.

Dar, în derularea acestor improvizaţii halucinante, intervine un alt Regizor, şi apoi însuşi Autorul – ca sugestie că opera literară se află într-o evoluţie relativă, după concepţia Autorului. Ce reprezintă aceste personaje din umbră, cei doi Regizori şi însuşi Creatorul? (o altă Ana, pe un alt făgaş, convinsă că succesul unei opere literare depinde, în ultimă instanţă, de autoarea cărţii, închisă într-o buclă a timpului, iar finalul ne arată că "Bucla s-a încheiat. Timpul şi-a strâns aripile, şi-a clarificat apele. Real şi ireal ţin de percepţia fiecăruia. Dacă misterul este, cum spune Mircea Eliade, realitatea ultimă, fiinţa noastră, adică ceea ce ne putem recunoaşte şi, deci ceea ce rămân irecognoscibil, întâmplarea aceea trebuie să rămână învăluită în mister".

Desigur, ne-am putea referi şi la alte texte, la fel de reuşite, precum *Soarele de la miezul nopţii, Album de familie*, care ne-ar oferi noi şanse de analiză, dar cele arătate până aici sunt deja lămuritoare asupra metodelor şi capacităţilor creative ale autoarei.

Astfel apare raportul dintre real şi imaginar, dintre creatorul operei beletristice şi criticul literar care o apreciază, numai că, în cazul doamnei Ana Dobre-Pelin este vorba despre aceeaşi personalitate creatoare. Găsesc potrivită alegerea conducerii Editurii Betta, a reviste *Arena literară* şi a Asociaţiei Difuzorilor şi Editorilor de a le acorda, autoarei şi acestei cărţi, un premiu bine meritat.

Valeriu Râpeanu

Cronicile radiofonice (1931-1934) ale lui Tudor Teodorescu-Braniște

Când în urmă cu cinci ani, am încheiat lectura temeinicei și pasionantei monografii pe care doamna Delia Duminică a dedicat-o lui Tudor Teodorescu-Braniște, omul, scriitorul, gazetarul, constructorul unor importante edificii care s-au înscris în istoria presei românești, m-am întrebat ce ar fi spus omul de o modestie fără margini, lipsit de orgolii, când ar fi primit și ar fi citit această carte? Așa cum l-am cunoscut, în deceniul de la sfârșitul vieții sale, sunt sigur că Tudor Teodorescu-Braniște ar fi privit cu sfiala care l-a caracterizat întreaga viață, cuvintele adevărate despre locul însemnat pe care l-a avut timp de câteva decenii în existența agitată și dramatică a presei românești. Prea multe se abătuseră asupra lui, fiindu-i dat să bea până la fund paharul cu otrava ingratitudinii, a nerecunoștinței, a răutății care dospea în sufletele oamenilor ce îi fuseseră în preajmă și se bucuraseră de sprijinul lui imediat și eficient, ca acum să nu se mire că cineva din generația cea mai tânără, care nu l-a cunoscut, se apleacă dorind și izbutind să spună adevărul despre sensul vieții și operei lui.

Și iată că după câțiva ani, doamna Delia Duminică ne înfățișează o nouă fațetă a personalității ziaristului: cea de **cronicar radiofonic**, pe care a ilustrat-o încă din anii de început ai acestei instituții. Se știa despre emisiunile sale radiofonice. Unele erau citate de istorici ai Radiodifuziunii Române, dar ele rămăseseră timp de mai bine de opt decenii în Arhivă. Cum îi era obiceiul când vorbea despre sine, Tudor Teodorescu-Braniște devenea parcimonios. De aceea l-a evocat pe Nicolae Iorga, pe care îl urmărise fascinat din „camera de alături" a studioului de unde savantul rostea conferințele sale radiofonice, având înaintea sa doar un carton de mărimea unei cărți de vizită pe care își notase câteva idei. Și cu darul improvizației, pe care l-a avut ca nimeni altul, alcătuia o conferință în care ideile izvorau limpezi, se desfășurau logic, mergând cu forța cuvântului său drept la inimile ascultătorilor. Sau îl evoca pe Vasile Voiculescu, subliniind rolul eminent pe care scriitorul l-a avut în structurarea emisiunilor culturale ale Radiodifuziunii Române.

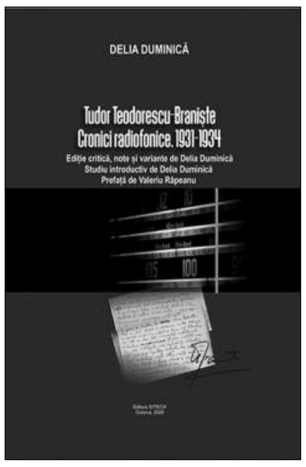
Datorită gestului curajos al doamnei Delia Duminică, emisiunile lui Tudor Teodorescu-Braniște câte ni s-au păstrat în Arhiva Societății Române de Radio văd pentru prima oară lumina tiparului. Alcătuitoarea ediției a avut de înfruntat greutăți, care puteau să-l descurajeze pe orice temerar istoric. Am văzut manuscrisele lui Tudor Teodorescu-Braniște din Arhiva Societății Române de Radio în anii când am alcătuit în aceeași arhivă edițiile *Sfaturi pe întunerec*, de Nicolae Iorga, și *Cărți noi – cronici radiofonice 1929-1947*, de Perpessicius, și nu o dată mi-am spus că starea de degradare a filelor lui Tudor Teodorescu-Braniște, scrise cu creionul, pe o hârtie care nu era de cea mai bună calitate, va fi o piedică insurmontabilă în calea editării lor.

Și, totuși, le avem acum înaintea ochilor, transcrise cu acribie de o cunoscătoare a operei lui Teodorescu-Braniște și ne dăm seama că valorificarea lor publică nu se reduce – ceea ce n-ar fi însemnat deloc puțin – doar la istoria radioului românesc, ci conturează o imagine a vieții noastre culturale din perioada 1931-1934. Perioadă în care o „mare criză economică", pornită în 1929 din Statele Unite ale Americii, se abate nemilos asupra țării noastre, aducând „curbele de sacrificiu", cu urmări atât de dureroase pentru oamenii de rând, perioadă în care instabilitatea politică se cronicizează, iar extremismul își face simțită prezența, culminând cu asasinarea la 29 decembrie 1933 a primului ministru I. G. Duca.

Ne-am fi așteptat ca Tudor Teodorescu-Braniște să fie chemat la Radio în calitatea sa de eminent comentator al vieții politice și sociale românești, așa cum se afirmase de la începuturile prezenței sale în arena gazetăriei noastre. În vremea aceea, Radioul era o tribună eminamente culturală. Și Tudor Teodorescu-Braniște, gazetar independent și om de o vastă cultură, află aici posibilitatea de a realiza una din cele mai sesizante imagini ale vieții culturale românești, văzută în corelație cu viața socială și mentalitatea acelui timp. Pentru că, în anii aceia, cultura românească avea să cunoască una din splendidele ei perioade de înflorire, care – ca să dăm doar un singur exemplu – a consacrat anul 1933 drept anul de vârf al romanului românesc.

Tudor Teodorescu-Braniște privește fenomenul cultural într-o modalitate tridimensională: *autor – editor – public* pentru carte; iar pentru teatru *politică repertorială – interpret – public*. Nu-și arogă drepturi de cronicar literar sau teatral și spune aceasta în emisiunile lui. Urmărește fluxul și refluxul fenomenului editorial și teatral, încurajând și recomandând ceea ce i se pare pozitiv, nou, menit să rămână, chiar dacă semnalarea sa se realizează doar în câteva rânduri, cum e cazul romanului *Întoarcerea din Rai* de Mircea Eliade. Sigur, criteriile lui de apreciere sunt cele ale sfârșitului de secol al XIX-lea, primele două decenii ale veacului al XX-lea, fapt evident în analiza amplă pe care o dedică romanului *Răscoala* de Liviu Rebreanu, capodoperă a prozei românești. Dar considerațiile sale vor îmbogăți nu numai bibliografia operelor respective, ci vor întregi imaginea receptării unor autori și opere reprezentative.

A avut o pasiune pentru teatru. Nu a făcut parte din tagma cronicarilor dramatici profesioniști, deși a scris și sub acest frontispiciu. A fost un iubitor al teatrului, a realizat, cum se vădește și în aceste pagini, portrete memorabile de interpreți – Iancu Petrescu, Tony Bulandra – a pus în evidență valoarea comediei *Titanic Vals* de Tudor Mușatescu și a comediei *Gaițele* de Alexandru Kirițescu, cele două piese care s-au bucurat de un mare succes în perioada amintită și au rămas în istoria dramaturgiei române. Nu era snob: recomanda – ca să dăm doar un singur exemplu – dramatizările izbutite după opere ale dramaturgiei universale și românești.

Tudor Teodorescu-Braniște nu excludea niciunul din factorii care ușurau sau împiedicau accesul la cultură al unor pături largi ale populației, cum ar fi prețul cărții sau al biletului de intrare în sala de teatru, dorința de evadare și de destindere, setea de senzațional etc. Urmărea fluxul și refluxul interesului public, factorii sociali, psihologici și economici care îl apropiau sau îl depărtau de cartea bună, sau de spectacolul de calitate.

Ziaristul se vădește un observator al fenomenului cultural, integrat în viața de toate zilele a societății românești, aflată într-un echilibru instabil, scriitorul ne apare încă o dată cu darurile sale de a recompune atmosfera vremii în articulațiile ei sociale și spirituale.

Doamna Delia Duminică își vede răsplătită munca de cercetător al istoriei presei românești, prin această ediție care îmbogățește portretul marelui ziarist Tudor Teodorescu-Braniște și aruncă fascicole de lumini asupra evoluției noastre spirituale. Fapta sa trebuie interpretată cu elogiile meritate.

Aureliu Goci

Critica progresivă

Toate marile construcții critice leagă eternitatea operei de specificul și performanța lecturii, așa cum cartea semnificantă activează conștiința receptoare. Opera nu produce doar o satisfacție estetică, un fenomen de eflorescență sufletească, ci și un curent paralel de întrebări despre actul procesual și interacțiunea dintre semnificația livrescă și nivelul intelectual al cititorului. Procesul e cu atât mai complex, cu cât semnificația cărții e mai complexă, iar conștiința cititorului e mai înaltă și mai profundă.

Multe personalități excepționale vorbesc despre poezie, dar se gândesc la literatura de toate genurile și speciile. Mulți dau și definiții foarte cuceritoare, dar cu puține conexiuni cu substanța ficțională sau numai se apropie de subiect prin îndoiala socratică meditativă.

Jorge Luis Borges, departe de a da o definiție, vorbește de originile – de altfel, evidente! – ale poeziei. Mai exact, Marele orb spune: „Poezia vine din memorie și uitare."

Unul din cei mai vechi „noi critici francezi", Gaetan Picon, propune un comentariu mai complex: „Cartea... nu ni se impune ca un obiect de desfătare sau cunoaștere; ea se oferă spiritual ca un obiect de interogație, de căutare, de perplexitate. Opera... imediat ce întâlnește o privire cheamă în mod irezistibil conștiința critică; aceasta o însoțește așa cum umbra urmează fiecare pas al nostru. Dacă în textul paradoxal al criticului francez înlocuim termenii „cartea" și „opera" cu „poezia", discursul său rămâne perfect comprehensibil și autentificabil. Poate mai subliniat în cazul genului liric, în secolul al XX-lea, conștiința critică semnează și actul de naștere și valoare al poeziei.

Borges propune definirea poeziei ca un proces psihologic de interacțiune între memorie și uitare, mai mult decât un superior joc intelectual, decât o proiecție psiho-lingvistică a imaginației.

Conștiința umană se identifică plenar ca o memorie personalizată bipolar: pe de o parte, ca acumulare de cunoștințe, informații și imagini, pe de alta, ca uitare, ca element de saturație și hașurare intelectuală. Critica reconstruiește arhitectura conștiinței ambivalente în actul receptării performante și unitare.

Ultimele mari cuceriri spirituale ale umanității privesc comunicarea, dezmărginirea conștiinței și globalizarea informației. Informația circulă cu viteza electronului pe toate meridianele globului, până la calculatorul personal, variantă miniaturală și personalizată a computerului universal.

Atracția pe care o exercită comunicarea și circulația nelimitată a informației a afectat fundamental lectura estetică, lectura dedicată exclusiv universului ficțional. Bombardamentul informațional a redus substanțial atracția pentru lumile imaginare ale cărților. Totuși cărțile continuă să apară – nu se înregistrează scăderi de număr în ultimele decenii, comparativ cu epocile anterioare. Ziarul și informația-imagine nu elimină cartea, care rămâne instrumentul educațional fundamental. Cele două universuri coexistă și chiar se completează la nivelul de comunicare al societății.

Societatea postmodernă desparte informația de cultură și societatea se tehnologizează cu rapiditate și se desparte fără regrete de scrisul de mână. Critica este un act cultural fundamental deși se generează și orbitează din informația actelor și faptelor intelectuale.

Critica progresivă de perspectivă, dar și succesiunea de lecturi specifice de receptare, de la lectura texturală, lectura de ideație și semnificație, lectura de proiecție imaginativă, toate conduc la comentariul exegetic de analiză circulară a operei. Există critici care, tipologic, sunt congeneri cu creatorul operei, care duc mai departe și, uneori, mai profund sistemul de idei.

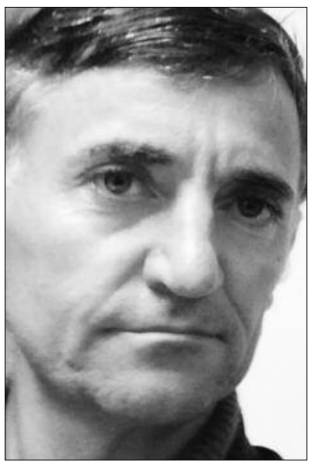
Lectura performantă e lectura critică devenită constructivă, imaginând o semnificație ideatică în jurul semnificației explicite a operei, care articulează o arhitectură semnificantă, care comprimă și articulează întregul proces de creație, de la geneză la finalitatea filosofică și morală.

Grafic, critica progresivă s-ar putea reprezenta ca o piramidă de cărți, cărți una peste alta, cărți una din alta, în continuă ascensiune. Ca un fel de idee de reprezentare, critica progresivă generează și susține o idee coagulantă care, zicând așa, ține perfect aliniate cărțile în bibliotecă 25 din 24 de ore posibile.

Piramida e o construcție indestructibilă, traversată de fire groase de înaltă tensiune spirituală, iar în centrul sau în adâncul ei stă faraonul, stăpânul tuturor bogățiilor, autorul înșelat poate de o glorie trecătoare.

Critica progresivă începe prin a dezvolta o analiză pragmatică pentru a dezvolta o arborescență de idei eflorescente spre fructul frumos – gânditor al lecturii de toate zilele și de toate nopțile. Ea se activează când o conștiință dinamică se întâlnește cu un text semnificant și catalizator, se autoreflectă în oglinda operei și creează o contextualitate performantă când întâlnește cartea performantă.

Vasile Dan Marchiș

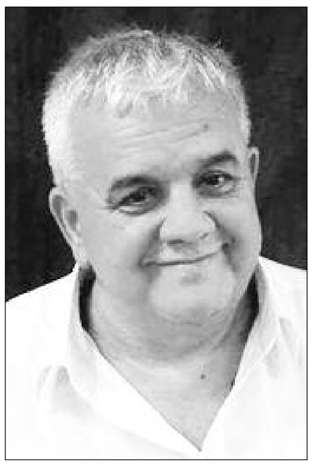
CONCURSUL IADULUI

Încercând să fac o scriere nu doar pe măsura credincioşilor
ci şi a ateilor,
muza mea mai anostă ca oricând
m-a abordat astfel:
„Prin asta unde vrei să ajungi,
în rai sau în iad"
I-am răspuns că în rai nu-i cazul,
cum că e de prisos a încadra doar în ultimă instanţă
fericirea în poezie..."
„Bine, fie !" îmi semnalează muza ca un ghid sau impiegat .
Mi se impune să călătoresc (în concurs) prin iad pe un drum
cu restricţie de viteză şi greutate.
Adică, pe jos şi cu greutate mai mică de cum îmi pot închipui,
de parcă măsor cu pasul Istoria, şi Geografia
concret spus: tot ce a fost
şi este în lume sub dimensiunea cea mai vastă- sărăcia...
Cică aşa cere concursul
şi să nu par suspect
deoarece prin orice poţi deveni suspect
mai puţin prin sărăcie
şi că aşa trebuie să întrec melcul:
nu în mişcare ci la răbdare...
-Gata, urcă pe cântar, îmi spune ghidul !
Urc pentru a fi cântărit...
-Eşti prea greu! Conform regulamentului concursului
nu-ţi este îngăduit să călătoreşti cu această greutate !
Dar dacă vei slăbi câteva kilograme prin ce metodă vrei,
fie prin efort fizic, regim sau post,
ţi se va da totuşi un bagaj ... cât de mic...!"
În timpul călătoriei prin căldura extremă şi post,
slăbesc într-atât încât mi se permite
să iau ceva la mână nu înainte de a fi întrebat
ce profesie, hoby sau pasiune am.
Spun că pe lângă altele sunt poet şi astfel
mi se dau câteva coli de hârtie şi un pix...
Încep a scrie parcă mă debarasez de materiale inflamabile
Scriu parcă mă dezbrac de haine cuprinse de foc
Prin cuvintele de foc sau prin focul de cuvinte,
inima îmi este mai mult decât un pompier.
N-au stins pompierii într-un ritm mai alert cu apă
câte cuvinte a stins şi stinge inima cu sânge...
Mi se dă apă !Multă apă,să pot transpira ...
Ca acest fenomen să se numească transpiraţie nu foc...
Nu trebuie să am transpiraţie de foc ...!
Scriu parcă transpir ...
Transpir parcă scriu...
Exist ca un subiect uşor inflamabil înconjurat de foc,
exclus din gramatică
din criza de verbe şi pus pe lista de rezervă a acesteia
în aşteptarea unei eventuale minuni...
Şi totuşi scriu că nu-mi este teamă că-l vor lua pe Dumnezeu minunile înainte
în acest   sens...
Tatăl Ceresc nu săvârşeşte minuni din indulgenţă...
Dumnezeu nu se ocupă de fleacuri,nici nu v-a scrie nimic în locul meu...
De aceea am speranţa că voi trăi cât mai am ceva de scris...
Scriu cu transpiraţie să nu mi se impună (ca păcăleală)
să folosesc altceva în acest sens...
Să nu ia foc cuvântul...
Consum doar apă ...
Poţi părea suspect şi depunctat consumând orice produs,
mai puţin când bei apă...
Parcurgând în asemenea condiţii iadul la pas, pe jos
şi introducând cu lux de amănunte durerea în poezie
nu ştiam că mai poate lipsi ceva pentru ca acestă
prestaţie să poată fi apreciată pe măsura aşteptărilor
până l-am văzut pe Dumnezeu cum se miră de mine...
De ce se miră...?
Întreb astfel deoarece nici nu ştiu cu cine am concurat...!
Poate am concurat de unul singur...
Nu mi se spune nimic în acest sens...
Ar fi de prisos să mi se dea un alt fel de distincţie
după mirarea respectivă...

EXTREMA MIRARE

Probabil exist fiindcă
Dumnezeu se miră că-mi este greu să
găsesc un loc unde să plâng fără să fiu văzut de nimeni
şi că nu mă mai mir pe nimic...
Unde să plâng...
Este un lucru nefiresc a plânge de fericire
în văzul celor ce plâng de nefericire...
De nefericirea că nu mai au nimic...
Dacă nu mai au nimic,pe ce să mă mir?
Să-i spun la cineva,cum de îi este frig dacă
are mai multe rânduri de haine pe el ...?
Sigur acesta mi-ar spune apoi:
"Cum să nu-mi fie frig dacă sunt desculţ..!."
Păi de ce e desculţ?
De sărăcie,sau că e nebun...?
A vrut el să fie sărac,sau nebun...?
A te mira pe cineva care nu vrea să fie sărac
sau nebun,e un lucru nefiresc...
Dacă Dumnezeu ar vrea să vină la mine
în chip de om sărac
ar fi doar un pretext figurativ
ca a unui actor,
dar Tatăl Ceresc nu e actor care face haz de necazul altuia
şi ştiu că nu va veni astfel...
Că doar ar vrea ,e un lucru firesc
pe care nu am de ce să mă mir....
Iar dacă ar dori să vină la mine
în chipul celui mai bogat om ,
ar fi la fel un pretext fără noimă
deoarece ştiu că nu va veni astfel,
deoarece pe persoane
şi pe lucruri care ne înconjoară
nu am de ce să mă mir
când Dumnezeu este mai presus de ele...

Nicolae Nistor

ave libertate

niciodată nu veţi mai plânge
şi nu veţi mai bate palmele
peste tâmpla nopţilor
mâinile adormite
se vor ruga îngheţate
în fiecare iarnă
dincolo de noi veţi cânta
armonia vieţii
celor care nu o cunosc
niciodată nu veţi mai rosti
decât în mintea noastră
ave libertate
iar noi vom alege globuleţele
nepoţilor
şi vom plânge amestecat
în ceştile cu ciocolată
vom oferi flori
din încolţirea voastră
în fiecare timp
în fiecare viaţă

omul fără aripi

secundele sunt fluturi
grăbiţi
o fericire colorată
peste albul care
inundă timpul
nu voi muri
călătoria mea
este numai a mea
caderile în gol
nu mă sperie
sunt născut înger
din păcatul omenesc
lasă-mă om
să nu întinez zborul

spirala

nu te găsesc în cafeaua
răsturnată
unde nesomnul
are melci pe frunte
iar tu nu înţelegi
de ce când eu sosesc
tu pleci

Satul părăsit

M-am reîntors acolo din întâmplare,
gardul căzut pe o ulcică ce moare,
spartă şi plânsă, goală de veşti...
Ce risipite poveşti!
Totul era rugină şi scorburi,
apoi nimeni nu există nici hornuri,
nimeni nu strigă de la fântână,
nici viaţă nu este, nici tihnă...
Văd locul unde mă ascundeam
să văd iubiri neatinse
şi nurii de fete aprinse,
nimeni nu plânge în poartă,
doar zgomot de clopot
din biserica înclinată.
Nici iarba nu mai are parfum
de cai zburători pregătiţi pentru drum,
nu mai simt în aer miros de salcâm.
Cine să moară, cine să nască,
alai de nuntă în glastră.
Ce verde era Universul acela
când erau copii
cu semne de cireşe furate,
când iezii Domnului alergau
în satul plin de miresme,
mirosul de pâine din cruce
să poată viaţa uşor a o duce.
Lapte de mamă, lapte de viaţă,
să crească copilul ferit de boli...
Copilul să aibă noroc
pus pe ştergarul de flori,
să scape de apă şi foc,
să-i fie poarta deschisă,
să intre norocul şuvoi
pentru el, pentru toţi...
Trecătorului ce bate la porţi,
ce soarbe din ulcica cu boabe de rouă
ce aduce gazdei noroc.
Urarea să aibă belşug cât o vrea...
Unde eşti, satule de călători,
cu lacăte părăsite la porţi,
locul unde vin morţii să ude flori!

paharul pierzaniei

am poftă de un pahar cu vin
înainte de insomniile din noapte
un egoism permis de soartă
dau noroc prin pereţii de carton
cu băutorii din bloc
prea transparentă intimitatea
parcă ar fi o centrală telefonică
bârfitoare cu flaşnetari plutonieri
aşa era în Trabantul sinucigaş
când ne plimbam amândoi
cu cine să dai noroc faţă în faţă
unul este încornorat de foame
altul este egoist din fire
ţine uşile bătute în cuie
se crede un zburător ratat
apoi numerele sunt întoarse
şi viaţa la televizor sau la coadă
este remediul pierzaniei la modă

nemurire...

mă vei uita în fiecare
primăvară
iar toamna îţi vei aminti
când va ploua cu lacrimi
pe pietre singuratice
vei alerga
să îmi aduci o haină
şi multe amintiri
trecute-n altă lume
vom sta la taclale până
ploaia se va usca în noi
iubirea noastră
se va strecura sub pietre
asemeni şerpilor
nemuritori

Cartea zilelor noastre

Oameni şi şobolani

Animale şi-unii, şi-alţii. Într-o parte de Paris. Pe străzi de ocolit. Printre dărâmături şi gunoaie. Mizerie şi cadavre. Mirosuri pestilenţiale. Promiscuitate de necrezut. Ticăloşie de neoprit. Răutate, preponderent, printre bipezi. Drogaţi, alcoolici şi decăzuţi în ultimul hal. Cerşetori, criminali, prostituate. Hoţie, corupţie. Imigranţi, sărăcie. Răzbunări şi incendii. Răzmeriţe, grozăvii fără margini. Una peste alta, realităţi. Tenebroase, odioase, dureroase rău. De ieri, de azi, de mâine. Nu doar pariziene, desigur...

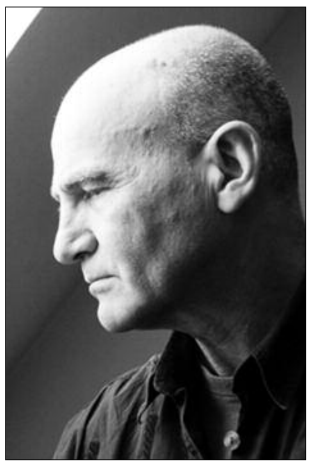
Un jurnalist francez cu simţ literar şi conştiinţă le-a-nfăţişat temerar într-o carte*. Aparent, poliţistă. Intriga, nu spectaculoasă, da□ potrivită, spre a le da la iveală cutezător. Şi convingător. Arătând cum e viaţa şi în mărginimi. Ori ce e lumea nu doar în centrul urbei luminilor. Destinu□, pân□ la urmă cumplit pentru mulţi. Ca ş-alţii înainte mari romancieri, François Forestier nefiind, vizibil, un prozator banal. Ci unu□ poetic, reflexiv subtil. Plin de lirism şi amărăciune. Maliţie bine dozată şi deloc la voia-ntâmplării. Într-un amestec echilibrat.

Omul evidenţiază la fix moravuri, în moravuri diverse. Pune culori adecvate, convingătoare în text. Imaginează util, semnalează abil, moralizează-n context îndreptăţit. Vădeşte idei şi talent în condei. Zdravăn împlinit, neprecupeţit. Scriitura-i dură e literatură. Naraţiunea şochează, însă militează pentru-n viitor făr□ de şobolani oricare-ar fi ei. Un just ideal individual. Şi-n plan mondial, valabil mereu...

*François Forestier, *Strada şobolanilor*, Ed. Crime Scene Publishing, 2010

Alexandru Jurcan

De la Fukazawa la Imamura

Chitaristul japonez Fukazawa s-a apucat de literatură prin 1956 şi a dat lovitura cu romanul *Balada lui Narayama*, ecranizat urgent în 1958, dar eu mă voi referi la ecranizarea lui Imamura din 1983, unde joacă Sumiko Sakamato şi Ken Ogata. Să nu uit : Fukazawa a scris o satiră istorică, iar consecinţele au fost dezastruoase. Ce şi-a imaginat în povestea lui? Că elemente de stânga au năvălit în palatul imperial. Un adolescent de 17 ani din extrema dreaptă a intrat în casa editorului cu un pumnal, a atacat o servitoare, dar şi pe soţia editorului, obligat să-şi închidă publicaţia. Fukazawa s-a autoexilat cinci ani într-un orăşel îndepărtat, trăind dintr-un mic comerţ. Da, opera şi bietul scriitor, trăind amarnic sub vremi... Lasă că filmul lui Imamura a luat în 1983 *Palme d'Or* la Cannes, ceea ce spune multe despre calitatea romanului ecranizat.

Cartea a provocat mare scandal în Japonia, deoarece realismul ei a fost considerat drept „cruzime". Scriitorul ne introduce într-o societate fictivă din 1860, undeva în nordul Japoniei. Acolo există un ritual straniu: bătrânii care împlinesc 70 de ani sunt duşi pe muntele Nara, (unde se află spiritele zeilor buni) şi lăsaţi să moară acolo, ca să rămână hrană suficientă pentru cei tineri.

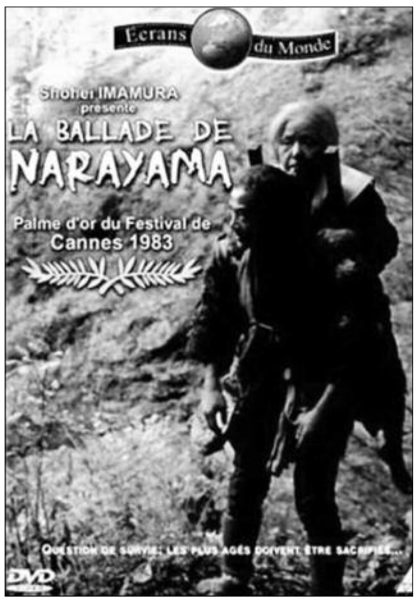
Imamura păstrează coordonatele romanului şi alege un peisaj muntos fascinant, în opoziţie cu primitivismul oamenilor. O natură în fierbere, vie, tonică – munţi, cai, şerpi înlănţuiţi erotic, păsări, broaşte... Un voyeur nestăpânit fuge la căţeaua sa să-şi satisfacă poftele dezlănţuite. Freud e la el acasă, bine instalat în acuplările nocturne, indiferent la semnalul bufniţei. Cei bătrâni ştiu că „ne vom întâlni acolo pe culme".

Să nu uit: Imamura e singurul japonez cu două premii *Palme d'Or*. Mereu îşi punea problema: ce diferenţiază oamenii de animale? Înainte de a face filme, vindea ţigări şi lichior. Actorul Ken Ogata (din filmul despre care vorbim) a murit de cancer la ficat la 71 de ani, chiar când juca rolul unui medic într-un film. Doamne, cum sună marile premii din cariera lui : *Ordinul Soarelui, Raze de aur cu rozetă*!!

Să revenim la film. O bătrână îşi sparge dinţii de o piatră, că nu se cade să ai dinţi buni la vârsta dusului pe munte. Mentalităţi şi rituaHuri sălbatice. Acuplări nocturne impulsive. Parcă nu e nicio diferenţă între animale şi oameni (obsesia lui Imamura). Natura pare indiferentă la viaţa oamenilor, şerpii se plimbă în voie, bufniţa priveşte undeva departe. Dacă unul a furat, trebuie să ceară îndurare de la zeul muntelui. Atrocităţi şi răzbunări ridicole. Plus o duhoare perpetuă.

Mai facem o pauză... Prietenul meu scriitorul, vorbindu-mi despre film, nu înţelegea cum nu ajungea hrana, când acolo era o natură darnică. Şi că toţi erau nişte subdezvoltaţi, care nu puteau transmite niciun fior de tragism, că trăiau într-un primitivism hilar. Adevărat.

Continuăm filmul... Ajungem la climax, la fiul ce-şi duce mama în spate pe vârf de munte, pe cărări întortocheate, prescrise de ritualuri. O natură mirifică, tăceri, lacul învolburat – totul e învăluit într-un pictural frust. Oare nu cumva călătoria pe munte umanizează? Fiul rămâne uimit de peisajul cu schelete şi cu păsările negre devoratoare, apoi îşi îmbrăţişează mama, coboară şi, deodată, cade o ninsoare bogată, semn că zeul e prezent şi aprobă noua prezenţă. Fiul se întoarce, plin de bucurie, să-şi revadă mama, rămasă cu mâinile împreunate a rugă,potopită de zăpezi, în singurătatea morbidă şi absurdă. Şi cum credeţi că reacţionează familia lui la întoarcere? Las un suspans... ar fi cazul.

Mi-am dorit să văd acest film cu ani în urmă. Acum l-am primit pe tavă, el circulă pe internet, deoarece covidul ...urăşte persoanele în vârstă. Oare numai covidul? Mulţi sunt tentaţi să-şi renege rădăcinile. Doar că roata se învârte implacabil.

Muzica zilelor noastre

Zan, cu trio şi big band

Adică Luiza, de la Sfântu Gheorghe. În studioul de concerte al Radiodifuziunii. Cu jazz din veacu` trecut. De la interbelic până spre final. Delectându-ne inspirat, adecvat cu ritmuri şi sonorităţi care mai de care mai atrăgătoare. Că-i o vocalistă de vârf în momentu` de faţă, pe plai românesc. O veritabilă divă a genului ăsta scânteietor. Pendulând între Aura şi Anca convingător, măgulitor. La patru decenii de viaţă, este un muzician format, experimentat în domeniu. Remarcat-am satisfăcut improvizaţiile vocale-ndrăzneţe, nimerite, izbutite. Vădind aplecare şi iscusinţă la scat. Poate stimulată şi de instrumentiştii maghiari însoţitori. Vitalyos Lehel, Gaspar Csaba, Gaspar Almos. Altfel spus, Jazzpar Trio. Mânuitori de contrabas, chitară, vioară (transformată şi-n banjo, util). Csaba, şi vocalist câteodată, în duet cu Luiza, pentru coloratură binevenită...

Numai că nu fură singuri pe scenă tot timpu□. Big band-ul instituţiei de pe Berthelot acompaniindu-i meticulos, fructuos la unele piese. Ca de obicei, Ionel Tudor la pult. Garanţie că totul iese la fix. Şi aplauzele-s pe drept cuvânt meritate. Pentru trupa asta monolit iscusit. Da` şi pentru invitaţi. Cărora le ţine isonu` mereu cu folos. În aşa măsură încât plecăm acas` nemulţumiţi că muzica ia sfârşit prea repede parcă. Făcând planuri pe drum să ne reîntoarcem în sală şi cu alt prilej, câştigul artistic fiindu-ne cert şi bogat...

M-am bucurat de asemeni că după am discutat iară cu Tegu, Natsis, Tudor, Lungu, deja cunoscuţi de atâţia ani. Ultimu`, deschizându-mi, în tinereţe, urechile larg către muzica asta nepieritoare. De la cei de culoare pornită ferice în lume. Ca azi s-o promovez şi eu apăsat, pentru suflu-i peren, minunat...

ADRIAN SIMEANU

MIHAI MERTICARU

SONET-DINAMITĂ

Pegasul m-aşteaptă-nşeuat la scară
Să săgetăm a stelelor orbită,
Pe pajiştea astrală insolită,
Să-ncingem o beţie planetară

Departe de lumea eteroclită,
Meschină, promiscuă şi ignară.
Cascadă, să mă fac, o Niagară,
Sonetul să-mi devină dinamită,

Fetidul putregai, s-arunce-n aer,
Să-nveţe să se lupte-n trântă dreaptă,
Cu toate ororile să-l încaier,

Tornade să dezlănţuie, şi vaier,
Să facem far din vorba înţeleaptă,
Înspre zenit să mai urcăm o treaptă.

SONETUL ÎNVINGĂTORULUI

Când primăvara răsare-n cuvinte,
În piept îţi cântă-ntruna mii de viori,
Planeta-ntreagă se scaldă-n culori,
De-atâtea farmece nu se dezminte.

Poete, iată-te învăţat să zbori,
Începe iar muza să te alinte,
Nu aşteaptă din parte-ţi jurăminte,
Cum o făcea, cu mofturi, adeseori.

Să-nfrângi acuma timpul e mai uşor,
Pegasul te-aşteaptă-nşeuat la scară,
Neputinţa nu se mai pune zăpor,

În sfârşit, poţi fi mare învingător,
Iubit în ţară, preţuit afară,
Recunoscut la scară planetară.

SONETUL UNEI PLĂSMUIRI

Zâmbetul tău mi se scaldă-n privire
Şi-n oricare floare te văd pe tine,
Nu sângele, ci tu îmi curgi prin vine,
Dumnezeiască, rară plăsmuire.

Un ceas de nu te văd în preajmă chin e,
Soarele îşi pierde din strălucire,
Inima-mi e pe punctul de topire,
O catastrofă, în lume, survine.

Noapte albă, din ochii tăi, răsare,
Prefăcându-se-n fluvii de lumină,
Să-mi fie viaţa toată sărbătoare,

Un promiţător răsărit de soare.
Icoană sfielnică şi senină,
Comorile lumii-n tine se-mbină.

SONETUL LUMINII

Miresmele din floare, simţi cum urcă?
Roiuri de stele, le vezi cum coboară?
Auzi cum cade apa-n scoc la moară
Şi vântul, printre fagi, cum se încurcă?

E-o frumuseţe ce te înfioară,
Că simţurile nu se mai descurcă
Şi ploaia de doruri le dă de furcă
Când chiuie pe-o strună de vioară.

Pajişti pline de onixuri şi agate,
Întreaga fire se copilăreşte,
Păsările cântă precipitate,

Înfruptându-ne cu eternitate.
Presimţi cum pulsul vieţii se-nteţeşte
Şi foşnetul luminii te-asurzeşte.

Maria Ieva

îmbujorare

îmbujorate
mâinile mele
sărută mâinile tale
filă cu filă
cuvânt din cuvânt
lumina din mine
îmbrăţişează
lumina din tine

citesc

citesc
poezii nescrise
gând după gând
frunză după frunză
toate mă îndeamnă
să citesc
cu voce tare

citesc
poezia frunzelor
dar cuprinsă de trac
vocea mi se stinge
şi frunzele
gând după gând
dor după dor
se desprind de ram

eu și iubirea

eu și iubirea nu suntem una
ea se înalţă dincolo de stele
eu rămân cu privirea pierdută
în fântână
nu ştiu să definesc iubirea
pe mine nu pot să mă cunosc
ne desparte teama de suferinţă
dar ne apropie dorul de moarte
ea ţi-ar dărui aripile
eu ţi-aş dărui inima
fără mine
ea se întoarce în el
fără ea
nu pot ajunge la tine

feţele cubului

cine sunt eu cel care mă cert
cu gândurile mele
dar eu cel care rămân fără gânduri

cine sunt eu cel care îmi doresc un alt trup
dar eu cel care vreau eliberarea din trup

cine sunt eu cel care tânjesc
după o noapte de dragoste
dar eu cel care caut singurătatea

cine sunt eu cel care aştept lumina
să-mi înflorească în umeri
dar eu cel care trafichez aripi

cine sunt eu cel care mă privesc în oglindă
dar eu cel care ies din oglindă

cine sunt eu cel care nu ştiu ce sunt
dar eu cel ce care sunt ceea ce nu ştiu

cei care locuiesc în mine nu ştiu cine sunt

râuri de rouă

pereţii nu sunt oglinzi
nici eu nu sunt petru
la poarta cerului
râuri de rouă
îşi caută plinul

aproape

suntem
tot mai aproape
de depărtare

doar noi
în
cuibul de raze

Mihai Păcuraru

ALUNECÂND, URCÂND ŞI DIN NOU

Crapă o piatră, urcă o lumină în mine,
arde o apă în tine,
și atunci crezi că rana astupată de sânge și abur
se lasă la vale, într-o groapă
săpată capcană ce așteaptă tot trupul.

Alergi și vezi ce timid îți răspunde,
eu cred că îți răspunde chiar atunci când
un fluier îți așterne întunericul și lumina
atât de spectaculos, din tine, din mine,
urcând, coborând, spre cer și pământ, un întreg.

Eu tac și tu treci, tu treci și eu tac,
cine tace și cine trece, cine e hoinarul
necăutat de nimeni și dorit de toți
în jocul stupid de-a iubirea și de-a moartea
de la naștere până la zero. Și din nou.

LÂNGĂ ÎNGERII LIMPEZI

Tată din ceruri, tată al meu, chiquitita îți cântă
și fluierul rupt în ochi când îl văd mă rănăște,
iar sângele sărat nu știe de unde vine și
unde se duce;
uneori se duce spre inimă,
alteori, cred că e un mic fluviu
doritor să se ascundă
de
viață
sau de moarte-liber.
Tată din ceruri, tată al meu, cântecul tău se
adapă din strugurii blânzi scurși în butoaie;
nimeni nu crede ce fulger în creier
atunci când plasează un atom de sincer melos,
tată din ceruri...
Tată din ceruri, acum numai o undă vine spre tine,
așchii de nesomn spre așchii de verde; de unde atâta verde
te întrebi, poate, din somnul meu în aburul spirit contur;
cântăm împreună și pianul cântă cu noi, pe clape
pășind îngerii limpezi...

PĂMÂNT AL UNUI POPOR DE ÎMBLÂNZITORI

Visez și acum, visez un pământ ce smulge și vibrează,
Încât cuvintele sunt așa de puține, cum sentimentele,
Dar de atâta iubire în răbufnire din amestec de petale
Și polen, unic polen cât dorul de pământ unit în vis;și
Acum, în celălalt vis dorit mai mult de durere și expansiune
Oamenii se caută, ridică o casă la marginea dorințelor sau
Chiar în dorința de a fi plug și brază într-un iluzoriu
Teritoriu, pe care îl descifrez și-l arăt ca pe o jucărie,
Așa cum o dai copiilor ce se bucură, bomboană ce-o
Simt că e dulce. Pământul copiilor, larg teren de joacă,
Pământul oamenilor, larg spațiu de suflet, unde iubirea
Dă bineţe la toți. E atât de revoltător de simplu să scrii
Despre pământ, iubire, copii-cuvinte pentru unii golite
De imperativul sensului de a găsi rațiunea trăirii,
Fără de care nici poeții n-ar ști de ce ninge pe coli
Cu picături de sânge din trupurile lor, plămădite de
Dumnezeu în timp ce se juca, având prea mult lut la îndemână.
Atunci, lăsați cuvintele să zburde, țipând despre un pământ,
Pe care eu îl populez, din nou, după un alt potop, cu mărăcini
Înfloriți, spre a fi pernă și saltea unui popor de auto-dresori.

FĂRĂ NICIUN TITLU

Te întrebi, păsări îți cântă în gând și aluneci pe salcâmi,
te întrebi mereu dacă eu nu sunt, mai sunt alte plante.
Planete, oameni, și strigi, cum strigi în somn, răscolit în
pat, cu trupul de gheață, gol, neatins de priviri, și ce?

Altcuiva îți dorești să te dai, și nu știi, spre kilometrul zero,
luat din orice direcție, stabilită sau nu, spre un oraș,
gură de verdeață, unde singurătatea te vinde la intersecție,
pornind pe roșul semaforului, păzit de linia neîntreruptă.

Te întrebi, dar taci, că orașul, oricare ar fi el:New-York, București,
Lisabona, o să-ți strige, printre străzi, cu taximetre- lămâi,
că orele tale nu valorează nimic, pentru că timpul e doar
în capul tău, te naște și mori în tine și doar câteva vorbe
ţi le ia îngerul și le duce acolo de unde ai plecat, pe când
erai uscată și verde coajă de stejar, pe un deal anonim.

poesis

Teodor Oancă

Proveniența unor nume de familie românești

Numele de familie călătoresc împreună cu purtătorii lor. Acest lucru înseamnă că pentru largi categorii de nume de familie putem aprecia de unde provin. Lingviștii au fost preocupați mai mult de precizarea originii lor, de structura și particularitățile de ordin lexical și gramatical pe care le identifică. Dar, așa cum recunoaștem un moldovean, un ardelean, muntean sau oltean după felul cum vorbește, tot așa putem spune din ce provincie istorică provine un anumit nume de familie.

Numele de familie românești s-au oficializat în epoci diferite. În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea s-au oficializat numele de familie din Imperiul habsburgic, din care făceau parte și provinciile românești Transilvania, Maramureș, Crișana și Banat. În Vechiul Regat, oficializarea numelor de familie a fost impusă de Legea asupra numelui din 1895. Până la vremea respectivă, identificarea persoanelor se făcea prin sintemul popular, care avea la bază exprimarea filiației. În regiunile românești transcarpatice, la numele personal era suficient să fie alăturat numele personal sau supranumele tatălui (Ion Brad, Dumitru Olar). În Vechiul Regat, filiația era exprimată în același fel, sau cu numele tatălui precedat de vocabula slavonă sin (= fiul): Matei sin Vasile, sau cu numele personal al tatălui în cazul genitiv: Gheorghe al lui Petre.

Există o serie de particularități care deosebesc unele categorii de nume de familie din regiunile istorice românești. Unele au caracter specific, local, altele se explică prin intervenția autorităților maghiare din regiunile românești transcarpatice. După structura lor, putem spune că un nume de familie își are originea în Vechiul Regat sau în regiunile românești transcarpatice.

Încă de la începutul secolului al XIX-lea se afirmă în Moldova și Țara Românească nume de familie rezultate din numele personal al tatălui derivat cu sufixul antroponimic *-escu*. În felul acesta se exprima raportul de filiație în cel mai înalt grad (Petre Ionescu = Petre fiul lui Ion). Sufixul *-escu* din antroponimia românească este echivalent cu sufixele *-ev, -ov, -ovici* din antroponimia slavă.

În regiunile românești transcarpatice, autoritățile maghiare au interzis acceptarea numelor personale românești derivate cu suf. *-escu*. Abia după 1918, când aceste regiuni românești au revenit la statul român, numele de familie derivate cu acest sufix au pătruns și peste munți, datorită personalului din armată, administrație și învățământ trimis să românizeze aceste structuri ale statului. Așadar, prezența în Transilvania, Maramureș, Crișana și Banat a numelor de familie derivate cu sufixul *-escu* este urmarea celor petrecute în aceste regiuni după 1918, sau avem în vedere și nume moștenite de la persoane care purtau asemenea nume și care proveneau din Vechiul Regat. Prezența azi în regiunile românești transcarpatice a numelor de familie derivate cu sufixul *-escu* este o mărturie a mobilității persoanelor ajunse acolo în ultimul secol din motive de ordin economic, social, cultural. Dau ca exemplu numele de familie *Alexandrescu,* cu frecvența absolută 8130, prezentă în Baza de date antroponimice a României (BDAR) pe regiuni și județe în 1994:

Alexandrescu 8138: O-869 (168-Dj, 286-Gj, 166-Mh, 167-Ot, 82-Vl); **M**-1972 (171-Ag, 79-Br, 308-Bz, 38-Cl, 328-Db, 62-Gr, 73-Il, 771-Ph, 142-Tr); **D**-298 (222-Cț, 76-Tl); **ML**-1701 (212-Bc, 93-Bt, 126-Gl, 582-Iș, 212-Nț, 91-Sv, 258-Vr, 127-Vs); **MR**-71 (52-Mm, 19-Sm); **T**-357 (10-Ab, 10-Bn, 136-Bv, 40-Cj, 14-Cv, 63-Hd, 3-Hg, 39-Mș, 42-Sb); **CR**-72 (36-Ar, 26-Bh, 10-Sj); **BNT**-170 (75-Cs, 95-Tm); **B**-2628.

O particularitate a antroponimiei românești din regiunile transcarpatice este absența lui *-u* final din sufixul *-(e)anu* sau de la supranume cu finală consonantică: Abrudan, Moldovan, Oltean, Dogar, Morar, Olar, Rotar etc. Și acest lucru s-a datorat autorităților maghiare care excludeau orice posibilitate de recunoaștere a specificității antroponimiei românești. Prezența unui asemenea nume în Vechiul Regat face automat trimitere la proveniența lui de peste munți, așa cum nume ca Moldoveanu, Olteanu, Dogaru, Moraru, Olaru, Rotaru nu erau posibile mai devreme de 1918 în regiunile transcarpatice.

Numele de familie derivate cu sufixul *-eanu* aduc informații asupra provenienței unor persoane chiar și în interiorul unei regiuni. Numele de familie *Dunăreanu*, cu frecvența 568, este prezent în număr semnificativ în județe departe de localități dunărene: 39 în jud. Botoșani, 20 în Prahova, 35 în Vaslui. Supranumele *Dunăreanu* a fost atribuit în secolul al XIX-lea unor persoane care au fost mai curând cunoscute sub acest nume în noile localități de reședință decât prin cel personal. O persoană cunoscută cu supranumele *Dunăreanu* a optat ca acest supranume să devină nume de familie în baza Legii asupra numelui din 1895.

Sunt de reținut și numele de familie provenite de la nume de localități, derivate cu suf. *-eanu*. Spre deosebire de cele care se revendică de la nume de provincii, de ape, cele care își au originea în nume de localități exprimă cu exactitate o circulație pronunțată a oamenilor, cu schimbare de domiciliu. Numele de familie *Ploeșteanu* are frecvența 742 repartizată astfel:

Ploeșteanu 742: O-9 (1-Dj, 7-Gj, 1-Ot); **M**-345 (13-Ag, 28-Br, 3-Bz, 48-Cl, 2-Db, 41-Gr, 64-Il, 39-Ph, 107-Tr); **D**-61 (54-Cț, 7-Tl); **ML**-50 (1-Bc, 33-Gl, 1-Nț, 15-Vr); **MR**-15 (Sm); **T**-33 (9-Bv, 13-Hd, 4-Mș, 7-Sb); **CR**-2 (Sj); **BNT**-2 (Tm); **B**-225.

Frecvența din București este dată de persoane ai căror înaintași, proveniți din Ploiești, au dobândit supranulele *Ploeșteanu*, devenit nume de familie, în alte localități decât cea de origine, înainte de legalizarea oficială a numelui de familie.

Un caz aparte îl prezintă numele de familie revendicat în egală măsură de la nume de apă și nume de localitate. Dau ca exemplu numele de familie Argeșeanu, cu frecvența 464 din BDAR:

Argeșeanu 464: O-63 (13-Dj, 19-Gj, 10-Ot, 21-Vl); **M**-210 (50-Ag, 1-Br, 1-Bz, 3-Db, 10-Gr, 15-Ph, 89-Tr); **D**-9 (7-Cț, 2-Tl); **ML**-32 (1-Bc, 1-Bt, 1-Iș, 3-Nț, 5-Sv, 20-Vr); **T**-16 (9-Bv, 6-Hd, 1-Sb); **CR**-1 (Bh); **BNT**-12 (Tm); **B**-221.

Numai în cazul reconstituirii arborelui genealogic al cuiva se poate ajunge la cunoașterea exactă a locului de proveniență a înaintașului care a dobândit supranumele Argeșeanu: localitatea Curtea de Argeș sau o localitate riverană râului Argeș.

O particulatitate de ordin gramatical caracterizează antroponimia moldoveană: aglutinarea articolului genitival pentru exprimarea filiației. Este vorba de nume de familie ca Aanei, Aioanei, Amariei, Apreotesei, Avasiloaei, Avădanei etc. Prezența unei persoane cu un astfel de nume în oricare altă regiune a țării e suficientă să constatăm proveniența moldoveană a ei. Dau ca exemplu două asemenea nume cu frecvența din 1994, potrivit BDAR.

Aioanei 2864: O-15 (2-Dj, 4-Mh, 9-Vl); **M**-83 (10-Ag, 4-Br, 17-Bz, 15-Cl, 9-Db, 8-Gr, 18-Ph, 2-Tr); **D**-69 (68-Cț, 1-Tl); **ML**-2308 (155-Bc, 320-Bt, 30-Gl, 326-Iș, 367-Nț, 1035-Sv, 35-Vr, 40-Vs); **MR**-3 (Sm); **T**-106 (9-Ab, 27-Bv, 5-Cj, 32-Hd, 1-Hg, 13-Mș, 8-Sb); **CR**-47 (Ar); **BNT**-111 (13-Cs, 98-Tm); **B**-122.

Avădanei 1030: O-13 (1-Dj, 2-Gj, 3-Mh, 2-Ot, 5-Vl, **M**-71 (2-Ag, 11-Br, 2-Cl, 20-Db, 5-Il, 28-Ph); **D**-44 (33-Cț, 11-Tl); **ML**-643 (139-Bc, 37-Bt, 98-Gl, 207-Iș, 38-Nț, 20-Sv, 26-Vr, 78-Vs); **MR**-3 (Mm); **T**-131 (4-Ab, 11-Bn, 43-Bv, 1-Cj, 3-Cv, 57-Hd, 4-Mș, 8-Sb); **CR**-13 (10-Ar, 3-Bh); **BNT**-41 (7-Cs, 34-Tm); **B**-71.

Prezența persoanelor cu aceste nume de familie în afara spațiului de origine e motivată din punct de vedere economic și social. Observăm că în unele județe din afara spațiului moldovean, precum Hunedoara, Timișoara, Brașov, Constanța, centre care au avut un ridicat potențial economic, prezența unui număr mai mare de persoane se explică prin atragerea de forță de muncă.

Sunt cuvinte dialectale al căror sens a trecut de mult limita spațiului de întrebuințare. Un astfel de cuvânt este *barabulă* "cartof", în subdialectul moldovean. Porecla *Barabulă* a devenit nume de familie, care în BDAR are frecvența 353, din care în județele din Moldova 265. Evident că pentru celelalte prezențe din restul țării ale numelui *Barabulă* originea moldoveană este incontestabilă. Și în cazul acesta poate fi dat ca exemplu județul Hunedoara, cu 21 de persoane cu acest nume de familie.

Tot de origine dialectală este numele de familie *Perju* (< perjă "prună"), cu frecvența 2193, din care în Moldova 1652. În afara spațiului moldovean, rețin frecvența 37 în județul Prahova, 73 în Brașov, 33 în Hunedoara, 28 în Timiș. Așadar, numele de familie i-a urmat pe posesorii lor, persoane cu domiciliul stabil în județele respective.

Rezultă, din cele menționate, că unele nume de familie, prin originea lor, dețin informații de natură să explice proveniența geografică a numelui purtat de diferite persoane, nume din epoca premergătoare instituționalizării numelui de familie. Astfel de nume evidențiază acum spațiul lor de origine, dar și dinamica răspândirii lor în teritoriul românesc.

Există o serie de particularități care deosebesc unele categorii de nume de familie din regiunile istorice românești. Unele au caracter specific, local, altele se explică prin intervenția autorităților maghiare din regiunile românești transcarpatice. După structura lor, putem spune că un nume de familie își are originea în Vechiul Regat sau în regiunile românești transcarpatice.

lingvistică

Ion Pillat – 75

(urmare din pag. 4)

din sat…//De nuntă sau de moarte, în turnul vechi din sat." Poemul este conceput simetric și sub aspect cultural, întrucât cele două cicluri existențiale desemnează două vârste ale literaturii, prin alese referințe livrești. În timp ce bunicul îndrăgostit recita pentru Calyopi *Lacul* preromanticului Lamartine și *Zburătorul* lui Heliade-Rădulescu („Privind cu ea sub lună câmpia ca un lac,/Bunicul meu desigur i-a recitat *Le lac.*//Iar când deasupra casei ca umbre berze cad,/Îi spuse *Sburătorul* de-un tânăr Eliad.// Ea-l asculta tăcută, cu ochi de peruzea…/Și totul ce romantic, ca-n bazme, se urzea."), poetul ipostaziat în urmaș îi recită iubitei din poezia simbolistului Francis Jammes - cu influență modelatoare în lirica pillatiană; dar și *Balada lunei* a tradiționalistului erudit Horia Furtună, prietenul și colaboratorul lui Pillat: „Subțire calci nisipul pe care ea sări./ Cu berzele într-ânsul amurgul se opri…//Și m-ai găsi zâmbindu-mi, că prea naiv eram/ Când ți-am șoptit poeme de bunul Francis Jammes.// Iar când în noapte câmpul fu lac întins sub lună/ Și-am spus *Balada lunei* de Horia Furtună,"

Refacerea traseului inițiatic al îndrăgostiților și, implicit, simetria destinelor sugerează ideea de durabilitate într-un cadru natural conturat sub semnul eternității. Retrăirea „timpului materializat în amintire" devine pentru Ion Pillat experiență particulară, transferată în substanță poetică originală. El a consacrat geografia argeșeană ca spațiu poetic inconfundabil, nu doar în *Pe Argeș în sus*, ci și în alte cicluri înrudite. Mă rezum la un singur exemplu din *Bătrânii*: „Văd Argeșu-n zăvoaie, cu case mici Pitești,/ O, deal de la Florica, în toamnă drag îmi ești /…/ Și iată că pe dealul copilăriei mele/ Trecutul ancorează cu-albastrele-i vintrele…/ În inima vrăjită și-înfige vechiul ghimp:/ Privirea mea din spațiu alunecă în timp".

Mariana Şenilă-Vasiliu

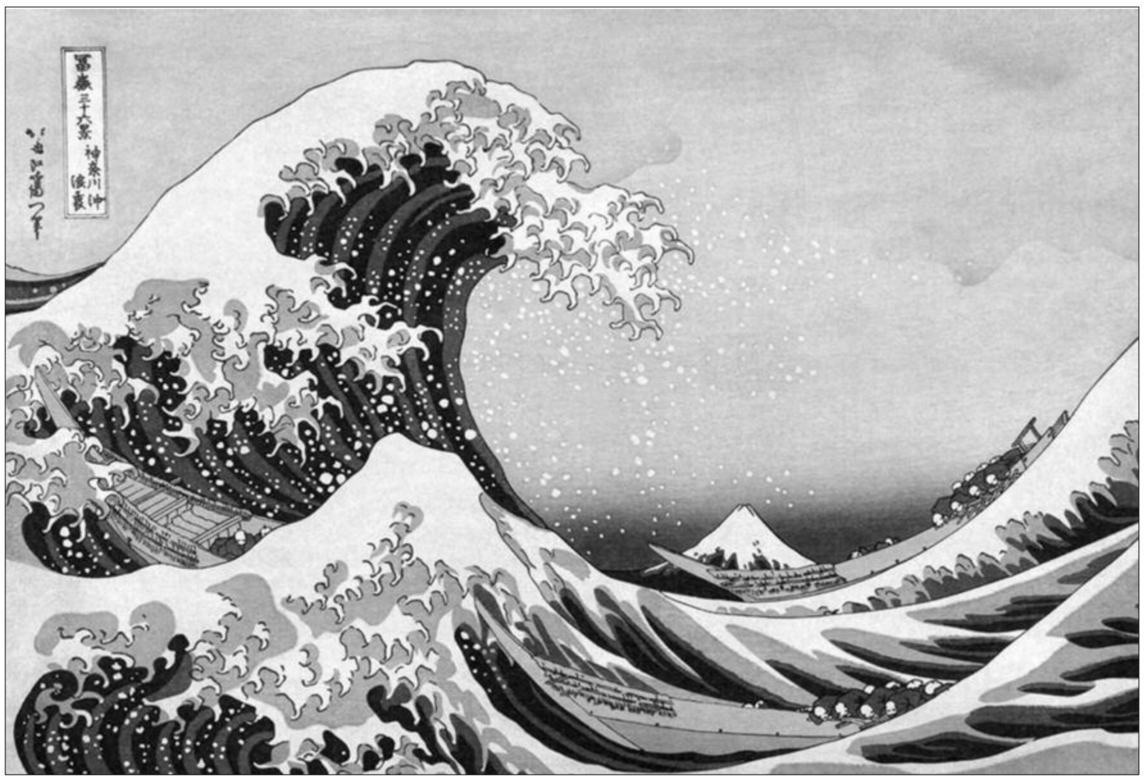

"MARELE VAL"
Autor Katsushika Hokusai (1760-1849)

Culoare și tuș pe mătase. Anul execuţiei, 1831
Metropolitam Museum of Art, New-York

Nicio altă ţară din lume nu dă mai mult senzaţia de vulnerabilitate şi efemer ca Japonia. Ce-i, la urma urmelor, Japonia decât un şirag de insule şi insuliţe vulcanice, plutind în ocean, veşnic zgâlţâite de cutremure şi luminate de cercul de foc al Soarelui la răsărit? Numele i-a fost dat de chinezi care i-au spus Jih-Pun sau Ni-Pan, ceea ce s-ar traduce prin Soarele răsare sau în răsărit, de unde şi denumirea europenizată de Ţara Soarelui Răsare. Fujiyama, cu silueta lui vulcanică, neagră şi cu vârful acoperit veşnic de nea, este al doilea simbol al Japoniei, după imaginea Soarelui în răsărit. De cum spui Fuji, gândul te duce la cele 36 de imagini ale muntelui sacru în viziunea celui mai cunoscut şi preţuit artist japonez, Hokusai, cel de-al treilea simbol nipon.

Literatura şi arta japoneză sunt obsedate de efemer şi de boarea constantă a morţii exprimată metaforic prin trecerea inexorabilă a timpului şi scurtimea vieţii. În poezie, niponii au preferat genul scurt, *tanka* - de 31 silabe, şi *haikai* sau *haiku* - de doar 17 silabe, un fel de crochiuri în cuvinte care surprind în atât de puţin subiectul, spaţiul, timpul şi emoţia. De remarcat însă că poeţii japonezi erau şi caligrafi sau pictori, de unde intensitatea şi expresivitatea imaginilor pe care le surprind. Şi invers, în imaginile artistice, discret şi subtil, se strecoară fiorul poetic. Nimic ostentativ nici în poezie, nici în pictură; citind una,

văzând-o pe cealaltă, necunoscătorului imaginile i se par banale, dar câtă încântare află în ele, ce miracol estetic şi sufletesc descoperă iniţiatul, cel cu gust fin şi spirit elevat.

Stilul pictural numit *ukiyo-ye*, în traducere al *„lumii plutitoare”*, al timpului ce se scurge a fost creat de câţiva pictori la sfârşitul secolului al XVII-lea şi începutul celui următor. Ei au abandonat vechile moduri de reprezentare şi mai cu seamă vechile canoane legate de decorarea templelor, oprindu-se asupra imaginilor vieţii care curge, asupra clipei trecătoare pe care o reprezintă cu nerv şi în totală libertate. (Parcă-l auzi pe Goethe rostind celebra sa invocare: „O, clipă stai că prea frumoasă eşti”.). Dacă în vechile picturi subiectul se profila pe un fond neutru, uniform, noii pictori introduc în imagini peisajul, care la Hokusai devine însăşi subiectul stampelor. În plus, faţă de cei din vechime, care executau stampele doar în alb-negru, Harunobo a introdus culoarea. Acei pictori dedicaţi stilului *ukiyo-ye* nu au revoluţionat doar stampa japoneză, ci şi pictura europeană din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Fără ei n-ar fi existat arta modernă, începând cu impresionismul şi terminând cu arta abstractă (*taşismul*, în mod special). Ei, cei dintâi, au întors privirea de la imaginile sacre din temple asupra naturii, a lumii mărunte a vieţuitoarelor şi vegetaţiei, asupra mediului înconjurător, a muntelui şi apei, a lumii umile. Îndemânarea lor artistică a izbândit să învie şi să aducă în faţa ochilor uluitoarele imagini. S-au numit Harunobo (1726-1770), Utamoro (1753-1806), Hokusai (1760-1849) şi concurentul său direct Hiroshige (1797-1868). De fapt, aceştia sunt doar cei mai vestiţi, există însă şi alţi artişti înscrişi tematic şi tehnic-artistic în curentul „lumii plutitoare”, al lumii care trece. Iniţiatoarea ca subiect a acestui stil a fost întâmplător şi involuntar poeta Sei Shonagon care în *„Însemnări de căpătâi”*, un fel de jurnal, are o scurtă însemnare despre ”*Lucruri care nu fac decât să treacă*”: corabia cu pânzele sus; anii omului; primăvara, şi vara, şi toamna, şi iarna”. Vechimea însemnărilor poetei din secolul X nu fac decât să ateste obsesia dintotdeauna privind efemerul a japonezilor.

Dintre toţi reprezentanţii stilului *ukiyo-ye,* cel care s-a singularizat încă de la bun început a fost Hokusai. Meritele sale sunt cu atât mai mari cu cât a fost un autodidact, neurmând nicio şcoală sau formă de educaţie artistică, refuzând să se supună constrângerilor de orice fel, şi tematic, şi tehnic-pictural. Singura se nebunie era desenul (în urma sa au rămas peste 30.000 de desene). De altminteri, se şi autointitula „bătrânul nebun după desen”. În volumul „Oglinda desenelor lui Hokusai”, apărut în 1818, el enumeră cele trei condiţii/calităţi pentru a deveni un pictor cu adevărat mare: *un spirit elevat; o execuţie liberă a penelului; o concepţie despre lucruri*. Greu de îndeplinit cele trei condiţii pentru orice pictor, nu însă şi pentru Hokusai care, din vârful pensulei, se joacă cu imaginea. De înţeles de ce: avea o curiozitate aproape bolnavă pentru tot ce-l înconjura, avea simţul acut al observaţiei, iar corelaţia minte, suflet, ochi şi mână era la el perfectă. La care ar trebui adăugată dromomania, născută din nevoia de cunoaştere, care a făcut din pictor „cel mai ilustru vagabond al Japoniei”, cum l-a numit cineva. Asemenea lui Cezanne, care a făcut din Muntele Sainte-Victoire obiectul preocupărilor sale artistice, al căutărilor şi soluţiilor tehnico-picturale, Hokusai şi-a fixat şi el atenţia asupra Muntelui Fuji. Ce zic „atenţia”, a fost o adevărată obsesie. De fapt, lucrurile s-au petrecut invers, cel dintâi a fost Hokusai şi abia apoi Cezanne. Ce i-a făcut pe cei doi artişti să se oprească asupra muntelui a fost tocmai austeritatea subiectului, dar amândoi au creat numeroase „variaţiuni pe temă dată”, cum se spune în muzică. Câte tablouri a pictat Cezanne cu subiectul Muntelui Saint-Victoire, n-am reţinut, în schimb se ştie cifra stampelor dedicate Muntelui Fuji de către Hokusai: o primă serie de 36 de imagini, completată ulterior cu alte zece, şi o a doua de 100 de imagini ale muntelui sacru. (Pentru japonezi, a visa în noaptea Anului Nou celebrul munte înseamnă cea mai norocoasă prezicere). Ce este însă frapant în stampele lui Hokusai este felul în care a încadrat silueta inconfundabilă a muntelui în peisaje luate din diferite părţi şi unghiuri care este aproape permanent contrapusă apei, râurilor, lacurilor sau mării, completate de scene domestice şi mai cu seamă de vegetaţie. Uneori în aceste imagini dominant este Fuji, alteori de-abia de se distinge, ca un simbol minuscul, silueta sa magică.

Cea mai impresionantă lucrare pictată pe mătase din seria celor 36 de imagini ale Muntelui Fuji este... *„Valul*” sau *„Marele val*” în care Hokusai a răsturnat proporţiile munte-apă în favoarea unui val uriaş ce se prăvale peste nişte bărci pescăreşti gata să fie înghiţite de mare. În depărtare, abia de se distinge, minusculă, silueta Muntelui Fuji, el însuşi părând cocoaşa unui mic val.

Ce este această imagine de o frumuseţe teribilă, dând concomitent fiori de groază şi de plăcere privitorului? Ce o deosebeşte de puhoiul de marine pictate de artiştii europeni? De ce şi de unde până unde năprasnicul val care copleşeşte imaginea? După ce în 2011 am asistat, prin televiziune, la catastrofala distrugere provocată de un val *tsunami* care a ras coastele nord-vestice ale Japoniei, îmi este imposibil să mai consider „Valul” lui Hokusai ca o joacă picturală, ca un accident în viziunea sa artistică. Uriaşul val ce se înalţă întinzând „gheare”, cum numea Van Gogh crestele înspumate, nu este un val oarecare, fie el şi mare, ci un înspăimântător *tsunami* care a surprins bărcile, negustorilor scrie cineva, pescarilor, zic eu. Se vede asta din atitudinea celor din bărci care, speriaţi, se apleacă spre fundul ambarcaţiunilor, de parcă asta i-ar putea salva.

Forţa exprimării artistice a făcut din „Valul” lui Hokusai un simbol al întregii sale arte şi al artei japoneze însăşi. Impactul vizual provocat de „Valul” este cu atât mai mare cu cât imaginea este simplă şi concisă; culoarea dominantă este albastrul rece de Prusia, căruia i se adaugă alte două albastruri, cărora li se contrapune gălbuiul ceţos al cerului pe care se caligrafiază în ton uşor mai închis, norii. Maniera de tratare este grafic decorativă, şi cu toate acestea ea nu se rezumă doar la caligrafierea elegantă a siluetei valului, are forţă şi o imensă expresivitate. Atenţia privitorului, mintea sa şi starea emotivă sunt confiscate de silueta dramatică a *Valului,* dar unde este Muntele Fuji care a dat denumirea seriei şi care la publicare a dat numele albumului de stampe publicat în 1931? Paradoxal, „Valul” a fost imaginea reprezentativă a acestuia figurând chiar pe copertă. Asemeni celor aflaţi sub ameninţarea tsunamiului, care înspăimântaţi îşi aţin atenţia doar asupra muntelui de apă, abia într-un târziu îi desluşeşti silueta ce seamănă mai degrabă cu un mic val răzleţ. Ca întotdeauna, Hokusai ia prin surprindere şi nonconformism. Ca şi în viaţa de toate zilele, regulile nu-s pentru el, liber şi spontan le încalcă în beneficiul superior artei.

Aparţinând genetic spiritualităţii şi sensibilităţii japoneze, modern prin viziune, prin întreaga sa operă artistică şi prin atitudinea faţă de creaţie, Hokusai îndreptăţeşte în cel mai înalt grad spusa uriaşului poeziei japoneze, Matsuo Basho (1644-1694): *„Nu caut să calc pe urmele celor din vechime; încerc să găsesc ceea ce căutau ei”.*

"MACI SUFLAŢI DE VÂNT"
Autor TZI BAISHI/TS'I PAI-CHE (1863-1957)

Tuş şi acuarelă. Anul execuţiei, 1956
Colecţie particulară - Paris

Deși le-am călcat de nenumărate ori pragul, de fiecare dată când am ajuns la Paris, trei au fost țintele mele obligatorii: Muzeul Guimet de artă asiatică, Muzeul Cernuschi, specializat și el în arta Asiei, și Muzeul Orangerie, pentru minunata serie a "*Nuferilor*" lui Monet. Mi s-a întâmplat uneori să trec chiar de mai multe ori prin vreunul dintre ele. Pot renunța cu inimă ușoară la prea obositorul Louvre sau la alte muzee, însă la cele trei, nu.

Pe pictorii chinezi am ajuns să-i înțeleg cu timpul. La început, găseam pictura lor ciudată și prea expediată. Când însă am ajuns să înțeleg subtilitatea și motivul conciziei lor, am făcut o mare pasiune pentru arta lor sumară, atât de concisă și expresivă. Într-o colecție particulară de artă orientală de la Budapesta, am rămas siderată în fața unui tuș în manieră *chan/zen* în care drept pensulă, artistul își folosise podoaba capilară; după ce își scuturase părul înmuiat în tuș pe hârtie, cu câteva lovituri de pensulă dăduse sens petei informe care devenise un peisaj montan. Câteva pete puse parcă la întâmplare, la care Tzi Baishi adăugase nişte steluțe în tuș și dintr-o dată puișorii de găină alergau pe pagina albă. Asta e miracolul nașterii din te miri ce al picturii și tușurile chinezești, spiritualizate și descărcate de materie. Pentru a pătrunde înțelesul lor, ghizi mi-au fost Lao-Tzî cu *"Dao-de-Tzin"*, traducere de la mijlocul anilor 1930 al cărui autor n-am reușit să-l aflu, însă incontestabil cea mai reușită transcriere în română a textului original; Alan Watts cu *"Dao ca o curgere de apă"* și Francois Cheng cu două dintre cele mai bune ale sale scrieri despre arta pictorilor chinezi: *"Vid și Plin în pictura chineză"* și culegerea de texte ale pictorilor înșiși, *"Arta chineză"*. Ciudat lucru, cu excepția lui *„Dao ca o curgere de apă"* a lui A. Watts, care e ceva mai voluminoasă, celelalte scrieri sunt foarte subțiri - cea a lui *"Dao-de-Tzin"* din anii 1930, cu text bilingv, numără doar 49 de pagini. Ca și pictura, gândirea chineză e concentrată, iar ce e concentrat, se știe, atârnă mai greu decât ce e voluminos. Astăzi, când arta contemporană face pași uriași spre o așa-zisă spiritualitate, din păcate formală și lipsită de substanță, depărtându-se nu doar de om și natură, ci lepădându-se de însuși statutul său, efuziunile vis-a-vis de pictura chineză par anacronice. Să nu se uite însă că începutul revoluției artistice din secolul XIX a fost stârnit de tușurile și picturile chineze și japoneze, până la un punct înrudite, nu însă și suprapuse stilistic.

În perioada tulbure a istoriei Chinei, măcinată de revoluții politice și culturale, de războaie externe și civile din secolul trecut, când unii artiști au încetat să lucreze, dacă n-au părăsit țara ori au refuzat să se alieze ideologiei totalitare maoiste, câțiva pictori și-au căutat salvarea prin întoarcerea la tradiția milenară, cea a subiectelor desprinse din natură, precum și la tehnicile tradiționale ale tușului și acuarelei. Doi dintre ei au atins sublimul: Tzi Baischi și Zao-Wu-Ki, primul refugiindu-se din calea vâltorii politice în munți, cel de-al doilea părăsind China și stabilindu-se la Paris. Tzi Baischi s-a menținut pe linia tradițională, dar felul său de a picta este de o dezarmantă modernitate; Zao-Wu-Ki a evoluat pe linia abstracționismului liric, dar felul în care pictează îi trădează originile chineze.

În aparență, Tzi Baischi a lucrat exclusiv după natură: a pictat lotuși înfloriți sau pe cale să se ofilească, coșuri cu fructe, flori de bananieri și de ceai, bambuși, vrejuri de fasole și dovleci cățărați pe garduri sau pe colibă, crengi de prun înflorite, crizanteme cărora, pentru expresivitate, le adăuga întotdeauna câte o mică vietate, un greier, un fluture, un șoricel sau mai știu eu ce. O pictură absolut inocentă, s-ar putea spune, de n-ar fi pictat și câteva *kakemonouri*/rulori verticale în care înfățișează crabi sau creveți a căror formă le dau un aer agresiv, neliniștitor. Unul dintre aceste *kakemonouri* are un titlu derutant: *"Cincizeci de ani prizonier la creveți"*. Ca și în poezia chineză care conține în substanță mai mult decât enunță, în pictură lucrurile se petrec la fel. *"Cincizeci de ani prizonier la creveți"* este modul lui Tzi Baischi de a vorbi despre propria-i existență: o jumătate de secol a fost prizoner în cleștile amenințătoare ale crabilor și crevetilor politici maoiști.

"Maci suflați de vânt" nu este nici ea o simplă pictură, este o alegorie în tuș și acuarelă a senectuții artistului care cu toate că avea 94 de ani nu voia să se predea mormântului, cum scria un haijin japonez. După mărturia contemporanilor, înainte de a închide ochii, Tzi Baischi a mai pictat câteva sute de tablouri. În vântul rău ce usucă frunzele macilor și le forțează să se aplece învârtejite de rafale în jurul tulpinii, vânt care până la urmă va spulbera și petalele florii, macii se încăpățânează să reziste. Culoarea lor de un roz chimic, specific chinezesc, semn al vitalității, contrastează puternic cu frunzele de un cenușiu tern. Cele câteva frunze care n-au apucat să moară de tot, au început deja să s pălească, să dea într-un verde-gălbui, culoare prevestitoare a iminentei morți. Pe sub vălmășagul de frunze uscate ori murbunde se ghicește tulpina încă dreaptă, încă puternică. Dacă pentru a picta frunzele, artistul s-a mai folosit de contururi în tuș pentru a le sugera forma, florile de mac sunt tratate exclusiv în pată de acuarelă - nici urmă de vreo linie, culoarea e tratată doar într-o pată fluidă și doar câteva lovituri scurte din vârful pensulei mai punctează în tuș staminele. *In nuce*, tabloul poate fi rezumat astfel: subiect - un buchet de

maci pe care îl bate vântul; culoare - zgârcită precum în toată pictura chineză; subînțeles - iminenței morții, vitalitatea se încăpățânează să ise opună până în cea din urmă clipă.

Un proverb chinezesc spune că de vrei să fi fericit o zi, să te îmbeți; de vrei să fi fericit o lună, să mănânci un porc; de vrei să fi fericit un an, să te însori; iar de vrei să fi fericit întreaga viață, să te faci grădinar. Exemplul lui Monet care înainte de a se considera pictor, se crede un desăvârșit grădinar, pare să corespundă ideii de perpetuă fericire așa cum o vedeau chinezii. De însă vrei să fi tu însuți fericit și să-i faci și pe alții să se bucure, chiar și când nu mai ești, să grădinărești cu florile creației, lumea artei, asta pare să spună Tzi Baischi prin pictura lui.

arte

Ştiri de la Centrul Cultural Piteşti

Centrul Cultural Piteşti a pregătit pentru luna iunie o serie de evenimente cultural-educative şi de dezvoltare personală, care pot fi urmărite exclusiv online, pe pagina oficială de Facebook a instituţiei şi pe site-ul oficial (www. centrul-cultural-pitesti.ro). În perioada 1 – 5 iunie au avut loc acţiuni care au stat sub semnul Zilei Internaţionale a Copilului, dar şi a sărbătorii Înălţării Mântuitorului Iisus Hristos: **Spectacol online** dedicat Zilei Internaţionale a Copilului, susţinut de copii care urmează cursuri de aptitudini artistice în cadrul instituţiei. Evenimentul a cuprins înregistrări cu elevi de la cursul de canto popular, sub îndrumarea profesorului de specialitate Valentin Grigorescu, şi cu elevi de la cursul de chitară coordonaţi de instrumentistul Andrei Bulf, care au prezentat piese de muzică folk-pop. Antrenoarea de la cursul de balet şi gimnastică ritmică Nicoleta Andrei a adus pe scenă cele mai talentate cursante care au prezentat elemente de dans contemporan, dans de caracter şi gimnastică ritmică. Artistul Robert Chelmuş a chemat la rampă o elevă de la cursul de actorie, care a interpretat o piesă de muzică uşoară şi un monolog. Coregrafii Corina şi Alfred Schieb au prezentat două micuţe care urmează cursul de dans sportiv, modern şi de societate, spre a susţine elemente de mişcare pe ritmuri muzicale. Programul spectacolului a fost elaborat cu respectarea măsurilor prevăzute de starea de alertă, instituită la nivel naţional.

Recital liric susţinut de poeta Doina Panaete, din primul său volum de versuri, intitulat „Prin labirintul vieţii".

Recital de poezie religioasă românească susţinut de poeta Denisa Popescu, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Gânduri, rostiri, scrieri".

În perioada 9 – 12 iunie, Centrul Cultural Piteşti le-a oferit celor interesaţi, noi evenimente specifice: **Medalion poetic „Ana Blandiana"**, susţinut de poeta Denisa Popescu în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Gânduri, rostiri, scrieri". "Ana Blandiana – între Cuvânt şi Tăcere. Lectură din volumul "Integrala Poemelor", publicat anul trecut, la Editura "Humanitas". Poezia Anei Blandiana, distinsă cu premii naţionale şi internaţionale, repune în discuţie raporturile subtile dintre sens şi nuanţă, dintre esenţă şi aparenţă. Ana Blandiana este membră a Academiei Europene de Poezie, a Academiei de Poezie "Stephane Mallarmé" şi a Academiei Mondiale de Poezie (UNESCO)", precizează Denisa Popescu.

Prelegerea cu tema „Punctul haosului incertitudinii", susţinută de prof. univ. dr. Ion Iorga Şiman, în cadrul proiectului de dezvoltare personală sub genericul „Viaţa merge înainte", coordonat de poeta Simona Vasilescu. „Adept al interdisciplinarităţii, al transdisciplinarităţii pe care le-a promovat prin scrieri şi conferinţe, fizicianul Ion Iorga Şiman şi-a extins studiile în domenii interdisciplinare cum ar fi **econofizica, sociofizica, psihologie cuantică, fizica stringurilor.** A promovat econofizica la Universitatea Piteşti, împreună cu bunul său prieten şi coleg, prof. univ dr. habil Gheorghe Săvoiu, organizând împreună 10 ediţii pentru simpozionul anual internaţional de econofizică EDEN pentru profesori şi 5 ediţii pentru simpozionul ENEC destinat studenţilor. Au elaborat împreună 10 numere ale revistei Exploratory Domains of Econophysics, revistă înregistrată cu ISSN. A publicat împreună cu Gheorghe Săvoiu numeroase lucrări în acest domeniu, lucrări apreciate în lumea ştiinţifică şi recunoscute prin numărul de citări. În noua prelegere tematică de la Centrul Cultural Piteşti, Ion Iorga Şiman ne prezintă una dintre preocupările sale pentru modelarea unui sistem social, care să aibă la bază educaţia spirituală", informează Simona Vasilescu.

Prelegerea cu tema „Mişcare pentru sănătate", susţinută de antrenoarea de balet şi gimnastică ritmică Nicoleta Andrei.

Prelegerea cu tema „Mănăstirile Robaia şi Bascovele, vetre de credinţă şi cultură în judeţul Argeş", susţinută de conf. univ. dr. Marius Andreescu în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Cultură şi credinţă în societatea contemporană". "Mănăstirea Robaia este situată în satul Robaia, comuna Muşeteşti, judeţul Argeş la aproximativ 25 de km de Curtea de Argeş, spre Câmpulung Muscel. Existenţa mănăstirii este pentru prima dată consemnată într-un zapis din 23 aprilie 1644.

Tot la Mănăstirea Robaia, meşterul zugrav Pârvu Mutu, considerat pe bună dreptate cel mai mare pictor bisericesc român, fondatorul şcolii de pictură renascentiste în Ţara Românească, promotorul artei portretistice religioase, dar şi laice, şi-a aflat aici liniştea sufletească şi odihna veşnică în anul 1735, sub numele de schimonahul Pafnutie. Pârvu Mutu Zugravul a fost proslăvit ca sfânt, cu numele *Sfântul Cuvios Pafnutie - Pârvu Zugravul.*

La 25 de km de Piteşti, urmând şoseaua spre Râmnicu Vâlcea, în comuna Drăganu, satul Ursoaia se află un loc oarecum ascuns între dealuri şi brazi, un loc plin de frumuseţe, de harul şi binecuvântarea lui Dumnezeu. Este Sfânta Mănăstire Bascovele, poate mai puţin cunoscută şi vizitată, dar în care orice închinător sau pelerin care ajunge pe aceste meleaguri regăseşte bucurie, linişte şi pace sufletească, dar mai ales întâlnirea tainică prin rugăciune cu harul dumnezeiesc. Prima biserică a fost ctitorită de comisul Şerban Cantacuzino în 1695. Refacerea ambelor lăcaşuri de credinţă şi cultură este rezultatul eforturilor şi opera Preacuvioşiei Sale Stavrofora Petronia Dobrescu, fosta stareţă a Mănăstirii Robaia şi actuala stareţă a Mănăstirii Bascovele", îşi argumentează Marius Andreescu tema aleasă pentru noua ediţie a proiectului său cultural-educativ.

CARMEN ELENA SALUB

actualitate

Pandemia-lu`-Peşte...

(urmare din p. 30)

La început a semnat lucrările lui literare cu Ion Theo (la îndemnul lui Al. Macedonski), ce l-a făcut să-și schimbe numele în Tudor (după bunicul patern), în loc de Ion Nae (cum era în acte), și Arghezi (în loc de Theodorescu; Arghezi de la Argeș-*Argesis* sau de la numele „adevăratei mame a viitorului poet", Ergézi Rozália, iubita tatălui lui, cu care nu s-a căsătorit; faptul că a copilărit la Vlăhița, printre secui și că Tudor Arghezi știa maghiara, dezvăluie multe). În 1904, Ion Nae Theodorescu publică în revista lui, *Linia Dreaptă,* cu pseudonimul Tudor Arghezi. Începând cu anul 1912 publică numai cu pseudonimul Tudor Arghezi, avea 32 de ani (după ce a revenit în țară, în 1910, după cinci ani de pribegie în Occident)... Sunt intrigat, vreau să spun, fiindcă eu, cel ce scrie aceste rânduri, am numele în acte Ioan și-mi serbez ziua onomastică de Sf. Ioan Botezătorul fără să am idee că și Tudor Arghezi e, de fapt Ion (alăturat celor pomeniți la morți, să mă refer numai la ei, cu prenumele Ion: Ion Neculce, Ion Budai-Deleanu, Ion Heliade Rădulescu, Ion Luca Caragiale, Ion Creangă, Ion Barbu, Ioan Slavici, Ion Pillat, Ion Minulescu, Ion Vinea, Ion Caraion, sau Ion Negoițescu, Ioan Alexandru, Ion Stratan, Ioan Flora, care-mi vin în minte acum).

E un act literar fericit că Tudor Arghezi poartă numele unui Premiu Național anual (pentru poezie și critică, Opera Omnia; inclusiv un premiu Opera Omnia „atribuit unui scriitor de origine gorjenească") și al unui festival internațional de literatură, cu premii pentru volume în manuscris și grupaje de versuri, pentru volume editate (poezie și eseu) și pentru volume publicate cu exegeze în „arghezologie" ale unor scriitori consacrați, la Tg. Jiu și Tg. Cărbunești. Festival ce împlinește 40 de ani de când are loc! O adevărată minune, felicitări organizatorilor – în timp, Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Gorj (director Ion Cepoi), cu sprijinul Uniunii Scriitorilor din România (președinte Nicolae Manolescu, care e și președintele juriului). 40 de ediții „Arghezi", cu un panou de onoare impresionant de premianți care au tot alimentat literatura română.

Sunt legat sufletește de Tudor Arghezi („Testamentul" său m-a obsedat din adolescență), am fost norocos că un Mare Premiu cu numele său a intrat și în biobibliografia mea, înnobilând-o azi.

19 mai 2020. BV

„Etapa finală a oricărui sistem politic este comedia”

(urmare din p. 32)

sarcină serviciilor secrete să-i adune bancuri despre Uniunea Sovietică și le spunea, de câte ori avea ocazia, în discursurile sale. Lupta lui cu Imperiul Răului se baza și pe acele „anekdotî” subversive care făcea lumea liberă să înțeleagă, rapid și exact, care era starea de spirit a populației din blocul sovietic. „*Anekdotî* au fost salvarea noastră”, a zis Gorbaciov, în 1989, la o întâlnire cu muncitorii din Moscova. Pentru Gorbaciov, anecdotele erau supapa prin care nemulțumirile populare se risipeau în acel haz de necaz care te făcea să treci mai ușor peste neajunsurile vieții cotidiene. O sinteză perfectă a modului cum gândeau și cum au acționat cei mai proeminenți secretari generali ai CC al PCUS e următoarea anekdotî: Stalin, Hrușciov, Brejnev și Gorbaciov călătoresc cu trenul. Brusc, trenul se oprește. Furios, Stalin deschide fereastra. „De ce ne-am oprit?”, răcnește el. „Împușcați mecanicul!” Hrușciov îl întrerupe: „Nu-l împușcați, reabilitați mecanicul!”. Brejnev se apropie de fereastră și trage perdeaua. Am o idee mai bună: „Să pornim gramofonul, să ne legănăm dintr-o parte în alta și să ne prefacem c-am călători.” În cele din urmă, vorbește și Gorbaciov „Tovarăși, dragi tovarăși, haideți să coborâm cu toții și să împingem vagoanele”. Gorbaciov povestea, în 1995, la o televiziune americană (în emisiunea lui Clive James), un banc de o profundă autoironie (În Moscova, era o coadă la vodcă ce se întindea pe vreo 2-3 km. Toți cei de la coadă îl învinuiesc pe Gorbaciov. Unul dintre ei spune: „Mă duc la Kremlin și-l omor pe Gorbaciov!” Omul, revoltat, părăsește coada dar revine după o oră. Coada de la vodcă a mai înaintat puțin dar este încă departe de obiectiv. Cei din jurul lui îl întreabă: „L-ai omorât pe Gorbaciov?” „Nu”, răspunde el, „coada de acolo era mai lungă”.) Reagan a confirmat, oficial, faptul că secretarul general al CC al PCUS avea un dezvoltat simț al umorului. Președintele american povestește că i-a zis lui Gorbaciov un banc despre libertate, așa cum e ea percepută în America și în Uniunea Sovietică iar acesta a râs, fără să protesteze. (Un american i-a zis rusului că el poate intra în Biroul Oval, să bată cu pumnul în masă și să strige: „Domnule președinte, nu-mi place cum conduceți țara noastră!” Rusul i-a replicat: „Și eu pot face asta! Pot să intru în biroul secretarului general, să bat cu pumnul în masă și să-i spun de la obraz: *Tovarăşe secretar general nu-mi place cum își conduce țara președintele Reagan!*” Rușii n-au ignorat niciodată puterea de sinteză a unui banc și modul în care, plasat la momentul oportun, poate declanșa decizii surprinzătoare. După mai multe cafele băute împreună, Pavel Borodin, un personaj factotum la Kremlin, îi cere voie lui Helmuth Kohl să-i spună o anecdotă. (Asta se întâmpla după ce acordarea unui împrumut german pentru Uniunea Sovietică era tergiversat de o bună bucată de vreme.) Un soț se întoarce de la serviciu și-și găsește soția în pat cu un necunoscut. „De ce să ne încăierăm?”, zice amantul către soțul înșelat. „Haide mai bine să bem o cafea împreună și să lămurim lucrurile...” Soțul e de acord. Lucrurile, din nefericire, se repetă identic în fiecare zi. Soțul încornorat merge la doctor. „Dar de ce ai venit la mine?”, se miră medicul de familie. “Domnule doctor, oare este sănătos să beau așa de multă cafea?” Helmut Kohl a înțeles *a propos*-ul și a dat, imediat, un telefon ministrului de finanțe și i-a ordonat să deblocheze împrumutul de 7,2 miliarde de euro pentru Rusia. Analiștii politici au observat că aproape toate discursurile politice importante ale președintelui Reagan se terminau cu un banc (“e micul meu hobby!”). În anul 1982, într-un discurs ținut în Parlamentul britanic, Reagan a spus și interpretat (să nu uităm președintele era un fost actor hollywood-ian) următorul banc: „URSS-ul va rămâne, întotdeauna, o țară cu un singur partid. Chiar dacă s-ar permite înființarea unui partid de opoziție, toți cetățenii sovietici s-ar înscrie în partidul de opoziție”. După ce George Bush a câștigat alegerile prezidențiale, culegerea de bancuri din Est a încetat. Imperiul Răului s-a prăbușit iar bancurile post comuniste nu mai interesau deloc Casa Albă. Ceaușescu nu avea deloc simțul umorului. Discuția lui Ben Lewis cu fostul lider comunist Paul Niculescu-Mizil ne stă mărturie. E o lecție de umor absurd, marca Eugene Ionesco. Întrebare: ”Ceaușescu avea simțul umorului?” Răspuns: „Era o persoana foarte omenoasă...” (Lewis constată că Mizil îl bombarda cu trei strategii comuniste de răspuns: ignorarea întrebării, relatarea unei povești lungi, plictisitoare și sentimentale despre conducător și dezvăluirea că e un familist convins.) “Ceaușescu spunea glume?” întreabă autorul. Mizil dă un alt răspuns demn de „Cântăreața cheală”: „Când era vorba despre competiții internaționale, indiferent de sport, el susținea întotdeauna echipa României. Am urmărit la televizor un meci de box la Moscova dintre un român și un vest german. Ceaușescu îl încuraja pe sportivul nostru strigând: *Bate-l, bate-l pe reacționar!*” E clar... După părerea lui Mizil, efectul bancurilor asupra sistemului era minim: “Pe noi nu ne-au îngrijorat bancurile. Nu cred că bancurile politice sunt o formă eficientă de protest împotriva unui mediu politic ostil”. Până și temutul general Jaruzelski, fostul lider comunist polonez, i-a zis un banc lui Gorbaciov pentru a-i ilustra “eficiența” sistemului comunist la el din țară. (Doi oameni conduceau o roabă. Situația era absurdă. „De ce lucrați doi oameni la o singură roabă?”, i-a întrebat șeful lor. „Pentru că al treilea e în concediu medical...”) Mizil zice, în finalul convorbirii, bancul cu Nikita Hrușciov care condamnă, în public, crimele comise de Stalin. “Tovarăşe Hrușciov unde erați când Stalin comitea aceste crime?” Hrușciov dă cu pumnul în masă și întreabă: „Cine a îndrăznit să întrebe asta?” Toți au tăcut mâlc. „Vedeți, exact acolo eram și eu!”

“Bancul suprem despre bancurile comuniste” aparține unui român, fost inginer la ITB

“A existat o persoană care a încercat să cerceteze științific bancurile comuniste. Călin Bogdan Ștefănescu, fost membru de partid și statistician amator, a realizat o analiză sociologică a bancurilor comuniste românești în anii 1980. În ultimii zece ani ai regimului lui Ceaușescu, în aceeași perioadă de timp în care s-a construit Casa Poporului, Ștefănescu a notat fiecare banc pe care l-a auzit, locul unde l-a auzit și momentul, care părea să fie background-ul social al persoanei care-l spusese și grupa sa de vârstă”. Aceastea sunt rândurile de început ale paginilor pe care *Istoria*... d-lui Lewis i le dedică compatriotului nostru. În următoarele zece pagini cei doi cercetători ai umorului în comunism stau de vorbă despre acești zeci ani iar românul face dovada concretă de felul cum au reacționat ai noștri la evenimentele care le-au bulversau viața. „Românii care n-au murit de frig în iarna trecută și cei care n-au murit de foame în vara trecută vor fi în curând executați, deoarece sunt suspectați că fac parte din mișcarea de rezistență”. Potrivit statisticilor lui Ștefănescu, bancurile despre nivelul de trai conduceau detașat (30,42%) într-un top ce mai aveau ca subiecte pe Ceaușescu (13,23%) și Opoziția (12,19%). Lewis amintește, aici, faptul că românii se hrăneau în epocă cu „adidași” și „tacâmuri”. Pentru că erau greu de înțeles pentru publicul anglo-saxon n-au fost menționați și puii de la „gostat” (gospodăria de stat, n.n.) numiți „frații Petreuș” (doi pui pricăjiți puși, într-o pungă, unul într-altul și care, împreună, nu cântăreau mai mult de 500 de grame). Românii mai scorniseră un banc (aveai voie să spui bancuri dar să nu le „scornicești”!) potrivit căruia cercetătorii de la Crevedia au reușit să creeze un pui de găină cu 5 picioare pentru rezolvarea situației alimentare de la noi din țară. „Și când îl pun în vânzare?” „Nu se știe, pentru că n-au reușit, încă, să-l prindă!” Dl. Ștefănescu a tipărit, după Revoluție, cartea ***10 ani de umor negru românesc*** care este, după părea lui Lewis, „unul din textele cele mai importante ale epocii comuniste”. Îi împărtășim, întrutotul, măgulitoarea apreciere. Călin Bogdan Ștefănescu a fost inginer la ITB (Întreprinderea de Transport București, n.n.) iar cartea sa cuprinde un număr de 950 de bancuri culese între august 1979 și decembrie 1989. ITB-ul a sucombat dar întreprinderea lui personală a fost unică. „Speram că altundeva, în alt colț al României, altcineva făcea același lucru. Dorința mea secretă era ca, la un moment dat, să-mi pot compara datele cu datele altcuiva și să putem trage atunci concluziile despre rata de producere a bancurilor, despre viteza de propagare în rândul populației și așa mai departe”. A fost o dorință deșartă și o speranță fără temei. Nimeni, la noi, nu și-a mai găsit timp pentru așa ceva. „Din păcate asta nu se va întâmpla niciodată, deoarece n-am mai auzit de nimeni care să fi făcut ceva similar cu mine”. Inginerul român îi spune ziaristului englez mai multe bancuri pe care acesta le reproduce ca să condimenteze dialogul. Vom reproduce unul singur din rațiuni sentimentale (legate de Valea Jiului): „Bunico, de ce ai în spate un rucsac?” „Pentru a economisi curentul electric, stimulatoarele cardiatice au fost transformate ca să funcționeze pe cărbuni”. Bancul era legat de penuria de curent destinat consumului public din acea vreme. Era o vreme când industria noastră era extrem de energofagă iar populația trebuia să trăiască într-o relativă beznă. Azi, industria noastră e la pământ, minele de cărbuni se închid pe capete, curent e berechet, copiii de ieri și-au luat lumea-n cap iar babele s-au retras, discret, la azil. “Cum se va numi Casa Poporului când va terminată?” Răspunsul a fost premonitoriu atât pentru Ceaușescu cât și pentru babele de odinioară: „Mausoleu!” „Privindu-l cu respect, mi-am dat seama că bărbatul acesta în pantaloni maronii cu pliuri și cămașă măslinie a făcut bancul suprem despre bancurile comuniste”. E vorba, desigur, de d. Călin Bogdan Ștefănescu, „unicul statistician din lume al bancurilor comuniste”. Dacă elogiul muncii în folosul comunității a inginerului Ștefănescu constituie unul din superlativele cărții, situația din România post comunistă a rămas la fel de tristă și de cenușie. “La 15 ani de la căderea lui Ceaușescu, România continuă să semene cu un vast parc de distracții cu tema *Comunismul* dar în care nu mai funcționează nici o instalație. Sîrme de fier beton ruginite ies din blocuri neterminate, fântânile arteziene ce se înșiră pe Bulevardul Unirii au rareori apă, aerul este ticsit de gazele de la eșapament necatalizate ale Daciilor vechi de 20 de ani, marca românească de automobil din timpul comunismului.”

Număr ilustrat cu stampe de HOKUSAI (1760-1849)

Nota redacției:
*O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că **Argeș** nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.*

reportaj

Revista **ARGEȘ** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteți abona pentru anul 2020, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

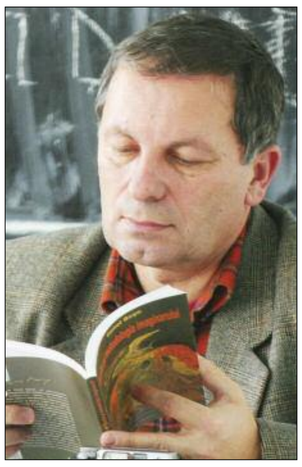
ARGEȘ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Pitești** și a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Pitești**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului
Redactor-șef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Secretar de redacție: **SIMONA FUSARU**
(fusaru@gmail.com, https://fusaru.blogspot.com/)
Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacția:
Pitești,
Casa Cărții,
Centrul Cultural Pitești;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la VENUS PRINTING SOLUTIONS Iași

Fiecare autor care semnează în revista **ARGEȘ** răspunde moral și juridic de conținutul afirmațiilor sale. Textele și fotografiile aduse în redacție nu se înapoiază.

Mihai Barbu

România & românii în Istoria comunismului prin bancurile epocii

„Etapa finală a oricărui sistem politic este comedia” (Karl Marx, 1844)

Englezul Ben Lewis a publicat, în anul 2008, un volum intitulat *Hammer & Tickle. The History of Communism Told Through Communist Jokes*. Editura Meteor din București, ne-a oferit, în anul 2015, o traducere a cărții (datorată lui Mihai-Dan Pavelescu) sub titlul *Istoria comunismului prin bancurile epocii*. ”Secera și ciocanul” din titlul original au fost lăsate deoparte din motive de marketing românesc. Autorul a reușit să îmbine cercetarea umorului popular din fostele țări comuniste cu o altă, mult mai anevoioasă, cercetare pe teren. Această întreprindere a necesitat fonduri importante, disponibilitatea de-a călători, apelul la relații oficiale (sau subterane) pentru ca autorul să poată sta de vorbă cu oameni din ambele părți ale baricadei. Și, nu în ultimul rând, Lewis dă dovadă, pe lângă calitățile de necontestat ale unui scriitor realist, și de un dezvoltat simț al umorului. În plus, englezul ne demonstrează că posedă capacitatea de a compara diverse tipuri de umor, de a le evalua și de a trage concluzii pertinente bazate pe dovezi irefutabile. Inițial, autorul a realizat un documentar pe această temă în care bancurile epocii erau ilustrate cu amuzante desene animate.

Nici Bulă, nici *Urzica* comunistă n-au intrat în *Istoria*... lui Ben Lewis. Nici măcar prin ușa din dos...

E păcat că Bulă, eroul nostru popular, care ne-a făcut, în comunism, viața suportabilă, nu există în *Istoria*... dlui Ben Lewis. Vina ne aparține în mare măsură. Era de datoria noastră să-i dedicăm monografiile necesare pentru a-l putea exporta, apoi, în exterior. La noi, revistele de folclor au considerat, probabil, sub demnitatea lor să publice studii dedicate umorului popular. Cei de la *Western Folklore* și de la *Journal of American Folklore* au avut o altă abordare și asta ne-a ajutat, indirect, să ne facem cunoscute și bancurile noastre. Indicii de nume din *Istoria*... d-lui Lewis se întind pe 17 pagini. Despre noi sunt următoarele referințe (exprese) referitoare la: examinarea științifică a românilor, viteza de propagare a bancurilor în România, București (citat de 8 ori!), bulevardul Dimitrie Cantemir, Casa Poporului, canalul Dunăre-Marea Neagră, Elena și Nicolae Ceaușescu, Paul Niculescu-Mizil, comuniștii români, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Doina Doru - o blondă frumoasă de 50 de ani care lucrase în calitate de corector la un ziar de stat pe vremea când Ceaușescu conducea România -, închisoarea de la Pitești, români, România, politica economică sub Ceaușescu, portrete și fotografii ale lui Ceaușescu și, inevitabil, despre Securitate. Nu există, în carte, nici o referire la *Urzica*, singura noastră revistă de satiră și umor și nici la vreun caricaturist român. (Prin anii 80, o seamă de caricaturiști români, în frunte cu Nicolae Claudiu, au format o asociere neoficială intitulată PUNCT Grup care avea, printre obiectivele declarate, să ignore revista *Urzica* și să expună doar la saloanele de umor grafic din țară și, când se ivea ocazia, din străinătate. E vorba de saloanele de la Suceava, Tg. Mureș, Brăila și Petroșani. n.n.) Sunt citate, în schimb, celelalte reviste din lagărul socialist (*Krokodil* - URSS, *Eulenspiegel* - RDG, *Ludas Matyi* - Ungaria, *Szpilki* - Polonia și *Dikobraz* - Cehoslovacia) și sunt reproduse desenele câtorva caricaturiști din perioada subiectelor pronunțat antiamericane și antioccidentale. Au mai fost reproduse și desene ce ilustrau limita până la care era voie să se critice, din interior, sistemul. Aici, credem, că e partea mai puțin reușită a cărții. Au existat o seamă de mari caricaturiști în toate țările Estului comunitar care reușeau să-și trimită caricaturile lor fără cuvinte la saloane de umor grafic din Vest. Absența textului era un mijloc de a putea ocoli rigorile cenzurii. În aceste cataloage au fost publicate o seamă de caricaturi emblematice împotriva sistemului comunist. Câștigătorii erau recompensați cu premii care ajungeau uneori la 5.000 de dolari canadieni (la marele salon de la Montreal) dar majoritatea participanților proveniți din Est se bucurau pentru că organizatorii tipăreau cataloage în condiții tipografice de neimaginat în țările lor. S-a creat, astfel, o comunitate a caricaturiștilor de bună și foarte bună calitate care asigurau succesul acestor expoziții. Caricaturiștii Vestului nu prea onorau, decât cu mici excepții, aceste manifestării datorită absenței unor stimulente financiare consistente de nivelul lor. Ei publicau în ziare prestigioase și desenele lor erau remunerate corespunzător. E păcat că dl. Ben Lewis nu a avut știință de aceste saloane internaționale de umor și de serialele noastre, întinse pe durata câtorva ani, intitulate „Caricaturiștii lumii” (din „Flacăra Rebus”), „Nu trageți, tovarăși!” din „Strict secret” și „Marile saloane de umor ale lumii” din „Revista X” . Ultimele două publicații erau suplimente săptămânale ale cotidianului „România liberă”, ziarul cu cel mai mare tiraj de după Revoluția din Decembrie 1989. Poate și-ar fi schimbat, cât de cât, optica privitoare la umorul (grafic) românesc.

Am fost, oare, *Cea mai veselă baracă din lagărul socialist?*

Dacă România nu e prezentă, din punct de vedere grafic, în această carte emblematică, în ea există și câteva referiri la umorul nostru popular care ne onorează, în unele cazuri, peste măsură. “Ce-i mai rece decât apa rece? Apa caldă!” „Apa caldă a Doinei Doru”, ni se confesează autorul, „continuă să fie bancul meu comunist preferat: simplu, frumos și adevărat ca un haiku japonez”. În același registru al lipsei de căldură e citat un alt banc cu aceleași calități de haiku: Un bărbat merge iarna pe o stradă din București. La un moment dat, ăla strigă spre un apartament: „Închide naibii fereastra, că am înghețat de tot afară!” Rigorile iernii românești sunt evocate umoristic (în stilul hazului de necaz) și în următoarea întrebare cu răspuns subînțeles (pentru noi, românii): „De ce ținea Ceaușescu un miting uriaș pe 1 Mai? Ca să vadă câți cetățeni au supraviețuit peste iarnă!” E păcat că printre cărțile serioase citate la bibliografie (Milan Kundera, Boris Pasternak, George Orwell, Bertold Brecht etc) nu a fost citat și *Plumb*-ul lui Bacovia. El a rezumat perfect situația României eterne: „O, țară tristă plină de umor!” Foametea la români e invocată în două bancuri de o nespusă tristețe existențială: unul e cu două babe sleite de puteri (Două bătrâne foarte flămânde zăresc un melc. „Uite, vom avea mâncare!” Cealaltă încearcă să-l prindă dar nu reușește. „Era prea iute pentru mine...”, zice ea dezamăgită.) și altul e cu un cosmonaut român care zboară spre Lună și lasă, acasă, un bilet că se va întoarce peste o săptămână. Maică-sa îi lasă, la rândul ei, un bilet în care-i spune fiului că ea pleacă la o coadă la carne dar nu știe când se va întoarce. „Într-o lume a lozurilor necâștigătoare, România l-a tras pe cel mai prost după 1945 și a sfârșit cu cea mai sinistră variantă de comunism dintre toate, așa cum o ilustrează propria sa versiune a faimosului banc cu câinele. Trei câini, un polonez, un maghiar și un român stau de vorbă între ei. „Cum este viața în țara ta?”, îl întreabă câinele polonez pe cel maghiar. „Noi avem carne dar nu putem lătra. Dar cum e la voi?”, întreabă câinele maghiar. „La noi”, spune câinele polonez, „nu este carne dar cel puțin putem lătra”.„Ce-i aia carne?”, întrebă câinele român. „Ce-i aia a lătra?” Tot la acest capitol ar putea fi încadrat și bancul practic referitor la mijloacele de informare în masă din România socialistă: „Care-i deosebirea dintre emisiunile de radio românești și ziarele românești? În ziare poți să-și împachetezi salamul!” (Bancul originar se referea la „suplimentul” alimentar pe care și-l punea fiecare, după posibilități, la serviciu. Salamul se găsea mai rar dar ziarele comuniste apăreau zilnic, cu precizie de metronom.) Tot la capitolul legat de presa din România comunistă era circumscrisă și următoarea întrebare: „De ce nu există reviste pornografice în România?” ce avea un răspuns adecvat: „Pentru că prima pagină ar fi oribilă”. Răspunsul era legat de omniprezentul cult al personalității celor doi lideri, El și Ea, care monopolizau primele pagini ale presei scrise românești. Mult mai savuros ni se pare bancul care circula în epocă privitor la coperta unui posibil *Playboy* chinezesc. Ea l-ar fi prezentat pe Mao deschis la primul nasture al uniformei sale închise, întotdeauna, până la gât.

Curajul la români. În bancuri și-n *România liberă*

Referitor la lucrarea lui Robert Cochran (*Ce curaj! Bancuri despre liderii noștri comuniști*) ea pleacă de la unul din cunoscutele și foarte populare bancuri ce îi avea ca eroi pe președintele american, pe secretarul general al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice (PCUS) și pe Ceaușescu (care se dovedea, aproape întotdeauna, cel mai șmecher dintre toți). Reagan, Gorbaciov și Ceaușescu călătoresc împreună pe un pachebot de lux, însoțit de bodyguarzii lor. Într-o zi, ei trec printr-o zonă plină de rechini și Reagan decide să demonstreze abilitățile și curajul bodyguard-ului său. El își scoate ceasul de la mână și-l aruncă peste bord. “Adu-mi ceasul, John!”, ordonă el. Fără să ezite, bodyguard-ul plonjează în apă și recuperează ceasul. Echipajul navei este uluit. „Ce curaj!”, exclamă ei în cor. Gorbaciov își aruncă și el ceasul în apă și ordonă bodyguard-ului său să-l recupereze. Agentul KGB dovedește același devotament indiscutabil. „Ce curaj!”, strigă echipajul aplaudând frenetic. Ca să nu rămână mai prejos, Ceaușescu își aruncă și el ceasul peste bord și-i spune bodyguard-ului său: „Sări și adu-l!” Bodyguard-ul nu se clintește. „Nici vorbă, tovarășe președinte!”, răspunde el. Echipajul izbucnește în urale: „Ce curaj!” Speranța poporului mioritic că, totuși, într-o zi Ceaușescu va muri e ilustrată de imaginea babei care cumpără, în fiecare zi, “Scânteia” se uită pe prima pagină și, apoi, înapoiază ziarul. Vânzătorul e intrigat și o întreabă pe babă ce anume caută. „Un anunț mortuar”, zice baba. „Păi, pe alea le găsești paginile din interior”. „Ăla pe care-l caut eu e de prima pagină...”, zice baba resemnată. Ben Lewis face în acest banc o eroare scuzabilă. La noi, pe vremea comunismului, doar „România liberă” avea dreptul să aibă pagini de „Mică publicitate”. În paginile cotidianului „Scânteia”, organul de presă a Comitetului Central al PCR, nu murea nimeni pentru că ar fi descurajat populația care aștepta să ajungă, încă în timpul vieții ei, la viitorul luminos al întregii omeniri. În bancurile noastre, România este eternă. Sau, mă rog, aproape eternă. „De ce va supraviețui România sfârșitului lumii?” „Fiindcă este cu 50 de ani în urma tuturor!”

Umorul președinților. Al nostru nu avea deloc dar, cică, era omenos...

Aveau liderii lumii umor? E o întrebare legitimă pentru eroii din vârful piramidei puterii care populau bancurile comuniste. Reagan a dat

(continuare în p. 31)

La noi, pe vremea comunismului, doar „România liberă” avea dreptul să aibă pagini de „Mică publicitate”. În paginile cotidianului „Scânteia”, organul de presă a Comitetului Central al PCR, nu murea nimeni pentru că ar fi descurajat populația care aștepta să ajungă, încă în timpul vieții ei, la viitorul luminos al întregii omeniri. În bancurile noastre, România este eternă. Sau, mă rog, aproape eternă. „De ce va supraviețui România sfârșitului lumii?” „Fiindcă este cu 50 de ani în urma tuturor!”

reportaj